

สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗
THE EFFECTIVENESS OF THE PRE-PALI EXAM TUTORIAL PROJECT RUN
BY THE VII SANGHA REGION

พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Effectiveness of the Pre-Pali Exam Tutorial Project Run
by the VII Sangha Region

Phramaha Sakone Virocanakitti (Suraheang)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

กรรมการ

(พระมหาดนัยพัชร คมกริปปโย, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี, ดร.)

กรรมการ

(พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี , ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร.

กรรมการ

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาสกล วิโรจนกิตติ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

ผู้วิจัย : พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแหง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาอินทร์วงศ์ อัสสรภาณี, ดร., ป.ธ.๔, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ),
ศศ.บ. (การสอนภาษาไทย), ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร. ป.ธ.๕, พธ.บ. (ศาสนา),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhism)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาบริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ๒) เพื่อศึกษาโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ และ ๓) เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-interview) เป็นเครื่องมือในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้มีการจัดการศึกษาตามส่วนกลางของคณะสงฆ์ไทย ในแต่ละจังหวัดมีการจัดการเป็นของตนเอง สภาพปัญหาของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ผู้เรียนขาดความสนใจเรียน เนื่องจากมีการเรียนการสอนแผนกอื่นอยู่ด้วย สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย การเรียนขาดช่วงขาดอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ขาดประสบการณ์สอนและความชำนาญในการสอนเป็นต้น

ในปี ๒๕๔๗ คณะสงฆ์ภาค ๗ ได้จัดให้มีโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ ภายใต้ความร่วมมือของพระสังฆาธิการในภาค ๗ ที่บริจาคเงินจตุรศกจำนวน ๑ เดือน สนับสนุนโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่สำนักต่างๆ มีอยู่และเพิ่มคุณภาพประสิทธิภาพให้นักเรียน โดยในแต่ละปีการศึกษาจะมีการอบรมบาลีอยู่ ๓ รอบ คือ รอบที่ ๑ เป็นการอบรมบาลีสำหรับประโยคสูง ตั้งแต่ชั้น ป.ธ. ๖-๘ ใช้ระยะเวลาการอบรม ๕๐ วันก่อนสอบ และมีการเรียนการสอนชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ด้วย รอบที่ ๒

เป็นการอบรมบาลีก่อนสอบสำหรับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ มีระยะเวลาการอบรม ประมาณ ๒๐ วันก่อนสอบ และรอบที่ ๓ เป็นการอบรมบาลีสำหรับผู้สอบซ่อม ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ มีระยะเวลาการอบรมประมาณ ๑๕ วันก่อนสอบ

สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้แก่การทำให้พระภิกษุ-สามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลีเกิดความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลีเพิ่มขึ้นสามารถสอบผ่านตลอดจนสามารถผลิต ศาสนทายาทชั้นประโยคสูงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเปรียญธรรม ๙ ประโยค อันเป็นการศึกษาสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยได้ถึง ๙ รูป โดยอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ประสบผลสำเร็จได้แก่สัปปายะ ๗ ประกอบด้วย ๑) ด้านสถานที่อยู่ คือสถานที่อบรมบาลีมีความเหมาะสม ไม่พลุกพล่านจอแจเกินไป ๒) ด้านการเดินทาง มีระยะพอเหมาะ ไม่ไกลเกินไปนักจากตัวเมือง เดินทางได้ง่ายและสะดวก ๓) ด้านกระบวนการอบรม ได้เรียนและปรีक्षाผู้รู้ ๔) ด้านบุคลากร มีผู้อุปถัมภ์ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลัง ๕) ด้านอาหาร มีอาหารที่สมบูรณ์ ไม่ขาด ๖) ด้านอากาศ มีสภาพดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติ และ ๗) ด้านอิริยาบถ การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสมได้ มีความสะดวก สงบ ด้วยปัจจัยเหล่านี้เอื้ออำนวยจึงให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ประสบผลสำเร็จอย่างสูง เป็นที่น่าพอใจ

Thesis Title : The Effectiveness of the Pre-Pali Exam Tutorial Project Run by the VII Sangha Region

Researcher : Phramaha Sakone Virocanakitti (Suraheang)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Inthawong Issarabhani, Dr., Pali IV, B.A. (English), B.A. (Thai), M.A. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phrakrusiripariyatanusath, Dr., Pali V., B.A. (Religions), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Asst. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng, B.A. (Religions), B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhism)

Date of Graduation : February 23, 2018

Abstract

This thesis is of three objectives: 1) to study the context of educational management on the section of Pali-Pariyattidhamma run by the VII Ecclesiastical Region, 2) to explore the Pre-Pali Exam Tutorial Project run the VII Sangha Region and 3) to investigate the effectiveness of the Pre Pali Exam Tutorial Project run by the VII Sangha Region. The research was conducted by qualitative research method and all data were collected by the in – depth interview. The results can be summarized as follows.

According to the educational management on the section of Pali-Pariyattidhamma run by the VII Sangha Region, it is managed in line with the Thai Monastic Order. In each province, the monks have organized their own education. The problems in education of the VII Sangha Region, learners are not interested in learning Pali language because they are learning other courses. In addition, it has an

unfavorable learning environment, discrete learning, lack of teachers and teachers inexperienced in teaching, etc.

In 2547 B.E., the VII Ecclesiastical Region have organized the Pre-Pali Exam Tutorial Project and supported by one month salary of the VII region sangha officers in order to solve the problem at the schools and increase the quality of the students. In each academic year, there will be three sessions of the Pre-Pali Exam Tutorial Project, namely, the first round of the Pali Scholar from level 6 to level 9 and the duration of training took 50 days before the exam. The second round is for the primary of Pali Scholar from level 1-2 to level 5 and the duration of training took 20 days before the exam. The third round is organized for the re-examiners from level 1-2 to level 5 and it took 15 days before the exam.

Regarding the effectiveness of the Pre-Pali Exam Tutorial Project run by the VII Sangha Region, students have increased understanding of Pali language and passed the examination of the primary Pali Scholar to the advanced Pali Scholar, especially there were nine monks in the VII Ecclesiastical Region can passed the examination of Pali Scholar Level 9. It can be said that they have good internal and external factors to support. The seven beneficial or advantageous conditions: 1) suitable abode, 2) suitable resort, 3) suitable speech, 4) suitable person, 5) suitable food, 6) suitable climate and 7) suitable posture. All the conditions mentioned above have made an accomplishment to the Pre Pali-Exam Tutorial Project run by the VII Sangha Region.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี ดร. พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์ ดร. และผศ.ดร.เทพประวิณ จันทรแรง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียสละเวลา รับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยให้ถูกต้องตามขั้นตอนประกอบด้วย ๑) รศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ ๒)ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

ขอขอบคุณเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ และคณะครูบาอาจารย์ทุกท่านที่เมตตาอนุญาตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้สัมภาษณ์

ขอขอบคุณพระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินนโท ดร. ที่คอยแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เสมอ

ขอขอบคุณโยมพ่อ โยมแม่ นายสมชาย สุระแหง นางกันทา สุระแหง ที่คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนส่งเสริมในการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ในพระเดชพระคุณหลวงพ่พระธรรมเสนาบดี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุ ดอยสุเทพราชวรวิหาร ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์และเจ้าอาวาส

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวาย เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอปปบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่ผู้มีอุปการคุณแก่ข้าพเจ้าทุกๆ ท่าน มีบิดามารดาครูบาอาจารย์ และเพื่อนๆ สหธรรมิกและญาติโยมซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ทุกท่าน ทุกประการเทอญ ฯ

พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแหง)

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๓
๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ บริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗	๑๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๑๖
๒.๒ หลักสัปปายะ ๗	๒๓
๒.๓ หลักกัทธิบาท ๔	๒๘
๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ คณะสงฆ์ภาค ๗	๓๗
๒.๕ บริบทและสภาพปัญหาอุปสรรคการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาต่างๆในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗	๕๓
บทที่ ๓ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗	๖๑
๓.๑ ความเป็นมาของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗	๖๑

๓.๒ กระบวนการจัดการของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗	๖๓
๓.๓ สถิติของผู้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗	๘๙
๓.๓ สถิติของผู้สอบผ่านบาลีสันามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๗	๙๒
๓.๔ สถิติของสำนักศาสนศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗	๑๐๓

บทที่ ๔ วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗	๑๑๑
๔.๑ ด้านสถานที่ (อาวาสสัปปายะ)	๑๑๑
๔.๒ ด้านการเดินทาง (โคจรสัปปายะ)	๑๑๓
๔.๓ ด้านบุคคล (บุคคลสัปปายะ)	๑๑๔
๔.๔ ด้านการพูดคุย (ภัสสสัปปายะ)	๑๑๗
๔.๕ ด้านอาหาร (อาหารสัปปายะ)	๑๑๘
๔.๖ ด้านสภาพอากาศ (อุตุสัปปายะ)	๑๒๐
๔.๗.ด้านอิริยาบถ (อิริยาบถสัปปายะ)	๑๒๐

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๒๓
๕.๑ สรุปผลงานวิจัย	๑๒๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๕

บรรณานุกรม	๑๒๗
-------------------	-----

ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ	๑๓๓
ภาคผนวก ข.หนังสือออกเพื่อการวิจัย	๑๓๘
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	๑๕๘
ภาคผนวก ง รูปภาพสัมภาษณ์	๑๖๑
ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรม	๑๖๐

ประวัติผู้วิจัย	๑๖๖
------------------------	-----

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๒.๑	แสดงรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด เชียงใหม่	๔๐
ตารางที่ ๒.๒	แสดงรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดลำพูน	๔๒
ตารางที่ ๒.๓	แสดงรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดจังหวัด แม่ฮ่องสอน	๔๓
ตารางที่ ๓.๑	แสดงกำหนดการและรายนามเจ้าภาพถวายภัตตาหารเพล และ น้ำปานะ งานอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑	๖๔
ตารางที่ ๓.๒	แสดงรายนามพระวิทยากรในการอบรมบาลีก่อนสอบ	๖๙
ตารางที่ ๓.๓	รายชื่อพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ	๗๐
ตารางที่ ๓.๔	ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ชั้นประโยค ๑-๒	๘๒
ตารางที่ ๓.๕	ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๓	๘๓
ตารางที่ ๓.๖	ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๔	๘๔
ตารางที่ ๓.๗	ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๕	๘๕
ตารางที่ ๓.๘	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๒	๙๐
ตารางที่ ๓.๙	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๓	๙๐
ตารางที่ ๓.๑๐	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๔	๙๐
ตารางที่ ๓.๑๑	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๕	๙๐
ตารางที่ ๓.๑๒	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๖	๙๑
ตารางที่ ๓.๑๓	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๗	๙๑
ตารางที่ ๓.๑๔	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๘	๙๑
ตารางที่ ๓.๑๕	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๙	๙๑
ตารางที่ ๓.๑๖	สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๖๐	๙๒
ตารางที่ ๓.๑๗	สถิติของผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๑	๙๒
ตารางที่ ๓.๑๘	สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๒	๙๓
ตารางที่ ๓.๑๙	สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๓	๙๓
ตารางที่ ๓.๒๐	สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๔	๙๔
ตารางที่ ๓.๒๑	สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๕	๙๔

ตารางที่ ๓.๒๒ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๖	๙๕
ตารางที่ ๓.๒๓ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๗	๙๕
ตารางที่ ๓.๒๔ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๘	๙๕
ตารางที่ ๓.๒๕ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๙	๙๖
ตารางที่ ๓.๒๖ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๐	๙๖
ตารางที่ ๓.๒๗ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๑	๙๗
ตารางที่ ๓.๒๘ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๒	๙๗
ตารางที่ ๓.๒๙ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๓	๙๘
ตารางที่ ๓.๓๐ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๔	๙๘
ตารางที่ ๓.๓๑ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๕	๙๘
ตารางที่ ๓.๓๒ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๖	๙๙
ตารางที่ ๓.๓๓ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๗	๙๙
ตารางที่ ๓.๓๔ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๘	๑๐๐
ตารางที่ ๓.๓๕ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๙	๑๐๐
ตารางที่ ๓.๓๖ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๐	๑๐๑
ตารางที่ ๓.๓๗ สถิติรวมผลสอบบาลีสนามหลวงคณะสงฆ์ภาค ๗	๑๐๑
ตารางที่ ๓.๓๘ จำนวนร้อยละของผู้สอบผ่านแต่ละชั้นปี	๑๐๒
ตารางที่ ๓.๓๙ สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่	๑๐๓
ตารางที่ ๓.๔๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	๑๐๔
ตารางที่ ๓.๔๑ สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่	๑๐๕
ตารางที่ ๓.๔๒ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	๑๐๕
ตารางที่ ๓.๔๓ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	๑๐๖
ตารางที่ ๓.๔๔ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน	๑๐๗
ตารางที่ ๓.๔๕ สำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	๑๐๘
ตารางที่ ๓.๔๖ สำนักเรียนคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วัดพระธาตุดอยกองมู)	๑๐๙
ตารางที่ ๔.๑ รายงานเปรียญธรรม ๙ ประโยค ที่ผ่านโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๗	๑๑๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อชื่อคัมภีร์

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย ฉบับ มหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๙ โดยเรียงลำดับตามคัมภีร์ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ส. ส.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาบาลี)
ส. ส.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรม

อภ.วิ.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)
--------	---------	---------------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สร้างความเจริญให้แก่ตน เพราะผู้มีการศึกษาดี ย่อมจะมีโอกาสในการที่จะสรุสร้างความสำเร็จให้เกิดมีแก่ตนได้ดีกว่า ด้วยมันสมองที่เฉียบแหลม ด้วยภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมอบรม ด้วยกระบวนการของการเรียนรู้สรรพวิทยาบรรดามี ซึ่งผ่านการกลั่นกรองและเลือกสรรจากท่านผู้ทรงวิทยาคุณล้ำเลิศแขนงต่าง ๆ บรรจู่ไว้เป็นหลักสูตร เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เล่าเรียน เขียน อ่าน ทำความเข้าใจ กลั่นเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ ตกลงเป็นความคิดรวบยอด อันเป็นการพัฒนาปัญญาญาณ ด้วยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ หวังผลคือการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น^๑ การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์คนเรา เมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูงและอบรมจิตใจให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบต่อไป^๒

สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บ้าน วัด และวังนั้น เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ยิ่งในการส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร โดยพระสงฆ์จะมีความสำคัญมากในแง่ความเชื่อถือ ความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ โดยจะเห็นว่าในสมัยก่อนนิยมนำบุตรหลานไปฝากเรียนหนังสือกับพระสงฆ์ในวัด หรือไม่ก็บรรพชาแล้วอยู่วัด เพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาการให้มีความรู้ อ่านออกเขียนได้ เมื่ออายุครบวชพระก็จะบวชเป็นพระภิกษุศึกษาวิชาการชั้นสูงต่อไปนอกจากนั้น ไม่ใช่เฉพาะวิชาการทางธรรมเท่านั้น ยังมีการศึกษาคติโลก เช่น วิชาแพทย์ วิชาโหราศาสตร์ วิชาช่างทอง วิชาเสมียน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ วัดจึงเป็นสถาบันที่ให้บริการการศึกษานอกระบบแก่สังคมในสมัยนั้น สำหรับผู้ที่บรรพชาและอุปสมบทจะต้องเรียนหนังสือไทยและบาลี เรียกว่า บวชเรียน คือ เป็นหน้าที่ที่จะต้องเรียนสำหรับพระภิกษุ สามเณร ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ลา

^๑ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, “สัมปทานียกถา” เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ. ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร : อาทการพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๗.

^๒ พระบรมราชาธิราช ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันพฤหัสบดี ๑๓ ธ.ค. ๒๕๐๕.

สิกขาออกไปเป็นฆราวาส จึงได้รับการยกย่องหรือเรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า ทิด หรือ บัณฑิต ซึ่งแปลว่า ผู้รู้ นั่นเอง^๓

ในปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ จัดเป็น ๔ ประเภทได้แก่ ๑.การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ๒.การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ๓.การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ๔.การศึกษาอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีนั้น จัดว่าเป็นการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ส่วนการศึกษาที่เหลือ จัดว่าเป็นการศึกษาสงเคราะห์

บุคคลเมื่อเข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ คือเมื่อบวชแล้ว สิ่งที่ต้องกระทำนั้นก็คือการศึกษา และเรียนรู้พระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อนึ่งก่อนที่พระพุทธเจ้า จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอานนท์เถระได้ทูลถามพระพุทธองค์ถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งพระศาสดาแทนพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ได้ตรัสตอบแก่พระอานนท์ว่า โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญโต โส โว มมจฺเจยน สตุถา^๔ แปลว่า ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยกาลที่เราล่วงลับไป^๕ นี่คือพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ก่อนปรินิพพาน พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระพุทธเจ้า และเป็นตัวแทนพระพุทธศาสนา พระธรรมวินัยนี้ก็ประมวลอยู่ในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้จึงเท่ากับเป็นการดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วย

การเรียนรู้ การสอน การศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น เป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการธำรงศาสนา เพราะถ้าสาวกคือพระภิกษุ-สามเณรไม่มีความรู้ความเข้าใจในกัลกัธมอย่างชัดเจน ถูกต้องตรงตามอรรถ ตรงตามธรรม ก็จะทำให้การปฏิบัติตามคลาดเคลื่อนไปได้ การรักษาดนตามพระธรรมวินัยก็บกพร่อง การชี้แจงแสดงข้ออรรถข้อธรรมแก่ประชาชนก็ไม่ชัดเจน ทั้งหมดนี้ เป็นผลมาจากการเล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีได้เป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบ^๖

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของพระสงฆ์เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม เน้นไปที่การศึกษาภาษาบาลีหรือภาษาบาลี เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์

^๓ ทวี บุญมี, “การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^๔ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๓๑๔.

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^๖ พระพรหมโมลี, “สัมปทานียกถา” เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๑.

สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทนั้น จารึกไว้เป็นภาษาบาลี และการรักษาดั้งเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรูปให้มีให้คลาดเคลื่อนที่ หรือที่เรียกว่า สัทธรรมปฏิรูป การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ที่จะรักษาพระธรรมคำสั่งสอนไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้น การศึกษาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการศึกษาที่ทำให้พระภิกษุสามเณรจบการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาสูงสุด ประกอบกับการเรียนบาลีเกี่ยวเนื่องการแปลศัพท์ ดีความพระธรรมวินัยตามไวยากรณ์ เป็นการรักษาลักษณะเดิมหรือความหมายของพระพุทธรูปตามที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นการป้องกันสัทธรรมปฏิรูปได้ และการเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความอดทนวิริยะและแรงจูงใจเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้อีกทางหนึ่ง^๗

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั่น เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ศึกษาได้ยาก ต้องใช้เวลาและความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากภาษาบาลีไม่ใช่ภาษาของตน อีกทั้ง ยังเป็นภาษาที่มีระเบียบแบบแผนเป็นหลักของตนโดยเฉพาะ ผู้ศึกษาต้องศึกษาให้เข้าใจในระเบียบแบบแผนที่เป็นหลักของภาษาบาลีก่อน แล้วจึงสามารถถ่ายทอดพระพุทธรูปที่ปรากฏอยู่ในภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ตรงตามพุทธบัญญัติ^๘ การศึกษาภาษาบาลีเน้นความเข้าใจประกอบด้วยความจำ ผู้ศึกษาต้องจำกฎไวยากรณ์ได้แม่นยำ การศึกษาในปัจจุบันไม่ใช่ศึกษาพระไตรปิฎกทั้งหมด แต่ศึกษาคัมภีร์รุ่นหลังพระไตรปิฎกคืออรรถกถา ข้อความบางแห่งเท่านั้น ที่คัดมาจากพระไตรปิฎก แต่การศึกษาบาลีก็ทำให้สามารถสืบค้นไปถึงคัมภีร์เดิมคือพระไตรปิฎกได้^๙

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีรูปแบบการจัดการของแต่ละสำนักที่แตกต่างกัน ตามนโยบายของเจ้าสำนักและผู้บริหาร โดยแต่ละสำนักมีสภาพปัญหาของแต่ละสำนักในเรื่องต่างๆ หลายเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เช่นว่า เวลาการเรียนไม่เพียงพอ บางสำนักมีครู แต่ไม่มีนักเรียน บางสำนักมีนักเรียน แต่ไม่มีครูสอน นักเรียนไม่สนใจต่อการเรียน ดิดเกม ดิดโทรศัพท์ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น การดำเนินการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามหลักสัปปายะ

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^๘ พระพิพัฒนปริยัติสุนทร (ประสาร เดชสีโล), “อนุโมทนาถา”, ใน สำนักเรียนวัดเทพศิลาภิบาลจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม, รวบรวมโดยพระมหาทองดี ปญญาวชิโร และพระมหาหวน ยสาโส,

^๙ พระมหาสังเวทย์ ธมฺมเนตติโก, ภาษาบาลีและวิธีใช้ศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประดิษฐ์, ๒๕๓๕), หน้า ๔๘.

คณะสงฆ์ภาค ๗ อันได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ได้พิจารณาเห็นถึงความสำคัญและสภาพปัญหาของการศึกษาภาษาบาลี จึงได้ให้การส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาภาษาอย่างเต็มที่ โดยจัดให้มีการโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ขึ้นมา ณ วัดดอยสัพพัญญู อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ สนับสนุนทั้งภัตตาหารถวาย และที่สำคัญคือเจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้มอบถวายนิยัตยภัตอันได้รับการอุดหนุนจากรัฐ จำนวน ๑ เดือนทุกรูป เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลี เป็นประจำทุกปี เป็นต้นมา จากที่มีพระภิกษุสามเณรผู้สอบผ่านเพียงไม่กี่รูป ผลของการอบรมบาลีทำให้คณะสงฆ์ภาค ๗ มีจำนวนนักเรียนผู้สอบผ่านบาลีสันามหลวงเพิ่มมากขึ้น และปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรสอบผ่านชั้นประโยคต่างๆ และสอบผ่านชั้นประโยคสูงติดต่อกันทุกๆปี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบริบทการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ศึกษาโครงการอบรมพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ว่ามีกระบวนการอย่างไร ตลอดจนศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยนำหลักสัปปายะ ๗ มาเป็นหลักในวิเคราะห์ เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของที่อื่นสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ บริบทของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีกระบวนการเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาบริบทของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ศึกษาโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ว่ามีกระบวนการอย่างไร และศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยนำหลักสัปปายะ ๗ มาเป็นตัววิเคราะห์ ได้แก่ ๑. สถานที่ (อาวาสสัปปายะ) ๒. การเดินทาง (โคจรสัปปายะ) ๓. การพูดคุย, กระบวนการอบรม (ภัสสสัปปายะ) ๔. บุคคล (บุคคลสัปปายะ) ๕. อาหาร (โภชนสัปปายะ) ๖. อากาศ (อุตุสัปปายะ) ๗. อิริยาบถ (อิริยาบถสัปปายะ)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเอกสารที่จะศึกษา ดังต่อไปนี้
ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จากหนังสือเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารานุกรม คุชฌินิพนธ์ หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาคือสำนักศาสนศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งเข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ และมีผู้สอบผ่านเป็นประจำทุกปี ประกอบด้วย จำนวน ๓ จังหวัด ๘ สำนักศาสนศึกษา ประกอบด้วย

๑. สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๓. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
๔. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
๖. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน
๗. สำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
๘. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้บริหาร ครูสอนและนักเรียนบาลี ในสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ จำนวน ๘ สำนักๆ ละ ๓ รูป ซึ่งเข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบรวม ๒๔ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **สัมฤทธิ์ผล** หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ประสบผลสำเร็จอันได้แก่ ๑. สถานที่อยู่ (อาวาสสัปปายะ) ๒. การเดินทาง (โคจรสัปปายะ) ๓. การพูดคุย, กระบวนการอบรม (ภัสสสัปปายะ) ๔. บุคคล (บุคคลสัปปายะ) ๕. อาหาร (โภชนสัปปายะ) ๖. อากาศ (อุตุสัปปายะ) ๗. อิริยาบถ (อิริยาบถสัปปายะ)

๑.๕.๒ **โครงการอบรมบาลี** หมายถึง โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

๑.๕.๔ **คณะสงฆ์ภาค ๗** หมายถึง คณะสงฆ์ ในเขตปกครอง ๓ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

๑.๕.๕ **ผู้บริหาร** หมายถึง เจ้าสำนัก อาจารย์ใหญ่ ผู้ทำหน้าที่บริหาร และมีอำนาจในการจัดการเรียนการสอนภายในสำนักนั้นๆ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

กรมวิชาการ^{๑๐} ในหนังสือ ประวัติการศึกษาคณะสงฆ์ ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทยเรานั้น มีมานานนับตั้งแต่ภายหลังการสังคายนาครั้งที่ ๓ ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงจัดส่งพระภิกษุสงฆ์ไปประกาศพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ พระโสณะกับพระอุตตระ ได้นำเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังสุวรรณภูมิ คือประเทศไทย จนกระทั่งมาเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสมัยล้านนาไทย และปรากฏว่ามีพระเถระหลายรูปที่ศึกษาอยู่ในระดับแตกฉานสามารถแต่งตำราอธิบายธรรมเป็นภาษาบาลีได้อย่างเชี่ยวชาญ

พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต)^{๑๑} ในหนังสือ ปรัชญาการศึกษา เนื้อหากล่าวถึง การศึกษาคือกระบวนการสร้างปัญญา และคุณธรรม ความสามารถอันประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงพ้นสิ่งบีบคั้น ขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด และแสวงผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์

^{๑๐} กรมวิชาการ , **ประวัติการศึกษาคณะสงฆ์** , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย , ๒๕๓๙), หน้า ๑.

^{๑๑} พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตโต), **ปรัชญาการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐).

พระมหาทองดี ปญญาชิโร^{๑๒} ในหนังสือ การศึกษาพระบาลี ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับคณะสงฆ์ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สนามหลวงแผนกบาลี^{๑๓} ในหนังสือเรื่องสอบบาลีสนามหลวงของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๖๑ ได้กล่าวถึงกำหนดการสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยอดจำนวนพระภิกษุสามเณรผู้สอบบาลีสนามหลวงทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กำหนดสถานที่สอบบาลีสนามหลวง ประกาศและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี รวมทั้งปัญหาและเฉลยข้อสอบบาลีสนามหลวง

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จารุวรรณ ธรรมวัตรและคณะ^{๑๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ ศาสนธรรม : กรณีศึกษาวัดบึง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ในส่วนของการจัดการศึกษาพบว่า “รูปแบบการจัดการศึกษาของวัดบึง มีพัฒนาการในการจัดการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมา มีการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องผ่านบทบาททางด้านการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาส เดิมได้จัดรูปแบบการศึกษาแบบโบราณที่เรียกว่า มูลกัจจายน์ ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาโดยส่วนกลาง วัดบึงก็ได้นำเอาระบบการเรียนแบบเปรียญธรรมตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึงป.ธ.๙ มาจัดการศึกษาโดยเริ่มจากประโยค ๑-๒-๓-๔ เมื่อมีนักเรียนสามารถสอบได้มากขึ้นก็เปิดประโยคสูง ๆ ขึ้นไปจนกระทั่งถึงประโยค ป.ธ.๙ เมื่อมีนักเรียนจากสำนักเรียนสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคหลายรูปทำให้วัดบึงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า วัดบึงประสบความสำเร็จทางด้านการจัดการศึกษาแผนกบาลี - นักธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป อีกประการหนึ่ง ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วได้กลับมาช่วยเหลือสำนักเรียนอย่างแข็งขันผ่านกระบวนการที่เรียกว่าอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง (ติว) โดยเฉพาะเปรียญเอก (ป.ธ.๗-๘-๙) มีนักเรียนทั่วประเทศมาเข้ารับการอบรมและประสบผลสำเร็จในการสอบทุกปีตลอดมา เนื่องจากการจัดการการเรียนการสอนภาษาบาลี เป็นงานหนักต้องอาศัยความอดทนและความสนใจในด้านการศึกษาของผู้จัดการศึกษาอย่างมาก ที่สำคัญต้องมีความต่อเนื่องในการจัด

^{๑๒} พระมหาทองดี ปญญาชิโร , การศึกษาพระบาลี , พิมพ์ครั้งที่ ๑ , (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๔).

^{๑๓} สนามหลวงแผนกบาลี , เรื่องสอบบาลีสนามหลวงของสนามหลวงแผนกบาลี , (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๖๑)

^{๑๔} รศ.จารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ, “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนาของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดบึง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙.

การศึกษาไม่ให้มีการขาดช่วง เพราะเมื่อขาดช่วงแล้วมาเริ่มฟื้นฟูขึ้นอีกย่อมหมายถึงการเริ่มต้นใหม่ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่สำหรับนักเรียนทั่วไปที่ไม่ประสบความสำเร็จ การจัดการศึกษาในวัดบึงมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องและยาวนานต้องอาศัยปัจจัยหลักคือเจ้าสำนักเรียน (เจ้าสำนักศาสนศึกษา) เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง นอกจากนั้นยังต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนจากการระดมทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงก็คือเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าอาวาสในสำนักเรียนนั้น ๆ ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบบ่อยมากคือการขาดแคลนครูสอนที่มีความสามารถ เพราะศิษย์เก่าที่มีโอกาสได้เรียนในชั้นสูง ๆ หรือจบการศึกษาแล้วก็ไม่กลับมาช่วยสำนักเรียนเดิม การจะนิมนต์ครูอาจารย์ที่มีความสามารถมาจากที่อื่นย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ความสัมพันธ์ส่วนตัว สวัสดิการ หรือค่านิยมภักดี ใส่ในคำจำกัดความ (เงินเดือน) เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งคือการกระจายงานบริหาร เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก กล่าวคือต้องมอบหมายงานให้คณะกรรมการบริหารงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เจ้าสำนักเรียนจะต้องสร้างบุคลากรที่สามารถจะดำเนินในลักษณะที่เป็นตัวแทนกันและกันได้ เช่นเมื่อเจ้าสำนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็มีบุคลากรที่สามารถสานต่องาน ไม่ให้เกิดความชะงักงันและดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดิม อีกอย่างหนึ่ง “ควรทำให้คณะกรรมการทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการบริหารจัดการ อำนาจในการตัดสินใจ โดยการทำงานเป็นกลุ่ม และผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่จะวางแผนในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในองค์กรโดยจำเป็นต้องวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร แล้วแก้ไขปัญหาในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและสร้างเสริมในส่วนที่เป็นจุดแข็ง ซึ่งจะสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในองค์กร ซึ่งโดยธรรมชาติขององค์กรการศึกษาของพระสงฆ์ เป็นองค์กรที่มีวัฒนธรรมการบริหารแบบความเป็นเครือญาติ มีความขัดแย้งน้อยมีความยึดหยุ่นสูง ถ้ามีการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารอย่างชัดเจนก็จะทำให้การจัดการศึกษาได้ประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ”^{๑๕}

พรชูลี อาชาวำรุง และคณะ^{๑๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสุทธาวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า “ลักษณะการบริหารการศึกษาใช้รูปแบบของการบริหารแบบ

^{๑๕} รศ.จากรุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ, “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดบึง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

^{๑๖} รศ. พรชูลี อาชาวำรุง และคณะ, “รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสุทธาวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, ๒๕๔๕), หน้า ๗.

มีส่วนร่วมและจัดแบ่งงานตามความถนัดและตามความรู้ความสามารถของพระภิกษุ แต่ละรูป ทำให้ผลการดำเนินการของวัดสุทธิวารีเกิดผลดีต่อพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษา วัดสุทธิวารีให้ความสำคัญมากกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสอนซึ่งเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา การจัดระบบการเรียนการสอนจะมีแนวที่สอดคล้องกับระบบการบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ และเน้นการอบรมสั่งสอนให้พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในหลักปฏิบัติไตรสิกขาคือศึกษาศีล ศึกษาธรรม ศึกษาปัญญาและศึกษาข้ออาจารย์ข้อปฏิบัติ กฎระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคมและถือตามกฎระเบียบวัด มีการทำอุโบสถปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน หมั่นรักษาความสะอาดภายในวัดและเสนาสนะที่อยู่อาศัย การจัดการศึกษาของวัดสุทธิวารี ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี พระภิกษุสามเณรสามารถสอบผ่านสนามหลวงได้จำนวนมากในแต่ละปี เนื่องจากมีรูปแบบการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและการบริหาร การศึกษาเป็นหลักสำคัญ ด้านการบริหาร ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดแบ่งงานให้พระภิกษุผู้สอนตามความสามารถ เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ทำให้พระภิกษุในระดับตั้งแต่รองเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี จึงมีผลทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ด้านการส่งเสริมโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดสุทธิวารีได้มียุทธศาสตร์ในการดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสเข้ามาศึกษา โดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์ไปยังวัดต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีพระภิกษุสามเณรจากจังหวัดใกล้เคียงมาร่วมด้วย ในแต่ละปีจึงมีพระภิกษุสามเณรมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสอบสนามหลวง ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีการดำเนินการโครงการอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง เพื่อเป็นการปรับปรุงและกวาดขันพระภิกษุสามเณรก่อนเข้าสอบสนามหลวง ทำให้พระภิกษุสามเณรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุทธิวารามีจำนวนของการสอบผ่านสนามหลวงได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี ด้านการส่งเสริมจึงเป็นความสำคัญของปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการดำเนินงานได้”

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และพระมหานันทพันธ์ ปภสสโร^{๓๗} รายงานการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีการศึกษาวัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่” สรุปผลด้านปัญหาวิธีแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดังนี้

ก. ปัญหาการเผยแผ่ พบว่า

^{๓๗} พิสสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และพระมหานันทพันธ์ ปภสสโร, รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาวัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๖).

- (๑) ขาดบุคลากรที่มีอุดมการณ์ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย
- (๒) ขาดการวางแผนที่ดี ระยะเวลาที่เหมาะสม
- (๓) ขาดผู้มีความชำนาญ และความต่อเนื่อง
- (๔) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน
- (๕) ขาดหลักสูตรการอบรม
- (๖) ขาดสื่อต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวก

ข. วิธีการแก้ไขปัญหาด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ได้ข้อสรุปจากการประชุมกลุ่มย่อยดังนี้

- (๑) ควรเน้นให้มุ่งมั่นต่ออุดมการณ์และการเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย
- (๒) จัดหาบุคลากรด้านการเผยแผ่ให้เพียงพอต่อพื้นที่ที่อยู่ในข่ายการขยายงาน
- (๓) มีการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ทันสมัย สามารถพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่ที่

น่าสนใจ

- (๔) ควรมีสื่อหลากหลายเพื่อเผยแผ่อบรมสามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม
- (๕) ควรมีระบบการอบรมสัมมนา สร้างความเข้าใจและเกิดอุดมการณ์ร่วมกัน

เป็นระยะๆ

(๖) ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จัดงานนโยบายให้ชัดเจน และโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี^{๑๘} ได้จัดทำการศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี มีสภาพปัญหา คือ สภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี คือ ด้านปัจจัยนำเข้ากำลังเผชิญกับสภาพปัญหาการดูแลความพร้อมของอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อบรรยากาศทางวิชาการ จำนวนนักเรียนเข้าสอบและนักเรียนที่สอบได้มีแนวโน้มเฉลี่ยลดลง ขาดแคลนครูสอนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพปัญหาการบริหารที่รับผิดชอบเฉพาะการวัดผลอย่างเดียวไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษางบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรมุ่งแนวตั้งมากกว่าแนวราบ ขาดความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการศึกษาของรัฐ ในด้านปัจจัยกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดความต่อเนื่อง ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ในปัจจัยการผลิตสำนักเรียนได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสามารถในการอ่าน และการแปล

^{๑๘} ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, *รายงานการวิจัย*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

ความหมายภาษาบาลีเป็นอย่างดี ปัจจัยด้านผลกระทบ คณะสงฆ์และชุมชนมีความพึงพอใจการสนองงานของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียนแผนกธรรมและบาลี แนวทางการพัฒนา ปัจจัยนำเข้า พึงจัดระบบบริหารจัดการสำนักเรียนโดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างการบริหารบุคลากร งบประมาณและหลักสูตร ปัจจัยด้านกระบวนการ พึงพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและระบบวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ พึงดำเนินการมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านผลิตพึงกำหนดให้นักเรียนจัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษา แล้วยังคงอยู่ในสมณเพศเพื่อสนองงานและบริการชุมชนปัจจัยผลกระทบพึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี”

กาญจนา อุดมธนะสารสกุล^{๑๙} ได้ทำการศึกษาวิจัยผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านแม่มิได้ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่าด้านกายภาพ มีพฤติกรรมการบริโภคปัจจัยสี่ในการดูแลชีวิตประจำวัน รู้จักเก็บกวาดสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมพูดจาอ่อนหวาน ไม่ทะเลาะกัน ปฏิบัติตามข้อตกลงมีความรับผิดชอบส่งงานตรงเวลา ด้านจิตใจ มีมารยาทดีงาม เคารพครูมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักทำงานร่วมกัน ใฝ่เรียนรู้อดทน มีความสุขสร้างแรงใจด้านปัญญา มีความเชื่อมั่นและพฤติกรรมเป็นผลให้มีสมาธิในการเรียน เป็นเหตุให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาในการแก้ปัญหาการทำงานในชีวิตประจำวันได้ และด้านความคิดเห็นรู้สึกเป็นสุขสบายใจ แจ่มใส สดชื่น

พระมหาธรรมาธิ์ จิตวิโร (อินทวิ)^{๒๐} ได้ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนหลักการศึกษา ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาการศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และองค์ประกอบที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยผู้วิจัยได้มีการพัฒนา

^{๑๙} กาญจนา อุดมธนะสารสกุล, “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านแม่มิได้ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

^{๒๐} พระมหาธรรมาธิ์ จิตวิโร (อินทวิ), “การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ๒๕๕๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้าบทคัดย่อ.

แบบทดสอบขึ้นเป็น ๒ ฉบับ ได้แก่ ๑. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่อายุ ระดับการศึกษา ก่อนเข้าเรียน สถานภาพของครอบครัว ๒. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน ๓๐ ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่น ๐.๘ เพื่อให้นักเรียนตอบข้อที่สอดคล้องกับนักเรียนมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่า มีนักเรียนตอบแบบสอบถาม ๑๙๒ รูป ระดับอายุของนักเรียนส่วนใหญ่ ๑๖-๒๐ ปี การศึกษาเดิมก่อนเข้าเรียนพบว่า ส่วนมากจบชั้นประถมศึกษา ๖ เกี่ยวกับครอบครัวพบว่า ส่วนใหญ่ เคนอาศัยอยู่กับบิดามารดา บิดามารดาอยู่ด้วยกันและยังมีชีวิตอยู่ อาชีพของบิดามารดาพบว่าส่วนใหญ่ทำนา รายได้ส่วนใหญ่ระบุไม่ได้เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๘๘) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อคำถามรายข้อ แล้วสามารถปรับเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมการนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คือเมื่อนักเรียนมีความต้องการจะประสบความสำเร็จทางการเรียนแล้ว นักเรียนควรจะต้องมีความขยันหมั่นเพียร มีความคิดและจิตใจที่ตั้งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งมีความคิดไตร่ตรองโดยใช้เหตุผลต่อการเรียนผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นอกจากทำให้ทราบระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จ.ศรีสะเกษ แล้ว ยังสามารถนำผลไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น มีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน

พระมหาวิชัย ยติชโย (ฤทธิ์วิรุฬห์)^{๒๑} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” วัดอุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาระเบียบของวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้เป็นวัดที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม และเพื่อศึกษารูปแบบองค์ประกอบ และปัจจัยที่เหมาะสมในการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและตามมหาเถรสมาคมกำหนดงานวิจัยนี้ได้ศึกษาการปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนา รูปแบบ องค์ประกอบ และปัจจัยที่เหมาะสมของสำนักปฏิบัติธรรม นโยบายการพัฒนาวัด และการประเมินความสมบูรณ์ของการพัฒนาวัด จึงประกอบด้วยสองระยะคือ ระยะแรก ใช้วิธีวิจัยเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกแบบเปิดและไม่ชี้แนะ และการสังเกตวิเคราะห์สภาพ SWOT Analysis ทำนโยบายและดำเนินงานตามแผน จน

^{๒๑} พระมหาวิชัย ยติชโย (ฤทธิ์วิรุฬห์) “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

ทำการวิจัยประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาแล้วทำการแก้ไขปรับปรุงนโยบายวัดนาคและดำเนินงานต่อ ระยะที่สอง คือ ระยะของการประเมินรวมสรุปผลความสำเร็จของการพัฒนาวัด โดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มผู้เข้าปฏิบัติธรรม จำนวน ๕๐ คน และวิเคราะห์ผล โดยใช้ CIPP Model และ SWOT Analysis โดยในขั้นตอนที่สองนี้แสดงผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนาจากการศึกษาภายใต้ CIPPI Model และ SWOT Analysis พบว่า การพัฒนาวัดให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (๑) ความพร้อมในการพัฒนาของวัด คณะสงฆ์ ชุมชน (๒) การวางแผนพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม จะต้องคำนึงถึงสถานที่(อาวาส) ที่บิณฑบาต(โคจรคาม) อาหาร(โภชนะ) บรรยาการ(อตุ) ความพร้อมและความเข้าใจของบุคลากร(บุคคละ) (๓) ความชัดเจนในการกำหนดหลักสูตรและการกระบวนการอบรมที่ผู้มาปฏิบัติแล้วจะสามารถได้รับประโยชน์ รวมถึงนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม(ภัสสะ) (๔) การจัดทำแผนของโครงการจะต้องสนับสนุนการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบและมีความสอดคล้องในคัมภีร์พระพุทธศาสนา(อิริยาบถ) (๕) ความศรัทธาและความเชื่อมั่นของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมนอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ทักษะคติของบุคคลภายนอกที่มีต่อการพัฒนาวัดและความร่วมมือร่วมแรงกันของสมาชิกในวัด เป็นปัจจัยความสนับสนุนที่สำคัญต่อความสำเร็จจากผลการวิจัย รูปแบบของสถานที่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม คือ สัปปายะ ๗ ได้แก่ ๑. อาวาสสัปปายะ ๒. โคจรสัปปายะ ๓. ภัสสสัปปายะ ๔. บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖. อตุสัปปายะ ๗. อิริยาบถสัปปายะและมีกัลยาณมิตรเป็นเครื่องสนับสนุน วัดนาคมีคุณลักษณะสัปปายะ ๗ และกัลยาณมิตรซึ่งเป็นคุณลักษณะครบถ้วนตั้งในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหวังว่างานวิจัยนี้จะให้แง่คิดและอำนวยความสะดวกในการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมของวัดต่างๆ ให้มีความสอดคล้องในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด ทั้งเป็นประโยชน์สำหรับท่านผู้สนใจและผู้มุ่งนำไปปฏิบัติสำหรับตนและผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเพื่อความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนัน ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นองค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ ต้องอาศัยกันจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์ประกอบแรกคือเรื่องบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้สนับสนุน องค์ประกอบที่ ๒ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปต้องเหมาะสมคือเป็นสัปปายะมีอากาศเย็นสบายมีความร่มรื่นสะอาดเรียบร้อยเน้นเป็นธรรมชาติ เป็นการทำให้เกิดสมาธิ โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้นำเอาหลักสัปปายะ ๗ มาเป็นตัววิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ **ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล** โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา ตามหลักสูตรบาลี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของปัญหาและประเด็นที่ต้องการทราบจาก แหล่งข้อมูล ดังนี้

ก. **ข้อมูลปฐมภูมิ** ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและการศึกษาปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ เป็นหลัก

ข. **ข้อมูลทุติยภูมิ** ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยนี้ คือ วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย สารานิพนธ์ คุชณินิพนธ์ และเอกสารต่างๆ ข้อความที่เกี่ยวข้องอื่นในงานวิจัยนี้ ใช้งานที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

๑.๖.๒ **ขั้นตอนการสัมภาษณ์** ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้บริหาร ครูสอนและนักเรียน จากสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ใน เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ จำนวน ๘ สำนัก ซึ่งมีการเรียนการสอน มีนักเรียนผู้สอบผ่านทุกปี และได้เข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นประจำ ได้แก่

๑. สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๓. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
๔. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
๖. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน
๗. สำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
๘. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

โดยสัมภาษณ์สำนักละ ๓ รูป รวมทั้งหมด ๒๔ รูป/คน

๑.๖.๓ **ขั้นตอนการประมวลผล และเรียบเรียง** เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นการนำข้อมูล จากขั้นตอนต่างๆ ในข้างต้นมาทำการ ประมวลผล เรียบเรียง และสรุป เพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ และตั้งข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

- ๑.๘.๑ ได้ทราบถึงบริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗
- ๑.๘.๒ ได้ทราบถึงโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗
- ๑.๘.๓ ได้ทราบถึงผลสมฤทธิ์ของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

บทที่ ๒

บริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

การวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗” ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

๒.๒ หลักสัปปายะ ๗

๒.๓ หลักอิทธิบาท ๔

๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

๒.๕ บริบทและปัญหาอุปสรรคการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาต่างๆในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

๒.๑.๑ ความหมายและความสำคัญของภาษาบาลี

๒.๑.๑.๑ ความหมายของภาษาบาลี

ในอดีตกาลประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ภาษาถิ่นเป็นภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันในกลุ่มแคว้นมคธเรียกว่า มาครภาษ ตามชื่อแคว้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงใช้ภาษาในการประกาศพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาษามคธ จึงได้รับเกียรติและได้รับการยกย่องว่าเป็น “สัมพุทธโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระพุทธเจ้า) “อริยโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระอริยะ) “ยถาภูจฺจพรหมโวหารภาษา” (ภาษาบัณฑิตกษัตริย์) ภาษาบาลีนี้ มีความหมายว่า “ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน” หรือ “ภาษาที่รักษาพุทธพจน์”^๑

พระมหาปฐมพงษ์ งามล้วน^๒ ได้ให้ความหมายคำว่า ภาษาบาลี ไว้ว่า

๑. ภาษาบาลี หมายถึง เครื่องรักษาพระสัทธรรมซึ่งต้องเรียนเพื่อให้รู้และปฏิบัติตาม

^๑ พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), สัททนิตฺตสุตฺตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๔), คำนำ.

^๒ พระมหาปฐมพงษ์ งามล้วน, ประวัติภาษาบาลี ความเป็นมาและที่สัมพันธ์กับภาษาปรากฏและสันสกฤต, (กรุงเทพมหานคร : รำไทยเพลสเซนเตอร์, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

๒. ภาษาบาลี หมายถึง ขอบสระ คือ เครื่องกันน้ำไม่ให้ไหลไปที่อื่น

๓. ภาษาบาลี หมายถึง บรรทัดหรือแนว คือ พระพุทธพจน์นั้นได้รับการร้อย หรือเขียนเป็นแนวบรรทัดในยุคแรกๆ ผูกเป็นคาถาเพื่อสะดวกแก่การสวดหรือท่องจำอย่างเป็นระเบียบ

มหามกุฏราชวิทยาลัย^๓ ได้ให้ความหมายคำว่า ภาษาบาลี ไว้ว่า เป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ มีวิเคราะหว่า อตถิ ปาติ รกขตติ ปาลิ แปลความว่า เรียกว่าเป็นบาลี เพราะคงไว้คือรักษาไว้ซึ่งเนื้อความ (พุทธพจน์)

สรุปว่า ภาษาบาลีหมายถึงภาษาที่รักษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์

๒.๑.๑.๒ ความสำคัญของภาษาบาลี

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่บันทึกธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งรวมอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ไม่ได้ทรงตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ชาวพุทธได้รู้กันว่า พระธรรมวินัยนั้นแหละเป็นพระศาสดาแทนพระองค์ ชาวพุทธจำนวนมากถึงกับจำพุทธพจน์ภาษาบาลีได้ว่า โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญญโต โส โว มมจเจเน สตถา^๔ แปลว่า ดูก่อนอานนท ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยกาลที่เราล่วงลับไป^๕ นี่คือพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ก่อนปรินิพพาน พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระพุทธเจ้า และเป็นตัวแทนพระพุทธศาสนา พระธรรมวินัยนี้ก็ประมวลอยู่ในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้จึงเท่ากับเป็นการดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วย

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า^๖ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาบาลีว่า บาลีเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎก ผู้ประสงค์จะเข้าใจในพระไตรปิฎกต้องมีความรู้บาลี เพื่อจะได้ใช้บาลีภาษาเป็นกุญแจไขตู้คือพระไตรปิฎก อันเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน และนำมาชี้แจงแสดงไขแก่ประชาชนผู้สนใจในธัมมานุธัมมปฏิบัติ ดังนั้นการศึกษาภาษาบาลีจึงเป็นความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พระภิกษุสามเณรทุกรูปจะต้องศึกษา

^๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย, สมณตปาสาทิกา นาม วินยฎกถาย อตถโยชนาย ปฐโม ภาค, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓.

^๔ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๓๑๔.

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^๖ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, “สัมปสาทนียกถา”, เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร:อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๗

พระวิสุทธิวงศาจารย์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาบาลีว่า ภาษาบาลีหรือภาษามคร เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระพุทธพจน์ คือหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้น หลักธรรมคำสอนทั้งหมด จึงถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาบาลี การจะนำหลักคำสอนมาใช้ประโยชน์ได้ จึงต้องผ่านบุคคลที่มีความรู้ในภาษาบาลีอย่างแตกฉาน หากไม่มีคนเข้าใจภาษาบาลีแล้ว หลักพุทธธรรม แม้จะมีค่าสามารถสร้างประโยชน์สุขแก่ชาวโลกได้ก็จริง จึงกระนั้น ก็ยากที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามพุทธปณิธาน การศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นเหมือนวิธีการที่จะค้นหาหรือขุดคุ้ยเอาเบ็ดเตล็ดพระไตรปิฎกเพื่อจะารู้ได้เห็นหลักคำสอนอันล้ำค่า แล้วนำมาชี้แจงแสดงให้ชาวโลกได้รับทราบแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลแก่ตัวเองและสังคม หากไม่มีการศึกษาแผนกนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็คงเป็นไปได้ยาก จึงนับได้ว่า การศึกษาภาษาบาลีเป็นความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเลยทีเดียว^๗

พระเทพโกศล ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาบาลีว่า ภาษาบาลี เป็นรากฐานของพระพุทธศาสนาเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้ประกาศพระพุทธศาสนา ทั้งที่ในชมพูทวีปเวลานั้น มีภาษาที่ให้เลือกใช้มากมาย กระนั้น พระพุทธองค์ทรงตกลงเลือกใช้ภาษามครหรือภาษาบาลีเป็นที่รองรับพระพุทธพจน์ ภาษาที่รองรับหรือถ่ายทอดพระพุทธพจน์ ย่อมเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์^๘

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาบาลีว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทนั้น จารึกไว้เป็นภาษาบาลี และการรักษาดั้งเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธพจน์มิให้คลาดเคลื่อนที่ หรือที่เรียกว่า สัทธรรมปฏิรูป การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ที่จะรักษาพระธรรมคำสั่งสอนไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้น การศึกษาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการศึกษาที่ทำให้พระภิกษุสามเณรจบการศึกษาของคณะสงฆ์และมีคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาสูงสุด ประกอบกับการเรียนบาลีเกี่ยวเนื่องการแปลศัพท์ตีความพระธรรมวินัยตามไวยากรณ์ เป็นการรักษาหลักเดิมหรือความหมายของพระพุทธวจนะตามที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นการป้องกันสัทธรรมปฏิรูปได้ และการเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความอดทนวิริยะและแรงจูงใจเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้อีกทางหนึ่ง^๙

^๗ พระวิสุทธิวงศาจารย์, “สัมโมทนียกถา”, สุกขิบัตรฉลองเปรียญธรรมสำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่ ๒๕๖๐, (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ : ๒๕๖๐) หน้า ๒ .

^๘ พระเทพโกศล, “สัมโมทนียกถา”, ฉลองเปรียญธรรมประจำปี ๒๕๕๗ จังหวัดเชียงใหม่, (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ : ๒๕๕๗) หน้า ๑

^๙ กระทรวงศึกษาธิการ, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

พระราชรัชนี ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการตอบแทนพระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนาตนเอง คือการเรียนการสอนพระบาลี ทำให้ชีวิตของผู้สอนผู้เรียน มีชีวิตที่ดีขึ้นจาก^{๑๐} การได้ศึกษารวมที่ปรากฏในแบบที่เรียน

สรุปได้ว่า การศึกษาบาลี มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาถึงภาษาที่มาจากหลักคำสอนซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้ จึงเท่ากับดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วยให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

๒.๑.๒ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ภาษาบาลีเป็นแม่บท หรือเป็นกุญแจสำคัญที่สุดที่จะนำเราเข้าสู่การศึกษาพระพุทธศาสนา ผู้สำเร็จการศึกษาประเภทนี้ เรียกได้ว่าเป็นผู้คงแก่เรียน หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง และกองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การศึกษาประเภทนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ มี ๘ ชั้น ได้แก่

ระดับที่ ๑ เปรียญตรี ประกอบด้วย ๑) ประโยค ๑-๒ และ ๒) ประโยค ป.ธ.๓

ระดับที่ ๒ เปรียญโท ประกอบด้วย ๑) ประโยค ป.ธ.๔ ๒) ประโยค ป.ธ.๕ และ ๓) ประโยค ป.ธ.๖

ระดับที่ ๓ เปรียญเอก ประกอบด้วย ๑) ประโยค ป.ธ.๗ ๒) ประโยค ป.ธ.๘ และ ๓) ประโยค ป.ธ.๙^{๑๑}

สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันได้ดำเนินการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แห่งกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยมีหลักสูตรและวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพรวมถึงการสอบวัดผลและการอื่นๆ และมีเจ้าหน้าที่สายปกครองทุกระดับชั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษา รูปแบบการบริหารการศึกษาก็ยังคงเป็นรูปแบบที่สืบเนื่องมาจากสมัยโบราณ คือกระบวนการศึกษา จะเน้นการสอบวัดผลความรู้ โดยมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ดำเนินการ

^{๑๐} สัมภาษณ์ **พระราชรัชนี (นิมิต ลิกขรสุวณโณ)**, เจ้าอาวาสวัดสวนดอก, ๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑} พระมหาชนแดน สมบุตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, “บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), หน้า ๖๓

เกี่ยวกับการสอบวัดผล ส่วนกระบวนการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของแต่ละสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาจะดำเนินการ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการสอบ คือ นักเรียนสามารถเก็บวิชาที่สอบได้แล้วเป็นเวลา ๒ ปี แต่นำร่องเฉพาะประโยค ๑-๒ ก่อนยังคงเค้าโครง รูปแบบ หลักสูตร และวิชาการเช่นเดิม เมื่อสอบผ่านวิชาใดแล้ว สนามหลวงแผนกบาลีจะเก็บวิชานั้นไว้ ในปีต่อไป ไม่ต้องสอบวิชานั้นอีก คงสอบเฉพาะวิชาที่ยังสอบไม่ผ่านเท่านั้นโดยมีข้อกำหนดดังนี้

๑. ในเบื้องต้น ผู้สอบต้องสอบให้ครบทั้ง ๒ วิชา ทำปัญหาข้อสอบครบถ้วนตั้งแต่ต้นจนจบในทุกวิชา

๒. ต้องสอบได้ผ่านเกณฑ์ที่กองบาลีสนามหลวงกำหนดไว้ จึงจะเก็บวิชานั้นได้

๓. ในวิชาที่สอบได้นั้นจะเก็บไว้ ๒ ปี เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้เป็นอันยกเลิกทั้งหมด

๔. เมื่อสอบได้ผ่านเกณฑ์ที่กองบาลีสนามหลวงกำหนดครบทั้ง ๒ วิชา ภายในเวลาที่กำหนดเท่านั้น จึงจะถือว่าสอบผ่านชั้นประโยค ๑-๒

ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ กองบาลีสนามหลวงได้ยกเลิกการเก็บวิชาที่สอบผ่านแล้ว เป็นเวลา ๒ ปี และให้มีการสอบครั้งที่ ๒ โดยที่กองบาลีสนามหลวงได้อาศัยมติของมหาเถรสมาคมที่ ๔๖๔/๒๕๔๗ ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๖ เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ มีมติเห็นชอบ ๒ เรื่อง คือ

๑. การยกเลิกการเก็บวิชาที่สอบผ่านแล้วเป็นเวลา ๒ ปี ชั้นประโยค ๑-๒

๒. การสอบครั้งที่ ๒ สำหรับผู้สอบผ่านแล้ว ๑ วิชา (ยกเว้นวิชาบูรพภาค ป.ธ.๓) ในปีนั้น ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึงประโยค ป.ธ.๕ โดยกำหนดให้มีการสอบตามปกติ ๑ ครั้ง และมีการสอบครั้งที่ ๒ (สอบซ่อม) ในวิชาที่ไม่ผ่านในปีเดียวกันนั้น เมื่อสอบครั้งที่ ๒ แล้ว ผลปรากฏว่าสอบไม่ผ่านในวิชาที่เหลือให้ถือว่าสอบไม่ผ่านทั้งหมดในปีนั้น ในปีต่อไปต้องสอบใหม่ทุกวิชา หรือนักเรียนที่สอบครั้งที่ ๑ ผ่านแล้ว อีก ๑ วิชา ไม่เข้าสอบในการสอบครั้งที่ ๒ ในปีนั้น ก็ให้ถือว่าสอบไม่ผ่านทั้งหมด^๒ การดำเนินการในเรื่องการสอบบาลีสนามหลวงดังกล่าว ยังดำเนินการตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับปฏิทินการศึกษาประจำปีของพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วราชอาณาจักร ดังนี้ การสอบบาลีครั้งที่ ๑ ครั้งแรก สอบประโยค ป.ธ.๖,๗,๘,๙ ตรงกับวันขึ้น ๒-๖ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปี ครั้งหลัง สอบประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ.๓,๔,๕ ตรงกับวันแรม ๑๐-๑๒ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปี การตรวจบาลี ตรงกับแรม ๒ ค่ำ เดือน ๔ ของทุกปี การสอบครั้งที่ ๒ สอบประโยค ๑-๒ และประโยค

^๒ สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี , (กรุงเทพมหานคร:อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๐

ป.ธ.๓,๔,๕ ตรงกับวันแรม ๑๐-๑๒ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี การตรวจบาลี ตรงกับวันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี^{๑๓}

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันอยู่ภายใต้การบริหารงานของ มหาเถรสมาคม มีองค์กรของคณะสงฆ์ไทย คือ กองบาลีสนามหลวง ปัจจุบันมีพระพรหมโมลี วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นแม่กองบาลีสนามหลวง กำกับดูแลการศึกษาของสงฆ์ โดยการกำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร และดำเนินการจัดวัดผลการเรียนระดับประเทศ ที่เรียกว่า “สอบบาลีสนามหลวง” โดยมีกระบวนการเริ่มตั้งแต่การออกข้อสอบ จัดสอบ ประกาศผลสอบ และออกหนังสืออันเป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมให้กับผู้สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยค ส่วนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนนั้น มีสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา และโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการในแต่ละสำนัก ซึ่งการบริหารการคณะสงฆ์กองบาลีสนามหลวง ในปัจจุบันมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระพรหมโมลี	วัดปากน้ำ แม่กองบาลีสนามหลวง
๒. พระวิสุทฐิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ ที่ปรึกษาแม่กองบาลีสนามหลวง
กำกับดูแลพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ภาคเหนือ
๓. พระพรหมดิลก	วัดสามพระยา ที่ปรึกษาแม่กองบาลีสนามหลวง
กำกับดูแลพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
กรุงเทพมหานคร
๔. พระพรหมบัณฑิต	วัดประยุรวงศาวาส ที่ปรึกษาแม่กองบาลี
สนามหลวง กำกับดูแลพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ภาคกลาง
๕. พระมหาโพธิวงศาจารย์	วัดราชโอรสาราม ที่ปรึกษาแม่กองบาลี
สนามหลวง กำกับดูแลพระปริยัติธรรมแผนก
บาลี ภาคใต้
๖. พระพรหมกวี	วัดกัลยาณมิตร ที่ปรึกษาแม่กองบาลี
สนามหลวง กำกับดูแลพระปริยัติธรรมแผนก
บาลี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๗. พระธรรมกิตติมนี	วัดเฉลิมพระเกียรติ ที่ปรึกษาแม่กองบาลี
สนามหลวง กำกับดูแลเรื่องกฎระเบียบ คำสั่ง
ต่างๆ

^{๑๓} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี , (กรุงเทพมหานคร:อาหารการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘๘

๘. พระเทพปริยัติวงศ์	วัดปากน้ำ ที่ปรึกษาแม่กองบาลี สนามหลวง กำกับดูแลการวัดผล ประเมินผล
๙. พระเทพวรเวที	วัดปากน้ำ ที่ปรึกษาแม่กองบาลี สนามหลวง กำกับดูแลการวัดผล ประเมินผล
๑๐. พระเทพวรเวที	วัดปากน้ำ ที่ปรึกษาแม่กองบาลี สนามหลวง กำกับดูแลการวัดผล ประเมินผล
๑๑. พระราชปริยัติกวี	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๒. พระปริยัติธรรมธาดา	วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร รองเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๓. พระมหาบุญชู กิตติโชติ	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๔. พระมหาวัฒน์พร อภิวิฑฒโน	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๕. พระมหาเดชจำลอง พุทธิเตโช	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๖. พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง
๑๗. พระมหาฤชาภัก มหิสฺสโร	วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง ^{๑๔}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน มีแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินงานการจัดการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ ส่วนการเรียนการสอนนั้นจะอยู่ที่ผู้เรียนหรือแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการ โดยมีเจ้าสำนักเรียน เจ้าสำนักศาสนศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการทั้งการเรียนการสอน การจัดการสถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ครูสอน ตลอดถึงงบประมาณในการดำเนินการจัดการศึกษา

^{๑๔} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี , (กรุงเทพมหานคร:อาหารการพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๓๔๕-๓๔๗

๒.๒ หลักสัปปายะ ๗

๒.๒.๑ ความหมายของสัปปายะ ๗

กรมการศาสนา^{๑๕} ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัปปายะ (สบาย) หมายถึง สภาพที่เอื้อ เกื้อหนุน เหมาะสมช่วยให้การเป็นอยู่ ทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดีเป็นคุณภาพชีวิตขั้นต้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๖} ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัปปายะ หมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกิดอรรถ สิ่งที่เอื้อในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๗} ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัปปายะ หมายถึง ภาวะ สบาย ตามความหมายเดิม หมายถึง สภาพเอื้อ สิ่งที่เกิดอรรถ เหมาะ ช่วยให้เป็นอยู่ ทำกิจกรรม หรือ ดำเนินกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดี หรือเอื้อต่อการที่จะปฏิบัติกิจนั้นๆ ให้สำเร็จผล เช่น จะไปฝึกสมาธิ เมื่อได้สัปปายะ ก็จะได้ผลดี ภาวะสบายนี้ เรียกได้ว่าเป็นคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานเอื้อต่อการเกิดมี สุขภาพที่สมบูรณ์ คือ ช่วยให้มีสุขภาวะครบสองด้าน ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพใจ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๑๘} ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัปปายะ หมายถึง ความ สะดวก ความเหมาะสม ความเกื้อกูล ความสำราญ ในคำไทยใช้ว่า สบาย ในคำวัดหมายถึง สิ่ง ที่เหมาะสม สิ่งที่น่าสนับสนุนเกื้อกูลส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้เกิดความสะดวกสบาย เกิดความคล่องตัวในการ อยู่ ในการทำความดี เช่น ในการบำเพ็ญเพียรหรือทำกรรมฐาน

สรุป สัปปายะ ๗ หมายถึง ความสบาย สิ่งที่เกิดอรรถ เงื่อนไขที่เกื้อกูลให้ปฏิบัติกิจบรรลุผล สำเร็จได้โดยง่าย

๒.๒.๒ องค์ประกอบของสัปปายะ ๗

โดยหลักธรรมชาติทั่วไปถือว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของ บุคคล ต่อความเสื่อม ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิด ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางการประเพณีวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่

^{๑๕} กรมการศาสนา, **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทยจากัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **สี่หน้าที่ของสตรีไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนัก พิมพ์ลิขิต, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘.

^{๑๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๙๐.

เอื้ออำนวยต่อการประพาศิวัตร ปฏิบัติธรรม เรียกว่า สัปปายะ มีองค์ประกอบอยู่ ๗ ประการด้วยกัน^{๑๙} คือ

๑. ด้านอवासสัปปายะบางแห่งเรียก เสนาสนสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน เช่น ปลอดภัย ไม่พลุกพล่านจอแจ

๒. ด้านโคจรสัปปายะ แหล่งอาหารอำนวย ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

๓. ด้านภัสสสัปปายะบางแห่งเรียก ธัมมัสสวนสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสมกัน เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ ข่าวดสารและสื่อสารที่เอื้ออำนวย

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องกันเหมาะสมกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ

๕. โภชนะสัปปายะบางแห่งเรียก อาหารสัปปายะ อาหารที่เหมาะสมกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก

๖. อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมกัน เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

๗. อิริยาปถสัปปายะ อิริยาปถที่เหมาะสมกัน เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอิริยาปถสมดุ

๑. อवासสัปปายะ

อवास หมายถึง ที่อยู่ที่พักอาศัยและสถานที่ปฏิบัติ อवासสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค กล่าวอธิบายไว้ว่า เมื่อโยคาวจรนั้นอยู่ในอवासใด นิमितที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็เสื่อมหายไป สติที่ยังไม่ตั้งมั่นก็ไม่ตั้งมั่นและจิตที่ยังไม่เป็นสมาธิก็ไม่เป็นสมาธิ อวาสนี้นับเป็น อสัปปายะ ส่วนเมื่อเธออยู่ในอवासใด นิमितเกิดและถาวรด้วย สติที่ตั้งมั่น จิตก็เป็นสมาธิ ดุจพระปธานยติสเถระผู้อยู่ ณ นาคบรรพต อวาสนี้นับ เป็นสัปปายะ เพราะเหตุนั้น ในวิหารใด อवास ที่อยู่ มีหลายแห่งโยคาวจรพึงลองอยู่ในอवासเหล่านั้นแห่งละ ๓ วัน จิตของเธอเป็นเอกัคคะ ตั้งมั่นในอารมณ์เดียวในอवासแห่งใด ก็อยู่ในอวาสแห่งนั้นเพราะความที่มีอवासเป็นสัปปายะแท้ๆ ภิกษุ ๕๐๐ รูปผู้อยู่ในถ้ำจุฬานาคในตมพปณทวิป ถือเอาแก้วมัญฐานบำเพ็ญอยู่ในถ้ำจุฬานาคนั้นได้บรรลุพระอรหัตต์ทั้งหมด ส่วนพระอริยบุคคลเบื้องต่ำมีพระโสดาบัน เป็นต้น และท่านผู้ได้อริยภูมิ

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖-๒๘๗.

ในที่อื่นแล้ว มาบรรลุประอรหัตในถ้าจุฬานั่นมีประมาณมิได้ แม้ในอวาสสัปปายะแห่งอื่นๆ เช่นจิตตบรรพตวิหาร ก็เช่นกัน^{๒๐}

ในกัมมัฏฐานคณินเทศตอนแก่สมาธิภาวนา แสดงไว้ว่า " . . . อันโยคาวจรผู้ละวิหารอันไม่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมาธิเสียแล้ว พำนักอยู่ในวิหารที่เหมาะสม. . . "^{๒๑} เป็นการกล่าวให้โยคาวจรรู้จักหลีกเลี่ยงอวาสสัปปายะแล้วเลือกอวาสสัปปายะเพื่อประโยชน์แก่การบำเพ็ญสมาธิของตน ได้กล่าวแนวทางการปฏิบัติไว้ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค ไว้ว่า

“เมื่อโยคาวจรผู้ใดอยู่ในวิหารเดียวกันกับพระอาจารย์มีความผาสุก โยคาวจรนั้นเมื่อจะชำระกัมมัฏฐานก็พึงอยู่ในวิหารนั้นนั่นแหละ ถ้าเมื่ออยู่ในวิหารนั้นไม่มีความผาสุกไซ้ วิหารอื่นใดเป็นสัปปายะมีอยู่ในที่ไกลแต่วิหารของพระอาจารย์ ประมาณควาตหนึ่งหรือกึ่งโยชน์ หรือแม้ประมาณถึงโยชน์หนึ่งก็ดี ก็พึงไปอยู่ในวิหารนั้นเถิด เพราะเมื่อได้อยู่อย่างนั้น ครั้นมีความสนทน่หรือเกิดความหลงลืมในข้อกัมมัฏฐานที่ตรงไหนก็ดี จะได้ลุกขึ้นทำวัตรในวิหารที่ตนอยู่แต่เช้าแล้วออกเดินเที่ยวบิณฑบาตฉันในระหว่างทาง ไปถึงที่อยู่ของพระอาจารย์ในเวลาท่านเสร็จภัตกิจพอดีแล้ววันนั้นชำระกัมมัฏฐานในสำนักของพระอาจารย์เสียให้เสร็จ วันรุ่งขึ้นก็กราบลาพระอาจารย์เดินทางกลับไปเที่ยวบิณฑบาตฉันในระหว่างทาง ยังไม่ทันเหนื่อยก็อาจมาถึงที่อยู่ของตนได้ ส่วนโยคาวจรผู้ใดไม่ได้ที่ผาสุกในที่แม้ไกลตั้งโยชน์ โยคาวจรนั้นพึงตัดข้ออันเป็นข้อดเป็นปมทั้งปวงของกัมมัฏฐานเสียให้ได้ ทำกัมมัฏฐานที่เนื่องด้วยความนึกห่วงให้หมดจดดี แล้วไปให้ไกลกว่านั้น ก็ได้ละวิหารอันไม่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมาธิเสีย แล้วพำนักอยู่ในวิหารที่เหมาะสมเถิด”^{๒๒}

๒. โคจรสัปปายะ

โคจรคาม หมายถึง หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่หาอาหาร ที่เที่ยวไปเพื่อเข้าไปบิณฑบาต โคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต โยคาวจรพึงเลือกโคจรคามสัปปายะรวมทั้งการเดินทางที่สะดวก ก็นับเป็นโคจรสัปปายะ

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค กล่าวอธิบายไว้ว่า หมู่บ้านหรือท้องถิ่นสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใด มีอยู่ในที่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นักในระยะประมาณโกสะกึ่ง ประมาณ ๑,๐๐๐ ขั้วคันธนูหรือ ๒ กิโลเมตร เป็นเสนาสนะอยู่ทางทิศเหนือหรือทางทิศใต้ เป็นที่มีภิกขาสมบุรณ์หาจ่ายหมู่บ้านนั้นนับเป็นสัปปายะ ถ้ามีลักษณะตรงกันข้ามนับเป็น อสัปปายะ^{๒๓} ที่ว่าอสัปปายะนั้นน่าจะถือเอาด้วย

^{๒๐} มหามกุฏราชวิทยาลัย. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย) หน้า ๑๐๑.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘-๗๙.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

สาเหตุ คือ ๑. โกลและการคมนาคมไปมาไม่สะดวก ๒. เวลาบิณฑบาตไปหรือกลับโดนแสงอาทิตย์ขึ้นส่องหน้า และ ๓. บิณฑบาตไม่พอแก่การฉัน

๓. ภัตสัลปายะ

ภัตสละ หมายถึง การพูดคุย หรือถ้อยคำ ภัตสละสัลปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติ โยคาวจรพึงปฏิบัติตนเพื่อสำรวมอินทรีย์พูดน้อยในระหว่างการปฏิบัติธรรมเพื่อสำรวมสมาธิและปฏิภาณนิมิต

ในวิปัสสนานัย เล่ม ๑ แสดงอธิบายการสำรวมสติไว้ว่า ในระหว่างการปฏิบัติธรรมศีลต้องบริสุทธิ์ บุคคลพึงยังกุศลจิตให้เกิดทางทวาร ๖ แล้วรักษาอินทรีย์สังวรศีล ด้วยการปิดกั้นมิให้เกิดอกุศล มีสติก่อให้เกิดกุศลจิตอยู่เสมอในขณะที่ประจวบกับอารมณ์ ๖^{๒๔}

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค ก็กล่าวอธิบายไว้ว่า การใช้สติสำรวมอินทรีย์เพื่อไม่ให้เกิดกิเลสในขณะที่วิญญาน ๖ รับรู้อารมณ์ ๖ เพื่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ดังนั้น การสำรวมวาจาพูดน้อย ไม่กล่าวติรัจฉานกถา ๓๒ อันเป็นเรื่องขัดมรรคผลเป็นไปเพื่ออันตรายเสียแห่งนิมิตของผู้ปฏิบัติ หรือวิคคาหิกกถา ที่เป็นถ้อยคำที่แก่งแย่งกันทำลายความดีงามและความเจริญของตน พร้อมทั้งทำลายความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วย ชื่อว่า อสัลปายะ แม้ กถาวัตถุ ๑๐ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่ขัดกันกับมรรค ผล นิพพาน ชื่อว่า ภัตสัลปายะ ก็ควรกล่าวพอประมาณ เพื่อสำรวมสมาธิและปฏิภาณนิมิต^{๒๕} ทั้งติรัจฉานกถา ๓๒ วิคคาหิกกถา และกถาวัตถุ ๑๐ มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๔. บุคคลสัลปายะ

บุคคล หมายถึง บุคคลที่อยู่ร่วมกันหรือมีการสนทนาปราศรัยกัน บุคคลสัลปายะ คือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ โยคาวจรพึงเลือกคบบุคคลสัลปายะเพื่อความตั้งมั่นแห่งจิตของตนในขณะที่กำลังปฏิบัติ

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า บุคคลอสัลปายะ คือ บุคคลที่ไม่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น ได้แก่ บุคคลผู้มากไปด้วยการทำกายให้มันคงชอบบำรุงประคบประหงมตกแต่งร่างกาย (กายทพหิพพุล)^{๒๖} มีปกติพูดติรัจฉานกถา ๓๒ (ติรัจฉานกถิโก)

^{๒๔} พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต (มหาสิสยาตอ) วิปัสสนานัย เล่ม ๑ . พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม, ป.ธ. ๙, Ph.D) ตรวจชำระ, พระคันธสาราภิวังศ์ เรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีไอเซ็นเตอร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

^{๒๖} วิสุทธิ. มหาภูทิกว่า คือแทนที่จะมุ่งทำความตั้งมั่นทางจิต กลับไปสนใจทำความมันคงทางกาย ซึ่งมหาภูทิกให้บรรยายว่า ขวนขวายแต่ปรนเปรอร่างกาย ดังบาลีที่หมายเอา ข้อนี้กล่าวไว้ว่า บริโภจจนเต็มท้องตามที่ต้องการแล้วประกอบความสุขในการนอนอยู่เป็นประจำ

เป็นอัสปายะ เพราะว่าเขามีแต่จะทำให้เธอเศร้าหมอง ดุจน้าโคลนทำน้ำใสให้ขุนไป ฉะนั้น และเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น สมบัติย่อมเสื่อม ดุจสมบัติของภิกษุหนุ่มผู้อยู่ ณ โกฏิบรรพตวิหาร เสื่อมเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น ส่วนบุคคลสัปปายะ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้ไม่พูดติรัจฉานกถา (อติรัจฉานกถิก) ถึงพร้อมด้วยศีลคุณ สมာธิคุณ ปัญญาทิกคุณ (สีลาทิกคุณสมปนโน) ซึ่งโยคาวจรได้อาศัยแล้ว เป็นเหตุทำให้จิตที่ยังไม่เป็นสมาธิย่อมจะเป็นสมาธิหรือจิตที่เป็นสมาธิแล้วจะตั้งมั่นยิ่งขึ้น^{๒๗} เกิดความสงบเยือกเย็นผ่องใสได้โดยแท้

๕. โภชนสัปปายะ

โภชนะ หมายถึง อาหารและเครื่องบริโภคน ในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม โภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคนที่ถูกต้องใจพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภคนของโยคาวจร เพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือบ้นทอนสภาพจิตใจ

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า อาหารที่ไม่สมควรและที่สมควรแก่การบริโภคน ในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม โยคาวจรบุคคลบางท่านได้รับประทานอาหารที่มีรสหวานแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสเปรี้ยวแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสหวานนั้นจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสเปรี้ยวเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรนั้น บางท่านเมื่อได้รับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสหวานแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจ ทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสเปรี้ยวจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสหวานเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรนั้น สำหรับรสเค็ม ขม เผ็ด ฝาด ๔ อย่างนี้ ไม่ได้กล่าวโดยเฉพาะๆ นั้น ก็เพราะรสเหล่านี้เพียงแต่เป็นเครื่องปรุงให้รสทั้งสองนั้นดีขึ้น ดังนั้น เมื่อ ยกรสหวานและเปรี้ยวขึ้นมาแล้ว ก็เป็นอันว่า ได้กล่าวถึงรส ๔ อย่างนี้ ตามสมควรไป^{๒๘}

๖. อุตุสัปปายะ

อุตุ หมายถึง ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อม อุตุสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในธรรมชาติดินฟ้าอากาศที่ทำให้จิตใจของตนแจ่มใสมั่นคงเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรมของตน

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า อากาศที่ไม่สบายและสบายในขณะที่ปฏิบัติธรรมอยู่นั้น โยคาวจรบางท่านเมื่อได้รับอากาศร้อนแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคงก็กลับกระสับกระส่ายขุนหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศเย็นก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่ตั้งมั่นก็กลับแจ่มใสตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบ

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๓.

ระจับแฉ่งไสตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่งๆ ขึ้นไป ฉะนั้น อากาศร้อนจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอากาศเย็นเป็นสัปปายะ แก่โยคาวจรบุคคลนั้น โยคาวจรบางท่านได้รับอากาศเย็นแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แฉ่งไส ไม่มั่นคง ก็กลับกระสับกระส่ายซุ่มหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระจับแฉ่งไสตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศร้อนก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แฉ่งไส ไม่ตั้งมั่นก็กลับแฉ่งไสตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระจับแฉ่งไสตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่งๆ ขึ้นไป ฉะนั้น อากาศเย็นจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอากาศร้อนเป็นสัปปายะ แก่โยคาวจรบุคคลนั้น

๗. อริยาบถสัปปายะ

อริยาบถ หมายถึง อาการหรือการเคลื่อนไหวอยู่ในกิริยาท่าทางอย่างใดอย่างหนึ่งอริยาบถสัปปายะ คือ อาการหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วถูกใจจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในอริยาบถที่เกิดความสบายกายสบายใจ นิ वर्ณจะได้อะไร

ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า ในอริยาบถ ๔ อย่างนั้น โยคาวจรบางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถนอนแล้ว ก็ทำให้รู้สึกง่วงเหงาหาวนอน ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติในอริยาบถอื่นๆ ก็รู้สึกว่ามี ความสบายกาย สบายใจ ทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิ वर्ณเกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถนั่ง ยืน เดิน แต่กลับได้รับผลดีในอริยาบถนอน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถนั่ง ยืน เดิน แล้วรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถเดินกับนอน ก็รู้สึกว่ามี ความสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีด้วย บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถเดิน นอน แต่กลับได้รับผลดีใน อริยาบถนั่ง ยืน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถเดิน แล้วรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ไม่ค่อยจะได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติในอริยาบถอื่นๆ ก็รู้สึกว่ามี ความสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิ वर्ณเกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถนั่ง ยืน นอน แต่กลับได้รับผลดีในอริยาบถเดิน ฉะนั้น อริยาบถใดได้รับผลดี คือ ทำให้จิตใจแฉ่งไสสงบระจับดับเสียซึ่งนิ वर्ณ อริยาบถนั้นจัดเป็นสัปปายะ แก่โยคาวจรบุคคลนั้น เหตุฉะนั้น พึงทดลองดูในอริยาบถนั้นๆ อยู่อย่างละ ๓ วัน เช่นเดียวกันกับการทดลองในอาวาส

๒.๓ หลักอิทธิบาท ๔

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔

ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายและความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งในพระไตรปิฎกและหนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงความหมายและความสำคัญ ตามลำดับดังนี้

๒.๓.๒ อธิธิบาท ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ในพระพุทธศาสนานั้น สมาธิ ที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น เจริญอธิธิบาท ประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขารหมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอธิธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอธิธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น อธิธิบาท ๔ มีองค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทสมาธิ หมายถึงสมาธิที่เกิดจากฉันทะ วิริยะ หมายถึง การปรารถนาความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ จิต หมายถึง มโนมานัส มโนวิญญาณธาตุที่สมกัน ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดุสหาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยอินทรีย์ วิริยะผละสัมมาวายามะ วิมังสา หมายถึง ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความไม่หลงความวิจยธรรม สัมมาทิฏฐิสมาธิหมายถึง ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไปแห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ส่ายไป ความสงบ สัมมาสมาธิ (สภาวะที่จิตมีอารมณ์เดียว)^{๒๙}

นอกจากนี้ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึง อธิธิบาท ซึ่งได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก ดังนี้

อธิธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๓๐}

- ๑) เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
- ๒) เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
- ๓) เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
- ๔) เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

หลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุถึงความสำเร็จทั้งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานต้องประกอบด้วยคุณสมบัติตามหลักอธิธิบาททั้ง ๔ ประการ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาด้วยพระองค์เองและได้ทรงตรัสสั่งสอนให้พุทธบริษัทได้รู้และปฏิบัติตามจนเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งและเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระองค์ ดังนั้นที่มาและความหมายของหลักอธิธิบาทจึงมีปรากฏตามในพุทธพจน์ ดังนี้

อธิธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๓๑}

๑. เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
๒. เจริญอธิธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร

^{๒๙} ม.ม.(ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

^{๓๐} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑/๔๖๕.

^{๓๑} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑/๓๔๒.

๓. เจริญอธิปไตยที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร

๔. เจริญอธิปไตยที่ประกอบด้วยวิมิงสาสมาธิและปธานสังขาร

ในมหาปริณิพพานสูตร^{๓๒} พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงอานุภาพของอธิปไตย ๔ ประการ ไว้ว่า อานนท์ กรุงราชคฤห์น่ารื่นรมย์ ภูเขาคิชฌกูฏน่ารื่นรมย์ อธิปไตย ๔ ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารภดี ผู้หนึ่งเมื่อมุ่งหวัง พึงดำรงอยู่ได้หนึ่งกัลป์หรือเกินกว่าหนึ่งกัลป์ อธิปไตย ๔ ตถาคตเจริญทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ตถาคตเมื่อมุ่งหวังพึงดำรงอยู่ได้หนึ่งกัลป์หรือเกินกว่าหนึ่งกัลป์

ในขวสกุสูตร สันถุมารพรม^{๓๓} ได้กล่าวถึงการเจริญอธิปไตย ๔ ประการ โดยพวกเทพชั้นดาวดึงส์ได้กล่าวว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอธิปไตย ๔ ประการนี้ แม้ที่ทรงบัญญัติไว้อย่างดี ก็เพียงเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอธิปไตย คือฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอธิปไตย คือวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอธิปไตย คือจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอธิปไตย คือวิมิงสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมิงสาและความเพียรสร้างสรรค์)

โดยเนื้อความในขวสกุสูตรดังที่ได้กล่าวมานี้ แสดงถึงอานิสงส์ของการเจริญอธิปไตยธรรม เพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อเพิ่มพูนความชำนาญซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จ ตลอดทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามสมประสงค์

ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวถึง การเจริญอธิปไตยที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารดังนี้

ภิกษุเจริญอธิปไตยที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารเป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทสมาธิ

ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศล

^{๓๒} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๑๗๙/๑๒๗.

^{๓๓} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๘.

ธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิด

ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิด

ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขาร ประมวลย่อฉันทสมาธิและปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าฉันทสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้^{๓๔}

บรรดาธรรมเหล่านั้น ฉันทะ เป็นไฉน

ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรมนี้เรียกว่า ฉันทะ

ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้ว เข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบแล้วด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยฉันทะสมาธิปธานสังขาร^{๓๕}

พระอภิธรรมปิฎก วิกังค^{๓๖} ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิกังค์ สุตตันตภาชนียะ ดังนี้ คำว่า อิทธิมีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่ สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึง ธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญูณขันธของ บุคคลผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ภิกษุเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่ ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ ๔ ประการ ดังนี้

ฉันทอิทธิบาท ภิกษุ เจริญอิทธิบาท ที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วสร้างฉันทะ พยายาม прарภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้นสร้าง

^{๓๔} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๒/๓๔๒.

^{๓๕} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๓/๓๔๓.

^{๓๖} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๔๒-๓๔๗.

ฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภีโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อฉันทสมาธิ และปธาน สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าฉันทสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

วิริยทธิบาท ภิกษุเจริญวิริยทธิบาท ที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำ วิริยะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิริยสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภีโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อวิริยสมาธิ และปธาน สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าวิริยสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

จิตตธิบาท ภิกษุ เจริญวิริยทธิบาทที่ ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำ จิตให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า จิตตสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วสร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภีโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อ จิตตสมาธิ และ ปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าจิตตสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

วิมงฺกลิทธิบาท ภิกษุ เจริญวิริยทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมงฺกาสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำ วิมงฺกาให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิมงฺกาสมาธิ ภิกษุนั้น สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหายภีโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขาร ประมวลย่อวิมงฺกาสมาธิ และ ปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกันจึงนับได้ว่าวิมงฺกาสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

๒.๓.๓ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงหลักอิทธิบาท ๔ อย่างถ่องแท้ ทั้งที่ได้มี

นักวิชาการที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปในด้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๓๗} ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี ๔ อย่าง คือ

๑.ฉันทะ ความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒.วิริยะความเพียร คือ ขยันหมั่น ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดถอย

๓.จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิต ฝักใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๓๘} กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่ายกว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความใส่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือจะเข้าใจถึงได้ด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดของมันหรืออยากให้ภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆของงานนั้นอยากทำให้สำเร็จตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปิติเป็นความอิ่มเอมใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทาบบรรลุจุดหมายก็ได้รับความโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใส เบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต

ถ้าสามารถปลูกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาถึงขนานยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะแล้วก็ต้องทำการสิ่งนั้น ให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจ

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์รวมเล่ม

๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๐/๒๓๑

^{๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมะกับการทำงาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๗๙.

มุ่งแน่นอน มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทะสมาธิ จึงเกิดขึ้น โดยนัยนี้ และพร้อมนั้น

๒. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แก่กล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เข้าแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายจะบรรลุถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านั้นปีเท่านั้นเดือน เขาก็ไม่ทอดถอยกลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็น วิริยะสมาธิ

๓. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้น จะสนใจเป็นพิเศษโดยทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ชลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ แนบสนิทในจิตที่ทำ มีกำลังมาก เฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าเป็นจิตตะสมาธิ

๔. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขและปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไรทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างนี้ ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทนจะเกิดผลอย่างนี้ ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขจุดไหน เป็นเหตุให้จิต แน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งชานไม่วอกแวก เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิ

จารุมาศ เรื่องสุวรรณ^{๓๙}ได้สรุปหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ว่า เป็นหลักแห่งการประกอบกิจการงานใดๆ ให้สำเร็จ ประกอบด้วย

๑.ฉันทะ คือ ความพอใจและรักที่จะทำในงานนั้นๆ

๒.วิริยะ คือ ความพากเพียรในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อจนงานสำเร็จ

^{๓๙} จารุมาศ เรื่องสุวรรณ, พันเอก, การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอิทธิบาท

๓.จิตตะ คือ การตั้งใจทำงานหมั่นตรวจตรางานอยู่เสมอเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำไม่เอาใจไปคิดในเรื่องอื่น

๔.วิมังสา คือ การคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ ใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญข้อดีข้อเสีย และปรับแก้อย่างมีเหตุผล

บุญมี แท่นแก้ว^{๔๐} กล่าวว่า ตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ หรือสำเร็จตามความประสงค์ หมายความว่าเมื่อต้องการความเจริญก้าวหน้าต้องสร้างเหตุผลเพื่อให้เกิดผลนั้นๆ เพราะผลย่อมมาจากเหตุ การสร้างเหตุนั้นถึงแม้จะยากยิ่งเพียงใด หากใช้คุณธรรมเข้าสนับสนุนแล้วยังจะสำเร็จตามความประสงค์ได้ คุณธรรมที่จะช่วยให้สำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าดังประสงค์ คือ อิทธิบาท ๔

ปริญญา จงวัฒนา^{๔๑} กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

๒. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่น เพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้ว และได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

๓.จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

๔.วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วยอุบายปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มาเป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรรณปก^{๔๒} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของ อิทธิบาท ๔ ได้แก่

^{๔๐} บุญมี แท่นแก้ว, จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒.

^{๔๑} ปริญญา จงวัฒนา, **พุทธธรรมเพื่อกัลยาณมิตร**, (กรุงเทพฯ: บจก. ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๔ – ๑๔๕.

^{๔๒} วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, **หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษา ปีที่๕**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๙

๑. ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ คือ ความเพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น
๓. จิตตะ คือ ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น
๔. วิมังสา คือ การหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

สุชีพ ปุญญานุภาพ^{๔๓} ได้ให้คำแปลของอิทธิบาท ๔ ไว้ ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่
ให้รู้ฤทธิ์ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Low
of Success) และสุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๓๙: ๖๗๖) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ไว้ดีกว่า เป็นคุณ
ให้ บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่าง ได้แก่

- ๑.ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒.วิริยะความเพียร
- ๓.จิตตะ เอาใจใส่
- ๔.วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวน

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย^{๔๔} กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย
หรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้
อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของ
บุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพการดำรงชีวิต เป็นต้น

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ
เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วยฉันทะ (ความ
พอใจ,) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความคิด,ความเอาใจใส่) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง,
ตรวจสอบ,ปรับปรุง,แก้ไข.พัฒนา)

หลักพุทธธรรมอันได้แก่สัปปายะ ๗ และอิทธิบาท ๔ ทั้ง ๒ หมวดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นหลักที่
สำคัญที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุจุดหมายและประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำ
หลักธรรมทั้ง ๒ หมวดนี้ มาเป็นตัววิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค
๗ ซึ่งจะได้กล่าวในบทข้างหน้า

^{๔๓} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา
มกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๔๔} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย,ผศ.ดร, “**หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์** ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตร
บัณฑิต, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๑๕๕๐), หน้า ๒๓๘ .

๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

ประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกจะได้นำเสนอประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ในภาพรวม ส่วนที่สอง จะนำเสนอประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ กลุ่มตัวอย่าง ๘ สำนักศาสนศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

คณะสงฆ์ภาค ๗ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน แต่ละจังหวัดมีประวัติและความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังนี้

๒.๔.๑.๑ จังหวัดเชียงใหม่

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดเชียงใหม่ นั้นเริ่มมีขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ โดยดำริของพระอภัยสารทนะ นพิสีบุรุษตมาจารย์ สังฆปาโมกข์ (อุทธา อภิวิโส) วัดทุ่งยู ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ในสมัยนั้น ท่านได้มีแนวคิดที่จะสร้างสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดขึ้นมา จึงหาวัดที่สะดวกต่อการเรียน เป็นสัปปายะ เป็นศูนย์กลางให้พระภิกษุสามเณรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งฝั่งน้ำปิงได้แก่ ตำบลวัดเกตุ ตำบลท่าศาลา ตำบลหนองหอย ทั้งส่วนตำบลแม่เหียะ ป่าแดด ทั้งส่วนตำบลสุเทพ ทั้งส่วนตำบลช้างเผือก ต่างๆ สามารถเดินทางมาเรียนได้ สำนักเรียนจึงควรจะอยู่กลางเมืองเชียงใหม่ จึงพิจารณาหาวัดที่มีความเหมาะสม โดยที่มีเจ้าอาวาสเป็นมหาเปรียญและดำปกครองในคณะสงฆ์ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า วัดพันอ้น โดยมีหลวงพ่อดวงพระครูมหาวิกรม เจ้าอาวาสในสมัยนั้น ท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอแม่ริม และเป็นพระมหาเปรียญธรรม ๔ ประโยค นักธรรมชั้นเอก มีความเหมาะสม พระอภัยสารทนะ จึงได้ปรึกษาหารือกับหลวงศรีประกาศ ว่าจังหวัดเชียงใหม่เรานั้น ยังไม่มีสำนักเรียน จึงมีความเห็นชอบว่าวัดพันอ้นนั้นมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งสำนักเรียนขึ้น พระอภัยสารทนะจึงได้ปรึกษาท่านพระครูมหาวิกรม เจ้าอาวาสวัดพันอ้น ซึ่งท่านก็เห็นชอบให้จัดตั้งสำนักเรียนขึ้น แต่มีปัญหาว่า วัดพันอ้นนั้น มีความคับแคบ ไม่สามารถที่จะสร้างอาคารเรียนขึ้นได้ จึงได้ปรึกษาหารือกันอีกและได้มีมติว่า ช่างวัดพันอ้นนั้น มีวัดเก่าแก่กว่าหนึ่ง ซึ่งร้างมานาน ชื่อว่า วัดเจติยัควัน ดังนั้น จึงให้รวม ๒ วัดนี้ เข้าเป็นวัดเดียวกัน เพื่อจะได้สร้างอาคารเรียนขึ้นได้ เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ จึงมีมติให้วัดพันอ้น เป็นสำนักเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และได้ประกาศให้คณะสงฆ์ทราบทั่วกัน โดยมีพระครูมหาวิกรมเป็นเจ้าสำนักเรียน และอาจารย์ใหญ่ และให้วัดพันอ้น และวัดเจติยัควัน รวมเป็นวัดเดียวกัน และให้ชื่อว่า วัดเจติยัควันพันอ้น

แต่ว่านานไปคำว่า เจดีย์วันก็หายไป เหลืออยู่แต่วัดพันอัน หลังจากนั้นได้สร้างอาคารเรียนขึ้น ในปี พ.ศ.๒๔๗๖ โดยมีการตั้งผ้าป่า และระดมทุนกันในคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่และญาติโยมช่วยกันสร้าง อาคารเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นมา โดยเป็นอาคารเรียน ๒ ชั้น นับเป็นอาคารเรียนแห่งแรก ในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๗๙ และได้มีการทดลองอาคารเรียน หรือที่เรียกว่าปอยหลวง มีการเรียนการสอน จนสร้างศาสนบุคคลที่สำคัญหลายรูป และต่อมาวัดต่างๆที่มีความพร้อม ได้จัดตั้งสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ของตนๆขึ้น^{๔๕}

๒.๔.๑.๒ จังหวัดลำพูน

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดลำพูนนั้น มีมานานและมีหลายสำนัก มีพระมหาเปรียญธรรมจำนวนมาก ที่ปรากฏเป็นที่รู้จักกันทั่วไปเช่น อาจารย์สิงฆะวรรณสัย อดีตปราชญ์คนสำคัญของจังหวัดลำพูนยุคสมัยครูบาศรีวิชัย ท่านเจ้าคุณพระศรีศิลป์ สุนทรวาทิ เจ้าอาวาสวัดบุญยืน ผู้ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีวัดบุญยืน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ พระมหาทวี เชื้อนแก้ว วัดช้างรอง เป็นต้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดลำพูนนั้น มีความเจริญมาก แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป และมีปัจจัยต่างๆเข้ามา มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมาเสริม มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษา จึงทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดลำพูนเริ่มมีความถดถอยลง^{๔๖}

๒.๔.๑.๓ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นแต่และแห่งตั้งขึ้นด้วยความพร้อมของวัดและของเจ้าอาวาส ในอดีตก็มีวัดศรีบุญเรือง อ.แม่สะเรียง วัดม่วยต่อ อ.เมือง วัดหัวเวียง อ.เมือง เป็นต้น แต่เมื่อเจ้าอาวาสสมรณภาพไปเป็นต้นสำนักต่างๆ ก็มีความถดถอยลง จนไม่มีการเรียนบาลี แต่เมื่อปี ๒๕๔๘ เป็นต้นมา เจ้าคณะภาค ๗ ในสมัยนั้นคือ พระธรรมธีรราชมหามณี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ และเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระวิสุทธีวงศาจารย์ ได้นิมนต์พระสงฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ให้ประชุม ณ วัดโลกโมฬี และมีนโยบายให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดขับเคลื่อนการศึกษาภาษาบาลี คณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้รับผิดชอบดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเฉพาะ แต่เนื่องด้วยนักเรียนบาลีไม่มี และครูผู้สอนก็ไม่มี จึงเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญขึ้นเพื่อให้มีสามเณรเข้ามาบวชเรียน เมื่อบวชแล้วได้คัดสามเณรผู้มีความสามารถเข้าเรียนบาลี และได้ทำเรื่องขออาจารย์

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมทัต , เจ้าอาวาสวัดพันอัน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ , วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนนายก , เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร อ.เมือง จ.ลำพูน , วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

จากคณะสงฆ์ภาค ๗ ให้เข้ามาช่วยสอน ปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสำนักเรียนบาลีส่วนกลางอยู่ที่วัดม่วยต่อ เปิดให้พระภิกษุ สามเณรจากวัดต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เข้ามาศึกษา^{๔๗}

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น ได้มีการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย บางยุคบางสมัยก็มีความเข้มข้น บางยุคบางสมัยก็มีความอ่อนแอ ติดขัดไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองของคณะสงฆ์ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมองเห็นภาพได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ แต่ละจังหวัดก็ได้ดำเนินการเฉพาะของตนเอง

ปัจจุบันมีสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่มีการจัดการเรียนการสอน และมีผู้ส่งสอบและสอบผ่านในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ๓ จังหวัด ดังต่อไปนี้

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเชียงใหม่

๑. สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก (พระอารามหลวง) ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๓. สำนักศาสนศึกษาวัดบุพพาราม ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๔. สำนักศาสนศึกษาวัดเมืองมาง ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๕. สำนักศาสนศึกษาวัดศรีโสดา (พระอารามหลวง) ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๖. สำนักศาสนศึกษาวัดร่ำเปิง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๗. สำนักศาสนศึกษาวัดฝายหิน ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๘. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๙. สำนักศาสนศึกษาวัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๑๐. สำนักศาสนศึกษาวัดเชตุพน ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๑๑. สำนักศาสนศึกษาวัดเจติยหลวง (ธ) ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๑๒. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าดาราภิรมย์ ต.แม่วิมใต้ อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่
๑๓. สำนักศาสนศึกษาวัดแม่วิม ต.แม่วิม อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่
๑๔. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด (พระอารามหลวง) ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๕. สำนักศาสนศึกษาวัดวิเวกนาราม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
๑๖. สำนักศาสนศึกษาวัดดอยสัพพัญญู ต.ดอนเปา อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
๑๗. สำนักศาสนศึกษาวัดพระนอนป่าเก็ดถี่ ต.ยางเนิ้ง อ.สารภี จ.เชียงใหม่

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระสุเมธศักดิ์สันกิตต์ เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน , วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๑๘. สำนักศาสนศึกษาวัดหนองไค้ ต.ขี้เหล็ก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
 ๑๙. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุสุন্নททา ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
 ๒๐. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าไม้แดง ต.หนองบัว อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่
 ๒๑. สำนักศาสนศึกษาวัดศรีบุญเรือง ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
 ๒๒. สำนักศาสนศึกษาวัดเจดีย์งาม ต.เวียง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
 ๒๓. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าตอน (พระอารามหลวง) ต.ท่าตอน อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่
 ๒๔. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน ต.บ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
 ๒๕. สำนักศาสนศึกษาวัดโขงขาว ต.สองแคว อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่
 ๒๖. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
 ๒๗. สำนักศาสนศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมนิโรธาราม ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดลำพูน

๑. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน
 ๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรูปตากผ้า ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
 ๓. สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๑. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู ต.จองคำ อ.เมือง จ.ลำพูน
 ๒. สำนักศาสนศึกษาวัดม่วยต่อ ต.จองคำ อ.เมือง จ.ลำพูน
 ๓. สำนักศาสนศึกษาวัดศรีบุญเรือง ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ปัจจุบันคณะสงฆ์ภาค ๗ มีจำนวนครู ผู้ขึ้นทะเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักงานพระพุทธศาสนา ของจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ดังตารางดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ-ฉายา	วิทยฐานะ		ประจำสำนักเรียน/ศาสนศึกษา		
		น.ธ	ป.ธ	วัด	ตำบล	อำเภอ
๑	พระครูปริยัติกิจจาวัฒน์	เอก	๔	พระสิงห์วรมหาวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๒	พระครูโสภณปริยัติ	เอก	๔	พระสิงห์วรมหาวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๓	พ.ม.นพดล อภิญโญ	เอก	๖	พระสิงห์วรมหาวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๔	พ.ม.ประพัฒน์ ปิยธมโม	เอก	๗	ศรีเสดา	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๕	พ.ม.สกล วิโรจนกิตติ	เอก	๙	พระธาตุดอยสุเทพ	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๖	พ.ม.ชัยวิชิต ขยาภินนโท	เอก	๔	พระธาตุดอยสุเทพ	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่

๗	พ.ม.เดชชต สิริญาณเมธี	เอก	๗	พระธาตุดอยสุเทพ	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๘	พ.ม.หัสชัย พุทธรโส	เอก	๔	พระธาตุดอยสุเทพ	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๙	พ.ม.สุนทร สุนทรเมธี	เอก	๖	พระธาตุดอยสุเทพ	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๐	พ.ม.ถนอม ธมมวโร	เอก	๔	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๑	พ.ม.บุญชัย ปภัสสรเมธี	เอก	๘	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๒	พ.ม.ศราวุฒิ สนโตภาโส	เอก	๙	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๓	พ.ม.สุมิตร ธมมชีวี	เอก	๘	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๔	พ.ม.ใส่ ฐิตพุทธิ	เอก	๗	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๕	พ.ม.ธณัฆพงศ์ สุพรหมปญโญ	เอก	๖	สวนดอก	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๖	พระมหาพิภพ จันทสิริ	เอก	๙	อุโมงค์	สุเทพ	เมืองเชียงใหม่
๑๗	พระมหาไพบูลย์ วิบุโล	เอก	๙	เจ็ดยอด	ช้างเผือก	เมืองเชียงใหม่
๑๘	พ.ม.จिरศักดิ์ จิระธมโม	เอก	๗	บุพพาราม	ช้างคลาน	เมืองเชียงใหม่
๑๙	พ.ม.ดวงรัตน์ ฐิตรัตนโน	เอก	๙	บุพพาราม	ช้างคลาน	เมืองเชียงใหม่
๒๐	พ.ม.สิทธิชัย เตชวณโณ	เอก	๙	บุพพาราม	ช้างคลาน	เมืองเชียงใหม่
๒๑	พ.ม.ชลัน ภูมิตถโน	เอก	๖	อินทราวาส	หนองควาย	เมืองเชียงใหม่
๒๒	พ.ม.วิเศษ ปญญาวิโร	เอก	๙	เชตุพน	วัดเกต	เมืองเชียงใหม่
๒๓	พระมหาอุทัย ธีรวิโร	เอก	๕	เชตุพน	วัดเกต	เมืองเชียงใหม่
๒๔	พ.ม.อนุพันธ์ อภิวิฑฒโน	เอก	๗	ป่าเป้า	ศรีภูมิ	เมืองเชียงใหม่
๒๕	พ.ม.ศตวรรษ คมภิธมโม	เอก	๗	หัวข่วง	ศรีภูมิ	เมืองเชียงใหม่
๒๖	พ.ม.จักรพงษ์ ชินเมธี	เอก	๗	พระนอนป่าเก็ดลี	ยางเนิ้ง	สารภี
๒๗	พ.ม.อิสเรษฐ์ ปญญาวิโร	เอก	๔	สว่างเพชร	ห้วยทราย	แมริม
๒๘	พ.ม.วิเชียร วชิรเมธี	เอก	๙	พระธาตุดอยสะเก็ด	เชิงดอย	ดอยสะเก็ด
๒๙	พระครูศรีปัญญาภู	เอก	๖	วิเวกวานาราม	หนองหาร	สันทราย
๓๐	พ.ม.สิทธิธัตถ์ มหาวิโร	เอก	๓	วิเวกวานาราม	หนองหาร	สันทราย
๓๑	พระมหาเคน สนติกโร	เอก	๓	อินทาราม	เชียงดาว	เชียงดาว
๓๒	พ.ม.สมบุรณ์ ธมมทินโน	เอก	๘	ป่าไม้แดง	หนองบัว	ไชยปราการ
๓๓	พ.ม.สมชาย คมภิรปญโญ	เอก	๖	เจดีย์งาม	เวียง	ฝาง

๓๔	พระครูศรีสิทธิพิมล	เอก	๗	ศรีบุญเรือง	สันทราย	ฝาง
๓๕	พ.ม.เชิดพงษ์ สิริภทโท	เอก	๘	ศรีบุญเรือง	สันทราย	ฝาง
๓๖	พ.ม.นิคม มหาภินิกรรมโม	เอก	๖	ท่าตอน	ท่าตอน	แม่ฮาด
๓๗	พระมหาอุ้น พลปญโญ	เอก	๘	ท่าตอน	ท่าตอน	แม่ฮาด
๓๘	พ.ม.เทวินทร์ นิรุติเมธ	เอก	๘	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๓๙	พ.ม.ประหยัด ธีวโส	เอก	๕	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๐	พระครูปลัดสุวัฒนมงคลสิทธิคุณ	เอก	๗	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๑	พ.ม.วัชรินทร์ ภัทรเมธี	เอก	๕	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๒	พ.ม.วิฑูรย์ ภูริเมธี	เอก	๙	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๓	พระอมรเวที	เอก	๘	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๔	พ.ม.คัมภีร์ ภูริพัฒโน	เอก	๙	พระธาตุศรีจอมทอง	บ้านหลวง	จอมทอง
๔๕	พ.ม.ประจักษ์ ภูริพัฒโน	เอก	๙	ดอยสัพพะัญญู	ดอนเปา	แม่ว่าง
๔๖	พ.ม.รัชวัตร ฐิตาโก	เอก	๙	ดอยสัพพะัญญู	ดอนเปา	แม่ว่าง
๔๗	พ.ม.ชัยวัฒน์ ปญญาชีโร	เอก	๘	บ้านขุน	ป่อหลวง	ฮอด
๔๘	พ.ม.ยุธพงษ์ วีรวโส	เอก	๔	บ้านขุน	ป่อหลวง	ฮอด
๔๙	พ.ม.เจริญ กตปญโญ	เอก	๖	เจดีย์หลวงวรวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๕๐	พ.ม.อดิสร์ อินทปญโญ	เอก	๕	เจดีย์หลวงวรวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๕๑	พ.ม.อุดร ทีปวโส	เอก	๕	เจดีย์หลวงวรวิหาร	พระสิงห์	เมืองเชียงใหม่
๕๒	พ.ม.สุทธสิทธิ์ สุทธจิตโต	เอก	๖	สันติธรรม	ช้างเผือก	เมืองเชียงใหม่
๕๓	พ.ม.วรพงษ์ วรวโส	เอก	๙	ป่าตาราภิรมย์	ริมใต้	แม่ริม

ที่มา : ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ตารางที่ ๒.๒ แสดงรายชื่อผู้ขึ้นเขียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดลำพูน

๑	พ.ม.รังสรรค์ ธีรวพัฒโน	เอก	๔	บ้านโฮ้งหลวง	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง
๒	พ.ม.บรรจง ปญญาชีโร	เอก	๔	พระพุทธบาทตากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๓	พ.ม.วีระศักดิ์ อภินนเวที	เอก	๖	พระพุทธบาทตากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๔	พ.ม.สมพงษ์ ยโสธโร	เอก	๔	พระพุทธบาทตากผ้า	มะกอก	ป่าซาง

๕	พ.ม.สิงขร มหาพุทโธ	เอก	๗	พระพุทธรูปทากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๖	พ.ม.แสงฉาย ปรีชาโน	เอก	๕	พระพุทธรูปทากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๗	พ.ม.อนุชา อนุชเตปุตโต	เอก	๕	พระพุทธรูปทากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๘	พ.ม.อมร อมโร	เอก	๓	พระพุทธรูปทากผ้า	มะกอก	ป่าซาง
๙	พ.ม.ทวิรัตน์ ขนดยากรโณ	เอก	๕	พระธาตุหริภุญชัย	ในเมือง	เมือง
๑๐	พ.ม.ทองกิตติรัตนสมปโน	เอก	๔	พระธาตุหริภุญชัย	ในเมือง	เมือง
๑๑	พ.ม.บุญเลิศ ขนดิธโร	เอก	๔	พระธาตุหริภุญชัย	ในเมือง	เมือง
๑๒	พ.ม.วรพงษ์ วรวิโส	เอก	๔	พระธาตุหริภุญชัย	ในเมือง	เมือง
๑๓	พ.ม.วิชัย สิริธโร	เอก	๓	หัวขัว	เวียงยอง	เมือง
๑๔	พ.ม.เจตณรงค์ ขนดิธโร	เอก	๔	เหมืองกวัก	ในเมือง	เมือง
๑๕	พ.ม.โจ กตโจโจ	เอก	๖	พระธาตุห้าดวง	ลี่	ลี่

ที่มา : ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ตารางที่ ๒.๓ แสดงรายชื่อผู้ขึ้นเบียนเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๑	พ.ม.ศักดิ์ชัย ปลืทธิปาเรสี	เอก	๖	ศรีบุญเรือง	แม่สะเรียง	แม่สะเรียง
๒	พ.ม.คาสังห์ ขยภูมิเตโช	เอก	๔	ศรีบุญเรือง	แม่สะเรียง	แม่สะเรียง

ที่มา : ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒.๔.๒.ประวัติสำนักศาสนศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ อันประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน นั้น มีด้วยกันอยู่หลายสำนัก ผู้วิจัยได้เลือกสำนักศาสนศึกษาที่มีการเรียนการสอน มีจำนวนนักเรียนที่สอบผ่านอยู่เป็นประจำเป็นตัวอย่างในการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งแต่ละสำนักมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

๒.๔.๒.๑.สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดสวนดอก สร้างขึ้นใน พ.ศ.๑๙๑๔ สมัยพระเจ้าเกื้อนา (พ.ศ.๑๘๙๘-๑๙๒๘) กษัตริย์ลำดับที่ ๖ แห่งราชวงศ์มังราย เพื่อให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ในล้านนา ในครั้งนั้นพระองค์พระราชทานอุทยานสวนดอกไม้พะยอม ด้านทิศตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ สถาปนาขึ้นเป็นพระอาราม เรียกว่า “วัดบุปผาราม” ซึ่งหมายถึง วัดแห่งสวนดอกไม้ ซึ่งภายหลังได้

กลายเป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดในเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา โดยเมื่อแรกสร้างวัดบุปผารามนั้น พระองค์โปรดให้สร้างเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งพระสุมนเถระอัญเชิญมาจากสุโขทัย ปัจจุบันยังคงปรากฏเป็นประจักษ์พยานสำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของล้านนา นอกจากพระธาตุเจดีย์แล้ว ภายในวัดสวนดอกยังมีศาสนสถานและศาสนวัตถุที่สำคัญจำนวนมาก โดยมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ครูปาศรีวิชัย และเจ้านายฝ่ายเหนือ อาทิ พระเจ้าแก้วต่อที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปงดงามองค์หนึ่งของเมืองเชียงใหม่ สร้างในสมัยพระยาเมืองแก้ว พ.ศ.๒๐๔๗ พระเจ้าทันใจ วิหารหลวงขนาด ๓๓ วา สร้างโดยครูปาศรีวิชัย ออกแบบสร้างโดยครูปาขาวปี ใน พ.ศ.๒๔๙๐ และกุฏิบรรจุอัฐิเจ้านายฝ่ายเหนือ อันเป็นสุสานหลวงแห่งแรกของล้านนาที่อยู่ในวัดสร้างสมัยเจ้าดารารัศมี ใน พ.ศ.๒๔๕๑ ที่สำคัญวัดสวนดอกยังสืบทอดความเป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญของล้านนาและประเทศไทยจากอดีตมากระทั่งถึงปัจจุบัน โดยเป็นที่ตั้งของนักเรียนบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนบาลีสหิต และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่^{๔๘}

สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ของวัดสวนดอกนั้นได้จัดตั้งขึ้นในเดือนมิถุนายน ๒๕๒๗ โดยมีหลวงพ่อดุสิตปริยัตยานุรักษ์ (ไผ่ ญาณวุฑฺฒิ) เจ้าอาวาสรูปที่ ๒๐ เป็นผู้จัดตั้งขึ้น^{๔๙} ซึ่งยังมีการจัดการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจนนัก เพราะภายในวัดมีทั้งพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญ และมหาวิทยาลัย คือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ต่อเมื่อพระศรีสิทธิเมธี (พระราชวัชรขุมณี) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ วัดสวนดอกได้มีการจัดการเรียนการสอนบาลีอย่างเป็นทางการ และชัดเจน มีผู้สอบผ่านบาลีสนาทหลวงเป็นประจำทุกปี และติดลำดับต้นๆ ของผู้สอบผ่านบาลีสนาทหลวงของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ปัจจุบันวัดสวนดอก ยังเป็นที่ตั้งของเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ส่วนกลาง ภาค ๗ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน เปิดทำการเรียนการสอนชั้นประโยคสูง คือตั้งแต่ประโยค ป.ธ.๔-๙

ปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก มีพระราชวัชรขุมณี (นิมิต สิริสุวณฺโณ ป.ธ.๙) เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนัก มีพระมหาบุญชัย ปภสฺสโร ป.ธ.๘ เป็นอาจารย์ใหญ่

^{๔๘} พระมหาธณฺชพงค์ สุพรหมปญฺโญ , ๒๕๔ ปี วัดสวนดอกพระอารามหลวง,(เชียงใหม่ : สุเทพการพิมพ์ ,๒๕๕๙) หน้า ๘-๙

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า๙๐

๒.๔.๒.๒ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๙ หมู่ที่ ๙ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ชาวบ้านเรียกง่าย ๆ ว่า วัดดอยสุเทพ หรือวัดดอย สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๙๖๒ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ.๒๐๑๐^{๕๐}

วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๙๒๙ ในสมัย พญาเกือนา กษัตริย์องค์ที่ ๖ แห่งอาณาจักรล้านนา ราชวงศ์มังราย พระองค์ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุองค์ใหญ่ ที่ได้ทรงเก็บไว้สักการบูชาส่วนพระองค์ถึง ๑๓ ปี มาบรรจุไว้ที่นี่ ด้วยการทรงอธิษฐานเสี่ยงช้างมงคลเพื่อเสี่ยงทายสถานที่ประดิษฐาน พอช้างมงคลเดินมาถึงยอดดอยสุเทพ มันก็ร้องสามครั้ง พร้อมกับทำประทักษิณสามรอบ แล้วล้มลง พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ขุดดินลึก ๘ ศอก กว้าง ๖ วา ๓ ศอก หาแท่นหินใหญ่ ๖ แท่น มาวางเป็นรูปหีบใหญ่ในหลุม แล้วอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุลงประดิษฐานไว้ จากนั้นถมด้วยหิน แล้วก่อพระเจดีย์สูง ๕ วา ครอบบนนั้น ด้วยเหตุนี้จึงห้ามพุทธศาสนิกชนที่ไปนมัสการสวมรองเท้าใน บริเวณพระธาตุ และมีให้สตรีเข้าไปบริเวณนั้น ในปี พ.ศ. ๒๐๘๑ สมัยพระเมืองเกษเกล้า กษัตริย์องค์ที่ ๑๒ ได้โปรดฯ ให้เสริมพระเจดีย์ให้สูงกว่าเดิม เป็นกว้าง ๖ วา สูง ๑๑ ศอก พร้อมทั้งให้ช่างนำทองคำทำเป็นรูปดอกบัวทองใส่บนยอดเจดีย์ และต่อมาเจ้าท้าวทรายคำ ราชโอรสได้ทรงให้ตีทองคำเป็นแผ่นติดที่พระบรมธาตุ

ในปี พ.ศ. ๒๑๐๐ พระมหายาญามงคลโพธิ์ วัดโศการาม เมืองลำพูนได้สร้างบันไดนาคนาลงทั้ง ๒ ข้าง เพื่อให้ประชาชนขึ้นไปสักการะได้สะดวกขึ้น และกระทั่งถึงสมัยครูบาศรีวิชัย ท่านได้สร้างถนนขึ้นไป โดยถนนที่สร้างนี้มีความยาวถึง ๑๑.๕๓ กิโลเมตร

สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร เดิมเป็นสำนักเรียนบาลีที่มีชื่อเสียงและเก่าแก่แห่งหนึ่งของภาคเหนือ เปิดเรียนเปิดสอนตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๔ โดยมีพระเทพวิสุทธิทศจารย์ (อินสม อภิขโย) อดีตเจ้าอาวาสเป็นผู้ก่อตั้ง จนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้ปิดการเรียนการสอนไป เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ ครบรอบปีการตรัสรู้แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าครบ ๒๖๐๐ ปี วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ซึ่งมีพระเดชพระคุณพระเทพวรสิทธิทศจารย์(พระธรรมเสนาบดี) เจ้าสำนักเรียน ได้เปิดการเรียนการสอนขึ้นอีกครั้ง ปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร มีพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณณสิริ ป.ธ.๗) เป็นเจ้าสำนัก มีพระมหาสกล วิโรจนกิตติ ป.ธ.๙ เป็นอาจารย์ใหญ่

^{๕๐} กรมศาสนา, *ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักรเล่มที่ ๙*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๓๖๑.

๒.๔.๒.๓ สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

วัดบ้านขุน ตั้งอยู่เลขที่ ๑๒๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ ๙๓ ไร่ ๓๗ ตารางวา อาณาเขต ทิศตะวันออกและทิศใต้จดทางสาธารณะ ทิศตะวันตกและทิศเหนือจดป่าสน

วัดบ้านขุนสร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๐ โดยมีพระปัญญา ร่วมกับ นายอินธานามสม เป็นผู้คิดริเริ่มสร้างวัด การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ รูปที่ ๑ พระปัญญา รูปที่ ๒ พระปิง รูปที่ ๓ พระชุม รูปที่ ๔ พระแก้ว รูปที่ ๕ พระแนน รูปที่ ๖ พระทองคำ รูปที่ ๗ พระแสง รูปที่ ๘ พระแก้ว รูปที่ ๙ พระเต็ม รูปที่ ๑๐ พระศรีมูล สนต์จิตโต^{๕๑} รูปที่ ๑๑ พระศรีมา รูปที่ ๑๒ พระครูสังวรสิทธิโชติ (วิชาญ อธิธินาโค) พ.ศ.๒๕๓๖ – ปัจจุบัน

วัดบ้านขุนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ และได้สร้างอุโบสถ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วเสร็จและทำการฉลองเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๕๒

วัดบ้านขุนได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญและบาลี เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ เพื่อให้โอกาสแก่เยาวชนบนดอยได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเน้นการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อจะนำความรู้ไปเผยแผ่แก่หมู่ญาติและชาวโลก ซึ่งจะทำให้พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะบนดอยมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างไม่มีที่สิ้นสุดสืบไป

สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุนในปัจจุบันถือว่าเป็นสำนักเรียนอันดับที่ ๑ ของภาค ๗ เพราะมีจำนวนนักเรียนและนักเรียนผู้สอบผ่านในแต่ละปี มากที่สุดของคณะสงฆ์ภาค ๗ สืบเนื่องกันมาหลายปี ในปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน มีหลวงพ่พระครูสังวรสิทธิโชติ (วิชาญ อธิธินาโค) เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนัก มีพระมหาชัยวัฒน์ ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๘ เป็นอาจารย์ใหญ่

๒.๔.๒.๔ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

วัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตั้งอยู่ ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อปี พ.ศ.๒๑๕๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๑^{๕๒}

ปัจจุบันวัดพระธาตุดอยสะเก็ดเป็นพระอารามหลวง ชั้นสามัญ เป็นวัดประจำอำเภอ ดอยสะเก็ด เปิดทำการสอนบาลี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยมีพระครูมงคลลีตวงศ์ เจ้าคณะอำเภอดอย

^{๕๑} กรมศาสนา, *ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักรเล่มที่ ๙*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๒๔๑-๒๔๒.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖.

สะเก็ด เป็นเจ้าสำนัก (พระเทพวิสุทธิคุณ อดีตปรีชาเจ้าคณะเจ้าวัดเชียงใหม่) โดยส่งพระเปรียญจากสำนักศาสนศึกษาวัดบุพพาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นครูสอน

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ พระมหาพายัพ ฐิตปุณฺโญ ป.ธ.๔ (ปัจจุบันพระราชโพธิวรคุณ เจ้าคณะอำเภอต๋อยสะเก็ด ป.ธ.๖) มาเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดต๋อยสะเก็ด และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พระมหาพายัพ ได้สอนนักเรียนที่เรียนไวยากรณ์อยู่ก่อนแล้วให้แปล และได้ส่งเข้าสอบจำนวน ๔ รูป แต่ปรากฏว่าไม่มีผู้สอบได้ ในปีพ.ศ. ๒๕๒๕ จึงได้ทำการสอนอีกและส่งนักเรียนเข้าสอบจำนวน ๘ รูป ผลปรากฏว่ามีนักเรียนสอบได้ ๕ รูป

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาแผนกบาลีให้เจริญมากขึ้นจึงได้สร้างอาคารเรียนหลังหนึ่ง (ขณะนี้ได้รื้อถอนแล้ว) และได้ขอพระมหาจันทรงาม โอภาโส ป.ธ.๖ มาเป็นครูสอน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๒๙ มีนักเรียนสอบได้เป็นจำนวนมาก เป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ๒ ปีซ้อน จึงได้สร้างอาคารขึ้นอีกหลังหนึ่ง ตั้งแต่นั้นมาได้มีนักเรียนเข้าอาศัย ศึกษาเล่าเรียนมากขึ้นเป็นจำนวนร้อยกว่ารูป สถานที่เรียนไม่เพียงพอ จึงได้ทำโครงการก่อสร้างกราบเรียนถวายพระธรรมปัญญาบดี เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ กรุงเทพฯ ฯ (ปัจจุบันเป็นสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) พระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้มีเมตตา อนุมัติมูลนิธิหลวงพ่อดอนปากน้ำ จำนวน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน) เพื่อให้ทำการก่อสร้างอาคารเรียน โดยตั้งชื่อว่า "ตึกสดอนุสรณ์ ๖" เมื่อมีอาคารเรียนเป็นมาตรฐานแล้วทางสำนักจึงได้พยายามพัฒนา การบริหารการเรียนการสอนและแสวงหาอุปกรณ์พัฒนาการศึกษาให้ทันต่อสมัยปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็พยายามฝึกอบรมบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนา ร่วมกับพระธรรมทูต และส่งพระภิกษุสามเณร เข้าไปสอนจริยธรรม-ธรรมศึกษา ในโรงเรียนประถม มัธยมต่าง ๆ อีกด้วย

ฉะนั้น จึงถือได้ว่าพระโพธิธรรมาจารย์ได้เป็นผู้บุกเบิกสำนักศาสนศึกษาบาลีประจำอำเภอต๋อยสะเก็ด จนได้รับการยอมรับ จากคณะสงฆ์ในจังหวัดและต่างจังหวัด เป็นสำนักศาสนศึกษาตัวอย่างที่แท้จริง และเป็นที่ยึดมั่นอย่างกว้างขวางทั้งคณะสงฆ์และศรัทธาประชาชน จนสามารถดำเนินงานอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน^{๕๓}

ในปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุต๋อยสะเก็ดพระอารามหลวง มี พระราชโพธิวร คุณ ดร. (พายัพ ฐิตปุณฺโญ ป.ธ.๖) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระธาตุต๋อยสะเก็ดและเจ้า

^{๕๓} พระมหาวัชชัย นามจ้อย “การบริหารสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดพระธาตุต๋อยสะเก็ด อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” , รายงานการค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยแม่โจ้,๒๕๕๖),หน้า ๙๒-๙๔

สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระครูสิริปริยัติวิสิฐ (ธีราวุฒิ ธีราวุฑุโฒ ป.ธ.๕) เป็นอาจารย์ใหญ่

๒.๔.๒.๕ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ประวัติการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหารในยุคอดีต เจ้าอาวาสรูปก่อนๆ ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน แต่เชื่อว่ามีมีการถ่ายทอดพระวินัยกันระหว่างพระภิกษุสงฆ์ สามเณรกันภายในวัด แต่การวางรากฐานการศึกษาที่มีระบบ ระเบียบตามแบบแผนที่กำหนด กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (ปัจจุบันคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) การศึกษาพระปริยัติธรรมภายในพระอารามปรากฏชัดขึ้น นับตั้งแต่ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมมังคลาจารย์ (ทอง สิริมังคโล) ได้รับพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ซึ่งการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมมังคลาจารย์ (ทอง สิริมังคโล) ให้การสนับสนุนส่งเสริมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมงคล (ทอง สิริมังคโล) ได้ก่อตั้งสำนักเรียนขึ้น และเปิดทำการสอน เมื่อวันอังคารที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ตรงกับวันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๖ (เดือน ๘ เหนือ) โดยในระยะแรก ได้จัดการเรียนการสอน ณ ศาลายาว ภายในลานพระบรมธาตุ ต่อมาได้ย้ายมาจัดการเรียนการสอนหลังจากที่ก่อสร้างอาคารปริยัติธรรมเสร็จ ซึ่งอาคารหลังนี้ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นพิพิธภัณฑวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร เพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุสำคัญของวัด จนถึงปัจจุบัน

แต่แรกตั้ง พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมมังคลาจารย์ (ทอง สิริมังคโล) ครั้นดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุพรหมยานเถร วิ. ดำรงตำแหน่ง เจ้าสำนักศาสนศึกษา และ พระสุวรรณเมธี (แสวง ปญญาปโชโต) ครั้นยังเป็นพระมหาแสวง ปญญาปโชโต ป.ธ.๔ ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่และในปี พ.ศ.๒๕๓๖ มีพระภิกษุสามเณร ๒ รูป ที่สามารถสอบผ่าน บาลีเปรียญ สนามหลวง ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๕ ประโยค ๑ รูป ซึ่งก็คือ พระมหาแสวง ปญญาปโชโต

การพัฒนาการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และให้พระภิกษุสามเณรจากวัดต่างๆในอำเภอจอมทอง และใกล้เคียงสนใจเข้าสมัครเรียนในสำนักศาสนศึกษา และสามารถสอบสำเร็จเปรียญธรรมในชั้นต่างๆ ในปี พ.ศ.๒๕๓๗ มากถึง ๗ รูป โดยจำแนกออกเป็น

ประโยค ๑ - ๒	๓ รูป
ประโยค ป.ธ. ๓	๓ รูป
ประโยค ป.ธ. ๔	๑รูป

จากการวางรากฐานที่ดี พร้อมกับการส่งเสริมการศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้มีผู้สนใจเข้าศึกษาในสำนักเรียนมากขึ้นจนสถานที่คับแคบ และพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพรหมมงคล (ทอง สิริมังคโล) ได้มองหาสถานที่จัดการเรียนการสอนแห่งใหม่ จนกระทั่งในปีพ.ศ.๒๕๓๗ คุณแม่

สมศรี วังทองคำ รับเป็นเจ้าภาพสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอาคารตึกคอนกรีต เสริมเหล็ก ผสมปูน ๓ ชั้น กว้าง ๑๓ เมตร ยาว ๓๐ เมตร ๙ ห้องเรียน ๓ ห้องนอน แต่ละห้องมีห้องน้ำ – สุขา ภายใน สิ้นทุนทรัพย์ในการก่อสร้างทั้งหมดเป็นจำนวนเงิน ๓,๗๐๐,๐๐๐.๐๐บาท (สามล้านเจ็ดแสน บาทถ้วน) ทำการการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมภายในวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร ได้สร้าง บุคลากรทางพระพุทธศาสนา มากขึ้น เป็นลำดับ^{๕๔}

ในปัจจุบัน สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง มีพระเดชพระคุณหลวงปู่พระ พรหมมงคล (ทอง สิริมงคล) เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนัก พระมหาธนวัฒน์ ธนพฺถมโน (พุ่มหอม) ป.ธ.๙ เป็นอาจารย์ใหญ่

๒.๔.๒.๖ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน

วัดพระธาตุหริภุญชัยวรวิหาร สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ในรัชสมัยของ พญาอาทิตย์ราชา กษัตริย์แห่งราชวงศ์จามเทวีวงศ์ โดยที่แห่งนี้ เคยเป็นพระราชฐานของพระองค์ซึ่ง พระราชทานอุทิศถวายให้เป็นวัดพระธาตุฯ เพื่อเป็นพุทธบูชาหลังจากที่พระบรมสารีริกธาตุได้ปรากฏ ให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรในบริเวณดังกล่าว มวลสารผงจากองค์พระบรมธาตุหริภุญชัยใช้ทำพระ สมเด็จจิตรลดา

พระบรมธาตุหริภุญชัย เป็นโบราณสถานอันสำคัญของนครหริภุญชัยที่ พระเจ้าอาทิตย์ราชา เป็นผู้สถาปนาขึ้นในราว พุทธศตวรรษที่ ๑๗ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ อันมี ธาตุ กระหม่อม ธาตุกระดูกอก ธาตุกระดูกนิ้วมือ และธาตุย่อยอีกเต็มบาตรหนึ่ง ตามพุทธทำนายลักษณะ ทางสถาปัตยกรรมขององค์พระธาตุหริภุญชัย ตามที่ปรากฏในหนังสือตำนานพระธาตุหริภุญชัย กล่าวว่า มีลักษณะ เป็นสถูปสี่เหลี่ยมทรงปราสาท ที่มีซุ้มทวาร เข้า- ออกทะลุกันได้ทั้งสี่ด้าน มีปราสาท สี่เหลี่ยมอยู่ตรงมุมละองค์ก่อด้วยศิลาแลงซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีมากอยู่ในเมืองนี้ ภายในเป็นแท่น สำหรับ ประดิษฐาน พระโกศที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในสมัยของพญาสรพลสิทธิ์ กษัตริย์แห่งราชวงศ์จาม เทวีวงศ์ โปรดให้ปฏิสังขรณ์เจดีย์เดิมที่พญาอาทิตย์ราชาทรงสร้างไว้และได้ขุดร่องทวารประตูเข้า-ออก ทั้งสี่เพื่อความปลอดภัย รูปทรงสัณฐานขององค์พระธาตุยังคงเป็นลักษณะเดิม คือ เป็นทรง ปราสาทสี่เหลี่ยมที่กว้างใหญ่และสูง เมื่อ พญามังราย ติเมืองหริภุญชัยได้ โปรดให้ซ่อมแซมดัดแปลง องค์พระธาตุขึ้นใหม่ การปฏิสังขรณ์ครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงทรวดทรง ขององค์พระธาตุฯ จากทรง ปราสาทกลายเป็นทรงเจดีย์ฐานกลมแบบทรงลังกา ในสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมาประมาณปี พ.ศ. ๑๙๕๑ โปรดให้มีการปิดทององค์พระธาตุ พ.ศ. ๑๙๙๐ พระเจ้าติโลกราชกษัตริย์องค์สำคัญแห่งเมือง

^{๕๔} วัดพระธาตุศรีจอมทอง, สัจจิตรฉลองเบญจธรรม ๙ ประโยคสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรี จอมทอง ประจำปี ๒๕๕๖,(เชียงใหม่,๒๕๕๖),หน้า๑-๓

เชียงใหม่ ทรงร่วมกับพระมหาเมธีกรเถระ ก่อพระมหาเจดีย์ให้สูงขึ้นเป็น ๙๒ ศอก กว้างยาวขึ้น ๕๒ ศอก เป็นรูปร่างที่เห็นเป็นอยู่ในปัจจุบัน

สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัยถือว่าเป็นสำนักศาสนศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาค ๗ โดยมีการจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นเมื่อประมาณปี ๒๔๘๙ ตามดำริของเจ้าอาวาสในสมัยนั้น คือพระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตเมธังคลาจารย์ อดีตเจ้าคณะภาค ๗ ช่วงนั้นสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัยและจังหวัดลำพูนมีความเจริญรุ่งเรืองมาก สามารถผลิตมหาเปรียญผู้เป็นศาสนทายาทได้จำนวนหลายท่าน เช่น พระศรีศิลป์สุนทรวาที (ศิลป์ สิทธิขาสโล ป.ธ.๖) นายทวี เชื้อนแก้ว หรือแม้แต่เจ้าคณะจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน คือ พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตตสิริ ป.ธ.๗) ก็ล้วนเป็นศิษย์เก่าของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย^{๕๕}

ในวโรกาสที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตเมธังคลาจารย์ (อมร อมรปญโญ ป.ธ. ๗) อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร มีอายุครบ ๕ รอบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ ได้มีศรัทธานายวิระ นางทองคำ อุณวาทย์วานิช เจ้าของร้านศรีจำปา ในเมืองลำพูน ได้เป็นเจ้าภาพสร้างอาคารเรียนขึ้นหนึ่งหลัง เพื่อถวายเป็นมุกิตตาสถาและเป็นอนุสรณ์อีกทั้งเป็นสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลีแก่พระภิกษุสามเณร โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนหอปริยัติศึกษา ภาค ๗ ศรีจำปา” ปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย มีพระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตเมธังคลาจารย์ (จรัส ทตตสิริ, ป.ธ.๗) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เป็นเจ้าสำนัก มี พระมหาพิสดาร ปิยธมโม ป.ธ.๗ เป็นอาจารย์ใหญ่

๒.๔.๒.๗ สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรูปตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

วัดพระพุทธรูปตากผ้า เดิมเป็นวัดราษฎร์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ ๑๗๕ ไร่ ซึ่งเป็นเนินเขาเตี้ยๆ อยู่ใกล้ดอย (เขา) ๒ ลูกคือ ดอยช้างและดอยเครือ อยู่ห่างจากเมืองลำพูนประมาณ ๑๙ กิโลเมตร เป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน หรือของภาคเหนือ

ประมาณ พ.ศ. ๑๒๐๐ พระนางจามเทวี พระราชธิดาในพระเจ้ากรุงละโว้ (ลพบุรี) ได้เสด็จมาครองนครหริภุญชัย (ลำพูน) พระนางได้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ให้สร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธรูปเป็นพุทธรูป

พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย วัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน ได้รับอาราธนาจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ซึ่งมีพระครูพุทธวิจิตรธาดา วัดฉางข้าวน้อยเหนือ เจ้าคณะ

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตตสิริ), วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

อำเภอปากบ่อง (ป่าซาง) เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และมีหลวงวิโรจน์รัฐกิจ (เปื่อง โรจนกุล) เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ได้ทำการก่อสร้างวิหารจัตุรมุขจนสำเร็จ

พ.ศ. ๒๓๗๕ ครูบาอาจารย์หลายท่าน โดยมีครูบาป่า ปารมี วัดสะป่งหลวง เป็นประธาน พร้อมด้วยทายก ทายิกา ได้ก่อสร้างวิหารหลังใหญ่ค่อมมณฑปไว้อีกชั้นหนึ่ง

พ.ศ. ๒๔๘๖ คณะสงฆ์ โดยมีพระญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูน วัดพระยืน เป็นประธาน พร้อมด้วยข้าราชการ ประชาชน ได้อาราธนาท่านครูบาพรหมา พรหมจโก วัดป่าหนองเจดีย์ ต.ท่าตุ้ม อ.ป่าซาง มาเป็นประธานอำนวยการก่อสร้าง และดูแลกิจการของวัด โดยมีพระอธิการศรีนวล อินทนนโท วัดช้างค้ำ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

พ.ศ. ๒๕๐๒ ท่านครูบาพรหมา ได้เริ่มการพัฒนาวัดอย่างเต็มที่ โดยการลงมือทั้งก่อสร้างและซ่อมแซมถาวรวัตถุที่ทรุดโทรม เช่น พระวิหารจัตุรมุข ได้ต่อเติมยอดมณฑปขึ้นอย่างเห็นในปัจจุบัน ก่อสร้างพระอุโบสถทั้งหลังเก่าและหลังใหม่ ศาลาการเปรียญทั้งหลังเล็กและหลังใหญ่ กุฏิแถว โรงเรียนพระปริยัติธรรม กำแพงวัดและอื่น ๆ เป็นที่ปรากฏอย่างเห็นใจปัจจุบัน

วัดพระพุทธรูปตากผ้า ได้มีการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทั้งทางด้านปริยัติธรรม และปฏิบัติ ด้านปริยัติธรรม ได้จัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกนักธรรม ซึ่งได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมเริ่มดำเนินการสอนมาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นต้นมา และได้เปิดการสอนในแผนกสามัญเพิ่มเติมขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๕๓๘ มีการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖^{๕๖}

ปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรูปตากผ้า มีพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระพุทธรูปพิทักษ์ (ขวลิต จารุณโณ ป.ธ.๔) เป็นเจ้าสำนักและอาจารย์ใหญ่

๒.๔.๒.๘ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วัดพระธาตุดอยกองมู เดิมชื่อ วัดปลายดอน ตั้งอยู่ที่ดอยกองมู ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ถือเป็นวัดและพระธาตุประจำจังหวัดพระธาตุดอยกองมู เป็นปูชนียสถาน ประกอบด้วย พระธาตุเจดีย์ ศิลปะไทใหญ่-พม่า จำนวน ๒ องค์ พ.ศ. ๒๔๐๓ คหบดีชื่อจองต่องสู่ ได้สร้างพระเจดีย์องค์ใหญ่ ซึ่งบรรจุพระธาตุของพระโมคคัลลานะ พระอัครสาวกเบื้องซ้าย ซึ่งนำมาจากเมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่าพ.ศ. ๒๔๑๗ พญาสิงหนาทราชา เจ้าผู้ครองแม่ฮ่องสอนคนแรก ได้สร้างพระธาตุเจดีย์องค์เล็ก บรรจุพระธาตุของพระสารีบุตร พระอัครสาวกเบื้องขวา ซึ่งนำมาจากเมืองมณฑลเลย ประเทศพม่าโดยคำว่า "กองมู" เป็นภาษาไทใหญ่แปลว่า "พระเจดีย์" มีความเชื่อว่าภูเขาลูกนี้เหมือนพระเจดีย์ จึงเรียกติดปากกันมาว่า พระธาตุดอยกองมูแต่สมัยก่อนเคยเป็นที่ส้อง

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘๖๑.

สมุททองโจร ภายหลังได้สร้างเป็นวัดพระธาตุดอยกองมู สร้างในปีพ.ศ.๒๔๐๓ จอมต๋องสู่และภรรยาชื่อนางเล็กเป็นผู้สร้างพระธาตุดอยกองมู โดยครั้งแรกสร้างกุฏิและพระเจดีย์(องค์ใหญ่) สำหรับพระเจดีย์นั้นบรรจุพระธาตุของพระมหาโมคคัลลานะเถระที่ พระอุปัชฌาย์เด็กตั้งชาวเมืองตองก็ ประเทศพม่าได้นำมาจากเมืองมะละแหม่งประเทศพม่าและพระอุปัชฌาย์เด็กตั้งก็รับนิมนต์เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดนี้ตลอดมา จนนายจอมต๋องสู่เสียชีวิตลง พระอุปัชฌาย์เด็กตั้งจึงกลับไปเมืองตองก็ประเทศพม่าบ้านเกิดของตนเอง จากนั้นมาเจ้าอาวาสก็ว่างลง ช่วงนั้น “ ชานกะเล ” ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรกและได้รับสถาปนาขึ้นเป็น “ พญาสิงหนาทราชา ” เมื่อปีพ.ศ.๒๔๑๗ เพื่อเป็นการฉลองและเป็นอนุสรณ์ของพญาสิงหนาทราชาที่เป็นเจ้าเมืองคนแรกท่านจึงสร้างพระเจดีย์ขึ้นอีกองค์หนึ่งซึ่งมีขนาดเล็กกว่าโดยบรรจุพระธาตุของพระสารีบุตรเถระที่พระอุปัชฌาย์ตั้งก็นำมาจากเมืองมณฑลพะเยาสหภาพพม่า แล้วนิมนต์พระอุปัชฌาย์ตั้งเป็นเจ้าอาวาสองค์ที่สองต่อจากพระอุปัชฌาย์เด็กตั้ง วิหารวัดอยู่ติดกับพระธาตุองค์ใหญ่ และสร้างขึ้นมาพร้อมกันมีลักษณะเป็นอาคารเปิดโล่ง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังคาซ้อนกันสามชั้นเป็นศิลปะแบบพม่ามุงด้วยกระเบื้องไม้ และตกแต่งโลหะฉลุลงลายประณีตงดงามมากตามศิลปะ ไทยใหญ่และพม่า ยอดของวัดพระธาตุดอยกองมูเป็นหลังคาสองคอสสามชาย^{๕๗} ลักษณะภายในวัดเป็นศิลปะแบบพม่า ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปและภาพวาดฝาผนังของวัด ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ด้านหน้าวัดมีสิ่งคู่ สร้างโดยช่างชาวพม่า และมีระฆังเก่าอยู่หน้าวัดเป็นระฆังที่มีความเชื่อว่า หากบุคคลใดตีระฆังแล้วจะได้กลับมาแม่ฮ่องสอนอีกครั้ง เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังได้ใช้ระฆังนี้ตีเพื่อส่งสัญญาณ บ่งบอกว่าฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังจะปล่อยระเบิดให้ทุกคนลงหลุมหลบภัย และยังมีเจดีย์องค์ใหญ่ที่จอมต๋องสู่เป็นผู้สร้าง ซึ่งเคยพังทลายไปแล้ว ชาวบ้านจึงช่วยกันซ่อมแซมองค์พระเจดีย์ขึ้นใหม่ ส่วนด้านหน้าวัดพระธาตุดอยกองมู เดิมมีสระน้ำอยู่หน้าวัดมีน้ำไหลตลอดทั้งปี สามารถดื่มและบริโภคได้ เชื่อว่าเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้หลังวัดพระธาตุดอยกองมูยังมีวัดอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งในวัดนั้นประกอบด้วยพระพุทธรูปปางสมาธิ รูปปั้นพระศรีอริยเมตตรัย เป็นศิลปะแบบพม่า ศาลฤๅษี ศาลเจ้า และต้นพระศรีมหาโพธิ์ และเชิงวัดพระธาตุดอยกองมูยังมีถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่ามีถ้ำศักดิ์สิทธิ์ มีความยาวประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร กว้างประมาณครึ่งกิโลเมตร สูงประมาณ ๒ เมตรเศษ ปากถ้ำอยู่เชิงวัดพระธาตุดอยกองมู มีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ (ซึ่งเป็นพระประจำวันเกิดของคนที่เกิดวันจันทร์ สร้างโดยเจ้านางเมี้ยว เจ้าผู้ครองเมืององค์ที่ ๒ (เพราะท่านเกิดวันจันทร์) ซึ่งทำการฉลองวันเดียวกันกับองค์พระนอนที่วัดพระนอน) ทางออกอยู่ บริเวณบึงใกล้กับบ้านสวนกลางเมืองริ

^{๕๗} ประวิตร ตันตลานุกุล, *ตำนานวัดศรีโคมคำ พระอารามหลวง (วัดพระเจ้าตนหลวง อาเภอเมือง จังหวัดพะเยา)* เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๒. หน้า ๑๒-๑๓.

สอร์ท ตามคำพูดของคนเฒ่าคนแก่ปากถ้ำถูกปิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ซึ่งภายในถ้ำมีของมีค่าอยู่มากมาย เช่น แก้ว แหวน เพชร พลอย เงิน ทองคำ และของใช้ต่างๆ เช่น ถ้วย โลหิตาม ในสมัยที่ปากถ้ำยังเปิดอยู่ หากชาวบ้านมีการจัดงานใหญ่โต เช่นงานบอยส่งลง จะเข้าไปในถ้ำจุดธูปเทียนบูชา และขอขมาของ เช่น ถ้วย จาน ชาม แก้วแหวน ยืมออกมาใช้งาน เมื่อเสร็จงานแล้วก็จะนำไปส่งไว้ยังที่เดิม พอานเข้ามีชาวบ้านที่ยืมของไปแล้วไม่ยอมส่งคืน หรือบางรายก็จัดส่งของปลอมกลับคืน ถ้าทำให้เจ้าของถ้ำ (เทวดารักษาถ้ำ) ไม่พอใจ จึงทำการปิดปากถ้ำไว้ทั้งด้านบนและด้านล่าง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๙ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และ จอมส่วยจิ่ง ตรึงทองเล่าว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ คุณลุง เห็นคนเข้าออกถ้ำนี้อยู่หลายครั้ง และประมาณ ๑ ปีก่อนที่ถ้ำจะปิด มีงูจงอางตัวใหญ่เลื้อยเข้าๆ ออกๆ ถ้ำนี้ไม่นานถ้ำก็ถูกปิดไป โดยมีก้อนหินลูกใหญ่ปิดขวางไว้ปัจจุบันไม่มีแล้ว

สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู เดิมที่มีการเรียนการสอนที่ไม่แน่นอนย้ายไปมา บางทีก็เรียนที่วัดหัวเวียง บ้างก็วัดก้าก้อ บ้างไปเรียนที่วัดผาอ่าง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ คณะสงฆ์ภาค ๗ ได้ประชุมพระสังฆาธิการ และได้มีมติให้ ๓ จังหวัดในภาค ๗ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอนขับเคลื่อนภาษาบาลี ซึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นไม่ค่อยมีพระภิกษุสามเณรเรียนบาลี เหตุเพราะไม่มีสามเณร ที่มื่อนั้นก็ขาดทักษะการอ่านและเขียนเนื่องด้วยพระภิกษุสามเณรโดยมากเป็นชนเผ่า เจ้าคณะจังหวัดลำพูนจึงได้เสนอให้หลวงพ่อบุญธรรมสาร ในสมัยนั้น ให้เปิดห้องเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของลำพูน ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วคัดสามเณรที่มีความสามารถเข้ามาเรียนบาลี ตั้งแต่นั้นมาจึงมีนักเรียนเข้ามาเรียนโดยผลการสอบกลุ่มๆตอนมาตลอด เพราะไม่มีครูผู้สอนบาลี ปัจจุบันคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้ส่งอาจารย์สอนบาลีจากจังหวัดเชียงใหม่เข้ามาช่วยสอน จึงทำให้มีผู้สอบผ่านมาตามลำดับ ปัจจุบันสำนักวัดพระธาตุดอยกองมู มีพระสมุณห์ศาสนกิตติ์ (อนันต์ จันทาโก ป.ธ.๔) เป็นเจ้าสำนักและผู้ดูแลแผนกบาลีทั้งจังหวัด

๒.๕ บริบทและปัญหาอุปสรรคการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาต่างๆในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

บริบทและสภาพปัญหาอุปสรรค การจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาตัวอย่าง ๘ สำนักศาสนศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบข้อมูลในปัจจุบัน ปี ๒๕๖๐ ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑. สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ พระมหาบุญชัย ปภสฺสเมธี^{๕๘} อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก (พระอารามหลวง) เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญชัย ปภสฺสเมธี, อาจารย์ใหญ่วัดสวนดอก, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๐.

๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก มีพระราชรัชนี (นิมิต สิกขรสุนฺโด ป.ธ.๙) เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระมหาบุญชัย ปภสฺสเมธี ป.ธ.๘ เป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๕ รูป/คน มีนักเรียน ๕๖ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๒๔ รูป

ป.ธ.๓ ๘ รูป

ป.ธ.๔ ๘ รูป

ป.ธ.๕ ๔ รูป

ป.ธ.๖ ๓ รูป

ป.ธ.๗ ๖ รูป

ป.ธ.๘ ๕ รูป

ป.ธ.๙ ๖ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๓ โดยตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ.๔ ขึ้นไปจนถึง ป.ธ.๙ จะเรียนที่ศูนย์เรียนบาลีส่วนกลางของคณะสงฆ์ภาค ๗ ภายในวัดสวนดอกเอง

สภาพปัญหาในปัจจุบัน - ครูผู้สอนมีภาระงานจำนวนมาก

- นักเรียนบางรูปอ่อนภาษาไทย

- นักเรียนขาดความสนใจ

- นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการเรียน

- งบประมาณยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

- ขาดการอาคารเรียนที่เหมาะสม

- สภาพแวดล้อมภายในเมือง ส่งผลกระทบต่อการเรียน

๒.๔.๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ พระมหาสุนทร สุนทรเมธี^{๕๙} อาจารย์ประจำสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ มีพระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ ป.ธ.๗) รองเจ้าคณะภาค ๗ เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระมหาสกล วิโรจนกิตติ ป.ธ.๙ เป็นอาจารย์ใหญ่มีครูผู้สอนจำนวน ๓ รูป/คน ครูผู้ช่วย ๒ รูป มีนักเรียน ๑๗ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๗ รูป

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระธรรมเสนาบดี, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร, วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ป.ธ.๓	๕ รูป
ป.ธ.๔	๒ รูป
ป.ธ.๕	๐ รูป
ป.ธ.๖	๑ รูป
ป.ธ.๗	๑ รูป
ป.ธ.๘	๐ รูป
ป.ธ.๙	๑ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๓ โดยตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ.๔ ขึ้นไปจนถึง ป.ธ.๙ จะเรียนที่ศูนย์เรียนบาลีส่วนกลางของคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดสวนดอก ภายในสำนักฯ มีการเรียน ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

- สภาพปัญหาในปัจจุบัน**
- ครูผู้สอนมีภาระงานจำนวนมากทั้งเรียนและสอน
 - นักเรียนบางรูปอ่อนภาษาไทย
 - นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ,และความสนใจ
 - สอบนักธรรมตรีไม่ผ่าน
 - งบประมาณยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
 - ติดเกมและโทรศัพท์
 - นักเรียนยังมีจำนวนน้อย
 - งบประมาณยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

๒.๔.๓. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ ปญฺญาวชิโร^{๖๐} อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน มีพระครูสังวรสิทธิโชติ (วิชาญ อภิธินาโค) รองเจ้าคณะอำเภอฮอด เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระมหาชัยวัฒน์ ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๘ เป็นอาจารย์ใหญ่มีครูผู้สอนจำนวน ๕ รูป/คน มีนักเรียน ๑๙๔ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒	๑๔๕ รูป
ป.ธ.๓	๓๖ รูป
ป.ธ.๔	๑๐ รูป

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ ปญฺญาวชิโร, อาจารย์ใหญ่วัดบ้านขุน, วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ป.ธ.๕ ๓ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๕ สลับสับเปลี่ยนกับการเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและสามัญศึกษา

สภาพปัญหาในปัจจุบัน - ขาดครูผู้สอน

- ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและความชำนาญเฉพาะวิชา
- นักเรียนบางรูปอ่อนภาษาไทย
- นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ,และความสนใจ
- มีกิจกรรมภายในวัดน้อย
- มีเวลาเรียนไม่เหมาะสม เพราะมีเรียนสามัญ

๒.๔.๔. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ **พระครูสิริปริยัติวิสิฐ**^{๖๑} อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด (พระอารามหลวง) เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ดมีพระราชโพธิวรคุณ (พายุพ ฐิตปุณฺณ ป.ธ. ๖) เจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระครูสิริปริยัติวิสิฐ (ธีราวุฒิ ธีราวุฑฺฒ ป.ธ.๕) เป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๗ รูป/คน มีนักเรียน ๓๒ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๒๔ รูป

ป.ธ.๓ ๓ รูป

ป.ธ.๔ ๔ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๓ โดยตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ. ๔ ขึ้นไป จะเรียนที่ศูนย์เรียนบาลีส่วนกลางของคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดสวนดอก ภายในสำนักมีการเรียน ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

สภาพปัญหาในปัจจุบัน - ครูผู้สอน ส่วนมากยังมีภาระคือการเรียนอยู่

- ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและความชำนาญเฉพาะวิชา
- นักเรียนอ่อนทักษะด้านการอ่านและเขียน
- นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ,และความสนใจ
- งบประมาณยังไม่เพียงพอและต่อเนื่อง

^{๖๑} สัมภาษณ์ **พระครูสิริปริยัติวิสิฐ (ธีราวุฒิ ธีราวุฑฺฒ)**, อาจารย์ใหญ่วัดพระธาตุดอยสะเก็ด, วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๒.๔.๕. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ พระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน^{๖๒} อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร มีพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงคล) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗ เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน ป.ธ.๙ เป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๑๕ รูป ครูผู้ช่วย ๖ มีนักเรียน ๖๖ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒	๓๓ รูป
ป.ธ.๓	๑๐ รูป
ป.ธ.๔	๓ รูป
ป.ธ.๕	๓ รูป
ป.ธ.๖	๖ รูป
ป.ธ.๗	๕ รูป
ป.ธ.๘	๕ รูป
ป.ธ.๙	๑ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๗ โดยตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ.๘ ขึ้นไปจนถึง ป.ธ.๙ จะเรียนที่ศูนย์เรียนบาลีส่วนกลางของคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดสวนดอก ภายในสำนักฯ มีการเรียน ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ อภิธรรม โดยสามเณรทั้งหมดภายในวัดต้องเรียนนักธรรมและบาลี ส่วนอภิธรรมนั้นมิได้บังคับเรียน เป็นไปตามความสมัครใจของผู้เรียน

- สภาพปัญหาในปัจจุบัน**
- ครูผู้สอน ส่วนมากยังมีภาระคือการเรียนอยู่
 - ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและความชำนาญเฉพาะวิชา
 - นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ, และความสนใจ
 - นิตยภัตถวายครูย้งน้อยไป
 - มีกิจกรรมน้อย ทำให้หยุดเรียนนาน การเรียนไม่ต่อเนื่อง
 - สภาพแวดล้อมอยู่กลางเมือง ส่งผลกระทบต่อการเรียน

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน, อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๒.๔.๖. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน

จากการสัมภาษณ์ พระเทพรัตนนายก ^{๖๓} เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย ธรรมหาวิหารเกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัยธรรมหาวิหาร ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัยธรรมหาวิหาร มีพระเทพรัตนนายก (จรัส ทตฺตสิริ ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักฯ มีพระมหาพิศดาร ปิยธมฺโม ป.ธ.๗ เป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๔ รูป มีนักเรียน ๕๙ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๔๙ รูป

ป.ธ.๓ ๕ รูป

ป.ธ.๔ ๒ รูป

ป.ธ.๕ ๓ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๕ ภายในสำนักฯ มีการเรียน ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

- สภาพปัญหาในปัจจุบัน**
- ครูผู้สอน ส่วนมากยังมีการะคือการเรียนอยู่
 - ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและความชำนาญเฉพาะวิชา
 - นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ,และความสนใจ
 - นักเรียนอ่อนภาษาไทย
 - เวลาเรียนมีน้อย เนื่องจากมีเรียนสามัญ
 - สภาพแวดล้อมอยู่กลางเมือง ส่งผลกระทบต่อการเรียน

๒.๔.๗. สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

จากการสัมภาษณ์ พระพุทธรบาทพิทักษ์ ^{๖๔} เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า มีพระพุทธรบาทพิทักษ์ (ขวลิต จารุณฺโณ ป.ธ.๔) เจ้าคณะอำเภอป่าซางเป็นเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักฯและเป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๑๑ รูป/คน รูป มีนักเรียน ๖๖ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๕๗ รูป

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตฺตสิริ),เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระพุทธรบาทพิทักษ์ (ขวลิต จารุณฺโณ),เจ้าอาวาสวัดพระบาทตากผ้า, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ป.ธ.๓ ๗ รูป

ป.ธ.๔ ๒ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๔ ภายในสำนักฯ มีการเรียน ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

สภาพปัญหาในปัจจุบัน - ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและความชำนาญเฉพาะวิชา

- นักเรียนขาดขาดแรงจูงใจ,และความสนใจ
- นักเรียนอ่อนภาษาไทย
- เวลาเรียนมีน้อย เนื่องจากมีเรียนสามัญ
- งบประมาณยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
- มีแผนกสามัญ ทำให้เวลาการเรียนบาลีมีน้อย

๒.๔.๘. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยงมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

จากการสัมภาษณ์ พระสุเมธศักดิ์^{๒๕} เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยงมู เกี่ยวกับบริบทของสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยงมู ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน ๒๕๖๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยงมู มีพระสุเมธศักดิ์ (อนันต์ จันทาโก ป.ธ.๔) เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักฯและเป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูผู้สอนจำนวน ๒ รูป/คน รูป มีนักเรียน ๘ รูป แบ่งเป็น

ประโยค ๑-๒ ๕ รูป

ป.ธ.๓ ๒ รูป

ป.ธ.๔ ๑ รูป

ป.ธ.๕ ๓ รูป

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ จนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๔ โดยมีพระภิกษุ-สามเณร จากวัดต่างๆ ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้ามาเรียน โดยทำการเรียนการสอน ณ ศาลาการเปรียญ วัดม่วยต่อ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน นักเรียนจะเรียนทั้ง ๓ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

สภาพปัญหาในปัจจุบัน - ยังขาดผู้รับผิดชอบดูแลด้านบาลีอย่างจริงจัง

- ครูผู้สอนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการครูผู้สอนขาดทักษะใน

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระสุเมธศักดิ์ (อนันต์ จันทาโก), เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยงมู, วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

- นักเรียนอ่อนภาษาไทย
- นักเรียนมีจำนวนน้อย
- เวลาเรียนมีน้อย เนื่องจากมีเรียนสามัญ
- งบประมาณยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
- ยังไม่มีอาคารเรียนในสำนักฯ

สรุปบริบทและสภาพปัญหาการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ แต่ละสำนักนั้น มีการจัดการเป็นไปตามนโยบายของสำนักของตนๆ ส่วนมากมีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกอื่นๆควบคู่กับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไปด้วยการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นไวยากรณ์ ถึงชั้น ประโยค ๔ หรือ ๕ สำนักฯ ในเชียงใหม่ตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ.๔ ขึ้นไปจะเข้ามาเรียนที่ศูนย์การเรียนบาลีประโยคสูง ส่วนกลางของคณะสงฆ์ภาค ๗ ณ วัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

สภาพปัญหาของสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ในปัจจุบันนั้น พบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญที่สุดของแต่ละสำนักนั้นก็คือ นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนบาลี เนื่องจากมีการศึกษาหลายแผนก ขาดแรงจูงใจในการเรียน รองลงมานั้นก็คือสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะภายในวัดมีกิจกรรม ทำให้การเรียนไม่ติดต่อ มีสิ่งล่อหลอตา อีกปัญหาหนึ่งก็คือครูผู้สอนนั้นไม่มีเวลาพอ เนื่องด้วยมีภาระงานจำนวนมาก เป็นทั้งนักเรียนและผู้สอนในเวลาเดียวกัน และขาดความชำนาญในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนเป็นต้น

ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ จึงทำให้คณะสงฆ์ภาค ๗ ได้จัดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ขึ้น ณ วัดดอยสัพพัญญู อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์เกิดสัมฤทธิ์ผล แก่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสำนักต่างๆในปัจจุบัน ซึ่งรายละเอียดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ผู้วิจัยได้นำเสนอในบทถัดไป

บทที่ ๓

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

การวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗” ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการวิจัยในบทที่ ๓ นี้ ซึ่งมีประเด็นและรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ ความเป็นมาของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

๓.๒ กระบวนการจัดการโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

๓.๓ สถิติของผู้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

๓.๓ สถิติของผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๗

๓.๔ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวงของสำนักศาสนศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

๓.๑ ความเป็นมาของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนกบาลี นับว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้ เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้วก็จะไม่สามารถรู้และเข้าใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกได้ ด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณผู้ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี และทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรที่เรียนรู้ภาษาบาลีซึ่งจารึกพระพุทธพจน์หรือพระธรรมวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลียังมีอรรถรสที่ลึกซึ้งและเป็นรากฐานที่สำคัญของภาษาไทย แต่ปัจจุบันการศึกษาภาษาบาลียังอยู่ในวงจำกัด หากได้มีการขยายและพัฒนาการเรียนการสอนให้น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ก็เพิ่มเติมขั้นตอนในการศึกษาภาษาบาลีแก่ผู้สนใจอย่างกว้างขวาง

การศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น ได้เริ่มถดถอยลงเรื่อย ๆ กล่าวคือ มีนักเรียนให้ความสนใจน้อยลงและสอบผ่านจำนวนน้อยลงปีหนึ่ง ๆ ประมาณ ๔๐-๕๐ รูป การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีก็มีการจัดการเฉพาะภายในสำนักของตนๆ กระจัดกระจาย วัดไหนมีกำลังก็จัดการศึกษาและอบรมกันเองภายในสำนัก วัดไหนไม่มีกำลังก็ขาดโอกาสเรียนและเข้าอบรม เมื่อมีการจัดการกระจัดกระจาย การสนับสนุนส่งเสริมจากคณะสงฆ์ ก็อาจจะสามารถทำได้ พระวิสุทธีวงศ์จารย์ เจ้าคณะใหญ่หนเหนือในสมัยที่ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะภาค ๗ เมื่อปี ๒๕๔๗ ได้ปรึกษา

กับพระมหาเถระเจ้าคณะผู้ปกครอง ถึงสถานการณ์การเรียนการสอน ตลอดถึงจำนวนพระภิกษุสามเณรที่ศึกษาและสอบได้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทุกจังหวัดมีสถิติลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงได้มอบหมายให้พระพรหมเสนาบดี รองเจ้าคณะภาค ๗ สมัยนั้น พร้อมเจ้าคณะผู้ปกครองระดับจังหวัด อำเภอ และเจ้าสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญด้วย เพื่อจรรโลงพระศาสนาาร่วมกัน ดังนั้นที่ประชุมจึงมีมติให้ดำเนินโครงการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีเพื่ออรรถาธิบายพุทธศาสนา คณะสงฆ์ภาค ๗ มอบหมายให้พระธรรมเสนาบดี รองเจ้าคณะภาค ๗ เป็นประธานอำนวยการ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย พระราชกิตติสุนทร พระราชธรรมนิมิต พระเทพรัตนนายก พร้อมด้วยครูใหญ่ ครูสอนประจำสำนักเรียนในเขตปกครองให้ดำเนินการส่งเสริมการศึกษาและจัดให้มีการอบรมบาลีก่อนสอบประจำปี ภายใต้การอุปถัมภ์ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตปกครองทุกระดับชั้น และศรัทธาสาธุชนพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้ร่วมให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์ด้วยดีตลอดมา^๑

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้จัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ โดยเลือกใช้สถานที่อบรมคือวัดดอยสัพพัญญู อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดวงษ์มโหรี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพในขณะนั้นดูแลรับผิดชอบอยู่ อันเป็นสถานที่ที่เหมาะสมเป็นสัปปายะ โดยแรกๆ นั้นได้พึ่งพาอาศัยมูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ เป็นกำลังหลักในการให้ความสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งต่อมาได้มีเจ้าคณะ พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ตลอดถึงญาติโยม ได้ร่วมด้วยช่วยกันให้การสนับสนุนโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ เดิมที จัดให้มีเฉพาะนักเรียนชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ ต่อมาเมื่อมีนักเรียนชั้นประโยคสูงๆ มาขึ้น ศูนย์ส่งเสริมภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้ส่งนักเรียนเหล่านั้น เข้าอบรมที่วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร แต่เกิดปัญหาว่า เมื่อส่งเข้านักเรียนประโยคสูง ซึ่งหลายรูปเป็นครูบาอาจารย์สอนประจำสำนักเข้าอบรมที่วัดสามพระยาแล้ว นักเรียนประโยคที่เหลือกก็ไม่ได้เรียนเนื่องจากครูบาอาจารย์ไปอบรม ทางศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีจึงได้ประชุมและมติให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น จัดขึ้นจำนวน ๓ รอบ คือรอบที่ ๑ อบรมประโยคสูง ตั้งแต่ประโยค ๖-๙ จำนวน ๕๐ วันก่อนสอบ และพร้อมกันนี้ได้ให้นักเรียนประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ของแต่ละสำนักเข้ารับการอบรมเตรียมความพร้อมด้วย ที่ ๒ เป็นการอบรมบาลีก่อนสอบสำหรับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ โดยมีระยะเวลาการอบรม ประมาณ ๒๐ วันก่อนสอบ โดยการอบรมครั้งที่ ๒ นี้ถือว่าการอบรมใหญ่ มีผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละปี ประมาณ ๕๐๐ รูป/คน ที่ ๓ เป็นการอบรมบาลีสำหรับผู้สอบซ่อม ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕

^๑ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “งานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑”, (เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๑.

โดยพระเดชพระคุณพระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าคณะ พระสังฆาธิการ ได้รับหลักการและมีมติให้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีเพื่ออรรถาพิธาน เพื่อส่งเสริมให้กุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้เกิดความรักในการศึกษาภาษาบาลีโดยเห็นถึงคุณค่าของการศึกษา ทั้งที่ จะเป็นประโยชน์ส่วนตนและแก่พระพุทธศาสนา โดยการสนับสนุนของพระเถระพระสังฆาธิการ ระดับผู้ปกครองและผู้บริหารที่ได้ให้ความสำคัญและร่วมกันส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในเขต ปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗ มาโดยลำดับ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการคณะกรรมการ จึงได้จัดการอบรมบาลีก่อนสอบแก่สามเณรจากสำนักเรียนที่เปิดสอนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม แก่สามเณรผู้ศึกษาก่อนการสอบบาลีสนามหลวงประจำปี เป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนผู้ศึกษาอย่างครบถ้วนกระบวนการศึกษาและพระพุทธศาสนาต่อไป

ดังนั้น คณะสงฆ์ในเขตปกครองภาค ๗ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงส่งเสริมให้ มีการจัดการเรียนการสอนในเขตปกครอง และจัดให้มีโครงการอบรมบาลีก่อนสอบขึ้นเพื่อเป็นการ เตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลี เพื่อการสนองนโยบายด้าน การศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ เพื่อการธำรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและ เพื่อความมั่นคงสภาพแห่งพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและคุณภาพของ การศึกษาภาษาบาลีให้มากยิ่งขึ้น

๓.๒ กระบวนการจัดการโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ ๗ ได้มีแนวคิดและความเป็นมาจากพระมหาเถระที่มี ความห่วงใยต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ จึงได้มีดำริที่จะจัด อบรมบาลีก่อนสอบ ในการบริหารจัดการนั้นได้มีกระบวนการดำเนินการตามขั้นตอนมาโดยลำดับ ซึ่ง ผู้วิจัย จะได้ศึกษากระบวนการของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑. จัดเตรียมข้อมูลและเสนอโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ ภาค ๗ ต่อที่ประชุมพระสังฆาธิการ ระดับภาค โดยข้อมูลต่างศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีภาค ๗ จะเป็นผู้เสนอให้เจ้า คณะภาคได้ทราบและได้ประกาศแจ้ง โดยมีเจ้าคณะภาค เป็นผู้แจ้งให้แก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นได้ทราบเกี่ยวกับวันอบรมบาลีรอบที่ ๑ และที่ ๒ กำหนดให้พระสังฆาธิการแต่ละอำเภอได้ให้ การสนับสนุนโครงการอบรมบาลีก่อนสอบโดยรับเป็นเจ้าภาพภัตตาหารเพลในแต่ละวันโดยพลัด เปลี่ยนหมุนเวียนกันไปเป็นอำเภอๆ ดังในปี ๒๕๖๑ มีกำหนดการและรายนามเจ้าภาพถวายภัตตาหาร

เพล และ น้ำปานะงานอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑ ระหว่างวันที่ ๒๒ มกราคม - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ สนามอบรมวัดดอยสัพพัญญู ตำบลดอนเปา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกำหนดการและรายนามเจ้าภาพถวายภัตตาหารเพล และ น้ำปานะงานอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑^๒

วันที่ เดือน	รายนามเจ้าภาพ (คณะสงฆ์อำเภอ)	จังหวัด	หมายเหตุ
๒๒ มกราคม	วัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร อ. จอมทอง	เชียงใหม่	
๒๓ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอสันป่าตอง อ.แม่วาง อ.สะเมิง	เชียงใหม่	
๒๔ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอฝาง อ.แม่สาย อ.ไชยปราการ	เชียงใหม่	
๒๕ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอหางดง อ.สารภี	เชียงใหม่	
๒๖ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน	ลำพูน	
๒๗ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอป่าซาง อ.เวียงหนองล่อง อ.บ้านธิ	ลำพูน	
๒๘ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอบ้านโฮ่ง อ.แม่ทา อ.ลี้ อ.ทุ่งหัวช้าง	ลำพูน	
๒๙ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอสันกำแพง อ.แม่ออน	เชียงใหม่	
๓๐ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอ ฮอด อ.ดอยเต่า อ.อมก๋อย อ.แม่แจ่ม	เชียงใหม่	
๓๑ มกราคม	คณะสงฆ์อำเภอดอยหล่อ อ.จอมทอง	เชียงใหม่	
๑ กุมภาพันธ์	คณะสงฆ์อำเภอแม่แตง อ.แมริม อ.กัลยาณิวัฒนา	เชียงใหม่	
๒ กุมภาพันธ์	คณะสงฆ์อำเภอเวียงแหง อ.พร้าว อ.เชียงดาว	เชียงใหม่	
๓, ๔ กุมภาพันธ์	คณะสงฆ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	
๕ กุมภาพันธ์	คณะสงฆ์อำเภอดอยสะเก็ด อ.สันทราย	เชียงใหม่	
๖ กุมภาพันธ์	คณะสงฆ์อำเภอเมืองเชียงใหม่	เชียงใหม่	
๗ กุมภาพันธ์	พระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗	กรุงเทพฯ	

^๒ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “งานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑”, (เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๔.

๓.๒.๒. แต่งตั้งคณะกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นผู้รวบรวมข้อมูลและนำเสนอเจ้าคณะภาคให้แต่งตั้งกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ขึ้นทุกปี เพื่อให้การอบรมบาลีก่อนสอบ ได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของคณะสงฆ์ ดังในปี ๒๕๖๑ มีคำสั่งเจ้าคณะภาค ๗ การแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งประกอบด้วย

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. พระพรหมมงคล	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗	ที่ปรึกษา
๒. พระเทพโกศล	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗	ที่ปรึกษา
๓. พระพรหมเสนาบดี	เจ้าคณะภาค ๗	ประธาน
๔. พระธรรมเสนาบดี	รองเจ้าคณะภาค ๗	รองประธาน
๕. พระราชวิสุทธิเวที	รองเจ้าคณะภาค ๗	รองประธาน
๖. พระเทพปริยัติ	เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่	รองประธาน
๗. พระเทพรัตนนายก	เจ้าคณะจังหวัดลำพูน	รองประธาน
๘. พระสุนนท์ศาสนกิตติ์	เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน	รองประธาน
๙. พระเทพมงคลจารย์	รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๑๐. พระเทพสิงหราชจารย์	รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๑๑. พระโสภณกิตติธาดา	รองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน	กรรมการ
๑๒. พระครูวิสุทธิปัญญากร	รองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน	กรรมการ
๑๓. พระมหาสมศักดิ์ สุขเมธี	รองเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรรมการ
๑๔. พระราชวัชรหมณี	เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่	กรรมการ
๑๕. พระราชโพธิวรคุณ	เจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด	กรรมการ
๑๖. พระวิมลมนี	เจ้าคณะอำเภอกัลยาณิวัฒนา	กรรมการ
๑๗. พระครูสาทรกิจโกศล	เจ้าคณะอำเภอสารภี	กรรมการ
๑๘. พระครูวิมลญาณประยุต	เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง	กรรมการ
๑๙. พระครูวินิจสุภาจาร	เจ้าคณะอำเภอแม่ออน	กรรมการ
๒๐. พระครูโกศลธรรมวิชัย	เจ้าคณะอำเภอสันทราย	กรรมการ
๒๑. พระครูปัญญาวชิเรียร	เจ้าคณะอำเภอแมริม	กรรมการ
๒๒. พระครูกัลยาณวัตรสุนทร	เจ้าคณะอำเภอแม่แตง	กรรมการ
๒๓. พระครูบุรיתารกานูรักษ์	เจ้าคณะอำเภอเชียงดาว	กรรมการ
๒๔. พระครูกันตสีลานยุต	เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง	กรรมการ
๒๕. พระครูวิมลธรรมานุศาสน์	เจ้าคณะอำเภอพร้าว	กรรมการ

๒๖. พระครูสุจิตตานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอดง	กรรมการ
๒๗. พระครูวิจิตรคัมภีรธรรม	เจ้าคณะอำเภอไชยปราการ	กรรมการ
๒๘. พระครูวิธานธรรมโสภณ	เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ	กรรมการ
๒๙. พระครูอาทรวิสุทธิคุณ	เจ้าคณะอำเภอหางดง	กรรมการ
๓๐. พระครูสุนทรขันติรัตน์	เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง	กรรมการ
๓๑. พระครูสุทธิญาณรังษี	เจ้าคณะอำเภอแม่วาง	กรรมการ
๓๒. พระครูอินทญาณรังษี	เจ้าคณะอำเภอจอมทอง	กรรมการ
๓๓. พระครูสุนทรธรรมานุโยค	เจ้าคณะอำเภอดอยหล่อ	กรรมการ
๓๔. พระครูสุจิตธรรมสาร	เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า	กรรมการ
๓๕. พระครูสุนทรวิภาต	เจ้าคณะอำเภออมก๋อย	กรรมการ
๓๖. พระครูมงคลวิสุทธิ	เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม	กรรมการ
๓๗. พระครูวรญาณมงคล	เจ้าคณะอำเภอฮอด	กรรมการ
๓๘. พระครูสุวัฒนวรรธรรม	เจ้าคณะอำเภอสะเมิง	กรรมการ
๓๙. พระครูจิรวัดมนโสภณ	เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน	กรรมการ
๔๐. พระพุทธบาทพิทักษ์	เจ้าคณะอำเภอป่าซาง	กรรมการ
๔๑. พระครูอินทวดีคุณ	เจ้าคณะอำเภอลี้	กรรมการ
๔๒. พระครูวิบูลเจติยาทร	เจ้าคณะอำเภอบ้านโฮ่ง	กรรมการ
๔๓. พระครูโสภิตรัตน์โชติ	เจ้าคณะอำเภอแม่ทา	กรรมการ
๔๔. พระครูสิริสุตาภิรมย์	เจ้าคณะอำเภอทุ่งหัวช้าง	กรรมการ
๔๕. พระศรีธรรมโสภณ	เจ้าคณะอำเภอเวียงหนองล่อง	กรรมการ
๔๖. พระครูอินทปัญญาวุธ	เจ้าคณะอำเภอบ้านธิ	กรรมการ
๔๗. พระครูอนุกิตติสุตาร	เจ้าคณะอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน	กรรมการ
๔๘. พระครูอนุสารปัญญาคม	เจ้าคณะอำเภอปาย	กรรมการ
๔๙. พระครูอนุศาสนโกศล	เจ้าคณะอำเภอขุนยวม	กรรมการ
๕๐. พระครูญาณสัมปยุต	เจ้าคณะอำเภอแม่ลาน้อย	กรรมการ
๕๑. พระครูอนุกุลบุญกิจ	เจ้าคณะอำเภอแม่สะเรียง	กรรมการ
๕๒. พระครูอนุรักษ์พัฒนคุณ	เจ้าคณะอำเภอสบเมย	กรรมการ
๕๓. พระครูอนุศาสนโสภณ	เจ้าคณะอำเภอปางมะผ้า	กรรมการ
๕๔. รองเจ้าคณะอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ทุกกลุ่ม		กรรมการ
๕๕. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่		กรรมการ
๕๖. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน		กรรมการ

๕๗. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรรมการ

คณะกรรมการอุปัชฌาย์

๑. พระวิสุทธิวงศาจารย์	เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ	ประธานที่ปรึกษา
๒. พระพรหมมงคล	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗	ที่ปรึกษา
๓. พระเทพโกศล	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗	ที่ปรึกษา
๔. พระพรหมเสนาบดี	เจ้าคณะภาค ๗	ประธาน
๕. พระธรรมเสนาบดี	รองเจ้าคณะภาค ๗	รองประธาน
๖. พระราชวิสุทธิเวที	รองเจ้าคณะภาค ๗	รองประธาน
๗. พระศรีศีลปาจารย์	เลขานุการที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๗	กรรมการ
๘. พระประชานาถมุนี	เจ้าอาวาสวัดดอนจั่น	กรรมการ
๙. พระภวนาธรรมาภิรัช	เจ้าอาวาสวัดไร่เปิง(ตโปทาราม)	กรรมการ
๑๐. ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอกิตติมศักดิ์		กรรมการ
๑๑. พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗		กรรมการ
๑๒. ทายก ทายิกา ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน		กรรมการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. พระธรรมเสนาบดี	รองเจ้าคณะภาค ๗	ประธาน
๒. พระเทพรัตนนายก	เจ้าคณะจังหวัดลำพูน	รองประธาน
๓. พระราชกิตติสุนทร	รองเจ้าคณะอำเภอฝาง	รองประธาน
๔. พระราชรัชมุนี	เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่	กรรมการ
๕. พระราชปัญญาเวที	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าตอน	กรรมการ
๖. พระสุวรรณเมธี	รองเจ้าคณะอำเภอจอมทอง	กรรมการ
๗. พระอมรเวที	ผชล.วัดพระธาตุศรีจอมทอง	กรรมการ
๘. พระวิมลมุนี	เจ้าคณะอำเภอกัลยาณิวัฒนา	กรรมการ
๙. พระครูสุทธิญาณรังษี	เจ้าคณะอำเภอแม่วาง	กรรมการ
๑๐. พระวิมลพัฒนคุณ	เลขานุการเจ้าคณะภาค ๗	กรรมการ
๑๑. พระมหาชำนาญ มหาชาโน	เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๗	กรรมการ
๑๒. พระครูสถาพรเขมกิจ	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๑๓. พระครูกิตติปริยัตินิเวศน์	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำพูน	กรรมการ
๑๔. พระปลัดสุรเดช จิระมโม	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรรมการ
๑๕. พระปริยัตินิเทศประจําจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน		กรรมการ
๑๖. เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสในเขตอำเภอแม่วางทุกรูป		กรรมการ

๑๗. พระครูสิริเจติยานุกูล

กรรมการและเลขานุการ

๑๘. พระครูสุตกิจจาภิรม

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. พระราชรัชนี	เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่	ประธาน
๒. พระมหาดวงรัตน์ ฐิตรัตน ป.ธ.๙	เจ้าอาวาสวัดบุพพาราม	รองประธาน
๓. พระมหาวัชร ฐิตาโก ป.ธ.๙	ผชล.วัดพระธาตุดอยสุเทพ	กรรมการ
๔. พระมหาประจักษ์ ภูริพัฒน์ ป.ธ.๙	ผชล.วัดพระธาตุดอยสุเทพ	กรรมการ
๕. พระมหาวรพงษ์ วรวิโส ป.ธ.๙	วัดป่าดาราภิรมย์	กรรมการ
๖. พระมหาวิเชียร วชิรเมธี ป.ธ.๙	วัดสวนดอก	กรรมการ
๗. พระมหาสกล วิโรจนกิตติ ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยสุเทพ	กรรมการ
๘. พระมหาสิทธิชัย เตชวณโณ ป.ธ.๙	วัดชัยมงคล	กรรมการ
๙. พระมหาคัมภีร์ ภูริพัฒน์ ป.ธ.๙	วัดพระธาตุศรีจอมทอง	กรรมการ
๑๐. พระมหาวรวัฒน์ วรพัฒน์ ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยกองมู	กรรมการ
๑๑. พระมหาธนวัฒน์ ธนพัฒน์ ป.ธ.๙	วัดพระธาตุศรีจอมทอง	กรรมการ
๑๒. พระมหาอำพล สทุธมโณภาโส ป.ธ.๙	วัดสวนดอก	กรรมการ
๑๓. พระมหาจักรพงษ์ จุกวิโส ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยเวียง	กรรมการ
๑๔. พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี ป.ธ.๙	วัดศรีมูลเรือง	กรรมการ

๑๕. ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอนทุกรูป กรรมการ^๓

และเพื่อให้การดำเนินงานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑ เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ ได้มอบอำนาจให้ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน สามารถแต่งตั้งกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เพิ่มเติมได้เพื่อความเหมาะสม

๓.๒.๓. ประชุมผู้บริหารทุกสำนักและแต่งตั้งวิทยากร ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีได้จัดให้มีการประชุมผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ในวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ เพื่อแจ้งกำหนดการอบรมบาลีก่อนสอบ และส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าอบรม รวมทั้งส่งรายชื่อพระวิทยากรเพื่ออบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๑ เมื่ออบรมรอบที่ ๑ เสร็จแล้ว จะมีการประชุมใหญ่เพื่อแต่งตั้งพระวิทยากรการอบรมบาลีก่อนสอบในรอบที่ ๒ ซึ่งเป็นการอบรมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อเสร็จการอบรมรอบที่ ๒ จะมีการประชุมเพื่อแต่งตั้งพระวิทยากรในการอบรมรอบที่ ๓ ในการ

^๓ คำสั่งเจ้าคณะภาค ๗ “เรื่องแต่งตั้งกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑”, สั่งเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

อบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๑ ชั้นป.ธ. ๖ – ๙ และอบรมเตรียมความพร้อมสำหรับประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ระหว่างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายนามพระวิทยากรในการอบรมบาลีก่อนสอบ

ที่	ชื่อ	ฉายา/ นามสกุล	อายุ	พรรษา	วิทย ฐานะ	สำนักวัด
๑	พระราชรัชนี	สิขรสุนโณ	๕๒	๓๒	ป.ธ.๙	สวนดอก
๒	พระครูพิจิตรสรการ	ธีรวโร	๔๙	๓๐	ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๓	พระครูสุตกิจจาภิรม	อาทิจโจ	๔๓	๒๓	ป.ธ.๓	ดอยสัพพัญญู
๔	พระครูสิริเจติยานุกูล	สิริปณโช	๔๓	๒๒	ป.ธ.๕	พระธาตุดอยสุเทพ
๕	พระมหาประจักษ์	ภูริวฑฒโน	๔๑	๒๑	ป.ธ.๙	ดอยสัพพัญญู
๖	พระมหาวรพงษ์	วรวิโส	๓๘	๑๖	ป.ธ.๙	ป่าตาราภิรมย์
๗	พระมหาวิเชียร	วชิรเมธี	๓๓	๑๒	ป.ธ.๙	สวนดอก
๘	พระมหาอำพล	สทธมโมภาโส	๓๐	๘	ป.ธ.๙	สวนดอก
๙	พระมหาสกล	วิโรจนกิตติ	๒๘	๘	ป.ธ.๙	พระธาตุดอยสุเทพ
๑๐	พระมหาคัมภีร์	ภูริวฑฒโน	๒๗	๘	ป.ธ.๙	พระธาตุศรีจอมทอง
๑๑	พระมหาธนวัฒน์	ธนวฑฒโน	๒๕	๕	ป.ธ.๙	พระธาตุศรีจอมทอง
๑๒	พระมหาจักรพงษ์	จกุกวิโส	๒๔	๔	ป.ธ.๙	พระธาตุดอยเวียง
๑๓	พระมหาจักรพงศ์	ชินเมธี	๒๒	๑	ป.ธ.๙	ศรีมูลเรือง
๑๔	นายเดชะ	ผลชูศรี	๕๙		ป.ธ.๙	สวนดอก
๑๕	นายไพโรจน์	โชติยะ	๓๒		ป.ธ.๙	สวนดอก
๑๖	นายชัยศิริ	จารีรัมย์	๖๓		ป.ธ.๗	ห้วยบง
๑๗	นายวิหาร	สื้อโย	๔๕		ป.ธ.๖	พระธาตุดอยสะเก็ด
๑๘	นายไพสิน	ป้อมภา	๓๖		ป.ธ.๖	บุพพาราม

ในการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่สองรายชื่อวิทยากร อบรมบาลีก่อนสอบ ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๕ รอบที่ ๒ คณะสงฆ์ ภาค ๗ (เชียงใหม่ - ลำพูน - แม่ฮ่องสอน) ณ วัดดอยสัพพัญญู ต.ดอนเปา อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๒๒ มกราคม – ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีรายชื่อวิทยากร ตามตารางดังนี้

ตารางที่ ๓.๓ รายชื่อพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ

ที่	ชื่อ	ฉายา/นามสกุล	อายุ	พรรษา	วิทยฐานะ	สำนักวัด
๑	พระราชกิตติสุนทร	ธมมกาโม	๖๗	๓๗	ป.ธ.๗	เจติยंगาม
๒	พระราชรัชนี	สิขรสุนโณ	๕๓	๓๓	ป.ธ.๙	สวนดอก
๓	พระราชปัญญาเวที	ธีรานนโท	๕๗	๓๗	ป.ธ.๗	ท่าตอน
๔	พระสุวรรณเมธี	ปญญาปชโชโต	๖๓	๔๓	ป.ธ.๗	พระธาตุศรีจอมทอง
๕	พระครูสิริเจติยานุกูล	สิริปญโญ	๔๓	๒๒	ป.ธ.๕	พระธาตุดอยสุเทพ
๖	พระครูสุตกิจจาภิรม	อาทิจโจ	๔๓	๓๓	ป.ธ.๓	ดอยสัพพัญญู
๗	พระมหาดวงรัตน์	ฐิตรัตนโน	๔๔	๒๔	ป.ธ.๙	บุพพาราม
๘	พระมหาประจักษ์	ภูริวฑฒโน	๔๐	๒๐	ป.ธ.๙	ดอยสัพพัญญู
๙	พระมหาวรพงษ์	วรวิโส	๓๙	๑๕	ป.ธ.๙	ป่าดาราภิรมย์
๑๐	พระมหาวิเชียร	วชิรเมธี	๓๒	๑๐	ป.ธ.๙	สวนดอก
๑๑	พระมหาสิทธิชัย	เดชวณโณ	๓๒	๑๐	ป.ธ.๙	ชัยมงคล
๑๒	พระมหาสกล	วิโรจนกิตติ	๒๘	๘	ป.ธ.๙	พระธาตุดอยสุเทพ
๑๓	พระมหาคัมภีร์	ภูริวฑฒโน	๒๗	๗	ป.ธ.๙	พระธาตุศรีจอมทอง
๑๔	พระมหาวรวัฒน์	วรวฑฒโน	๒๖	๖	ป.ธ.๙	พระธาตุดอยกองมู
๑๕	พระมหาจักรพงษ์	จกกวโส	๒๓	๓	ป.ธ.๙	พระธาตุดอยเวียง
๑๖	พระมหาจักรพงษ์	ชินเมธี	๒๑	๑	ป.ธ.๙	ศรีมูลเรือง
๑๗	พระมหาอำพล	สทุธมโมภาโส	๓๓	๑๓	ป.ธ.๙	สวนดอก
๑๘	พระมหาบุญชัย	ปภัสสรเมธี	๔๔	๒๔	ป.ธ.๘	สวนดอก
๑๙	พระมหาชัยวัฒน์	ปญญาวิชโร	๓๗	๑๗	ป.ธ.๘	บ้านขุน
๒๐	พระมหาสมบุรณ์	ธมมทินโน	๓๔	๑๓	ป.ธ.๘	ป่าไม้แดง
๒๑	พระมหาอภิวัฒน์	จารุณโณ	๓๗	๑๐	ป.ธ.๘	ดอยสัพพัญญู
๒๒	พระมหาฉันท	ฉนทโกโร	๓๘	๘	ป.ธ.๘	เชียงโถม
๒๓	พระมหาสุมิตร	ธมมชีวี	๒๗	๖	ป.ธ.๘	สวนดอก
๒๔	พระมหาไตรรัตน์	คัมปติ	๒๕	๔	ป.ธ.๘	สวนดอก

ที่	ชื่อ	ฉายา/นามสกุล	อายุ	พร ษา	วิทย ฐานะ	สำนักวัด
๒๕	พระมหาไผ่	ฐิตพุทธิ	๒๔	๓	ป.ธ.๘	สวนดอก
๒๖	พระมหาคำแก้ว	ภาสุโร	๒๔	๓	ป.ธ.๘	สวนดอก
๒๗	พระมหาเอกชัย	ญาณิสสุโร	๒๓	๒	ป.ธ.๘	สวนดอก
๒๘	พระมหากันตภณ	เขมทสฺโส	๕๐	๑๙	ป.ธ.๗	สวนดอก
๒๙	พระมหาสมพร	ขนฺติธโร	๓๐	๘	ป.ธ.๗	พระธาตุศรีจอมทอง
๓๐	พระมหาวัน	วณฺณสามิ	๒๘	๗	ป.ธ.๗	ท่ากระดาศ
๓๑	พระมหาอนุภัทร	ฐานธมฺโม	๒๔	๔	ป.ธ.๗	พระธาตุศรีจอมทอง
๓๒	พระมหาเบิร์ด	สุหฺขโช	๒๔	๔	ป.ธ.๗	สวนดอก
๓๓	พระมหาอนุชา	อนุชาติทิโรโก	๒๑	๒	ป.ธ.๗	สวนดอก
๓๔	พระมหาจิระนันท์	จิรนนฺโท	๒๑	๑	ป.ธ.๗	สวนดอก
๓๕	พระมหาอมร	มหาลาโภ	๓๗	๑๐	ป.ธ.๖	ร่ำเปิง
๓๖	พระมหาวิชัย	วชิรญาณโณ	๔๐	๙	ป.ธ.๖	ต้นเปา
๓๗	พระมหาจายยี่	วรุณฐายี	๒๓	๓	ป.ธ.๖	สวนดอก
๓๘	พระมหาสุนทร	สุนฺทรเมธี	๒๓	๓	ป.ธ.๖	พระธาตุดอยสุเทพ
๓๙	พระมหาพัฒน์พงศ์	จิตตสํวโร	๒๑	๑	ป.ธ.๖	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๐	พระมหามงคล	สนฺตจิตฺโต	๒๕	๓	ป.ธ.๖	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๑	พระครูพิจิตรสรการ	ธีรวโส	๔๘	๒๘	ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๒	พระมหาปี	จารุวโส	๒๘	๗	ป.ธ.๕	สวนดอก
๔๓	พระมหาจอมภูเกล้า	สิริธมฺโม	๒๓	๓	ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๔	พระมหาอนุชิต	ฐานวโร	๒๔	๔	ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๕	พระมหาสุพศิน	สนฺติธมฺโม	๒๑	๒	ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๔๖	พระมหาสุรชัย	สุรเมโธ	๒๑	๑	ป.ธ.๕	สวนดอก
๔๗	สามเณรไตรภพ	สุทธาชัย	๒๒		ป.ธ.๘	บุพพาราม
๔๘	สามเณรพิทักษ์พงศ์	โคตรชัยยา	๒๐		ป.ธ.๗	สวนดอก
๔๙	สามเณรชลธี	ศิลาจารย์	๒๐		ป.ธ.๖	สวนดอก

ที่	ชื่อ	ฉายา/นามสกุล	อายุ	พร ษา	วิทย ฐานะ	สำนักวัด
๕๐	สามเณรธิดา	ปาเมืองมูล	๒๐		ป.ธ.๖	สวนดอก
๕๑	สามเณรรัชชานนท์	คำแสง	๑๘		ป.ธ.๖	พระธาตุศรีจอมทอง
๕๒	สามเณรปฏิวัฒน์	ทาปืด	๑๗		ป.ธ.๖	พระธาตุศรีจอมทอง
๕๓	สามเณรจิรศักดิ์	สักศรีเจริญ	๒๑		ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๕๔	สามเณรณัฐพล	เลาหาง	๒๐		ป.ธ.๕	พระธาตุดอยสุเทพ
๕๕	สามเณรนวล	นายสุข	๒๐		ป.ธ.๕	สวนดอก
๕๖	สามเณรพิชิตชัย	ใจอินผล	๑๘		ป.ธ.๕	พระธาตุศรีจอมทอง
๕๗	สามเณรเสาวะคล	วงศ์นันทา	๑๘		ป.ธ.๕	รำเปิง
๕๘	สามเณรคือแสง	ลุงจอง	๑๘		ป.ธ.๕	ศรีบุญเรือง
๕๙	นายเดชะ	ผลชูศรี	๖๑		ป.ธ.๙	สวนดอก
๖๐	นายนที	ธรรมขันธา	๒๘		ป.ธ.๙	บุพพาราม
๖๑	นายไพสณฑ์	โชติะ	๓๒		ป.ธ.๙	สวนดอก
๖๒	นายชัยคีรี	จารีรมย์	๕๙		ป.ธ.๗	ห้วยบง
๖๓	นายอนุกุล	ยังกิจการ	๓๙		ป.ธ.๗	บุพพาราม
๖๔	นายวิหาร	สีโย	๔๖		ป.ธ.๖	พระธาตุดอยสะเก็ด
๖๕	อาจารย์ไพสิน	ป่องภา	๓๖		ป.ธ.๕	บุพพาราม
๖๖	แม่ชีผ่องพรรณ	ล่องทอง	๔๓		บ.ศ.๘	พระธาตุศรีจอมทอง
๖๗	แม่ชีวิมลรัตน์	ชูบุญทรัพย์	๔๓		บ.ศ.๗	พระธาตุศรีจอมทอง
๖๘	แม่ชีवासนา	ทองสันต์	๕๓		บ.ศ.๗	พระธาตุศรีจอมทอง

๓.๒.๔. เตรียมการด้านสถานที่และอุปกรณ์สำหรับจัดอบรมอบรมบาลีก่อนสอบคณะ

สงฆ์ ภาค ๗ สำหรับการเตรียมสถานที่อบรมซึ่งได้แก่วัดดอยสัพพัญญู อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ วัดดอยสัพพัญญูจะเป็นผู้ดำเนินการจัดสถานที่อันได้แก่ โรงฉัน ที่พัก อาคารเรียน ห้องเรียนแต่ละชั้น

ห้องน้ำห้องสุขาเป็นต้น ส่วนอุปกรณ์การเรียนนั้นทางศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ จะเป็นผู้จัดหาและจัดเตรียม^๔

๓.๒.๕. ประชุมวิทยากรเพื่อจัดตั้งพระวิทยากรประจำชั้น การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมพระวิทยากร เพื่อจัดพระวิทยากรประจำห้องต่างๆ และแจ้งระเบียบการอบรมบาลีก่อนสอบ ในการอบรมบาลีรอบที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๑ ประโยค ป.ธ.๖ – ๙ และอบรมเตรียมความพร้อมประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ได้แต่งตั้งพระวิทยากรประจำชั้น ระหว่างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑ ดังนี้^๕

ประโยค ป.ธ. ๙

๑. พระราชรัชนี ป.ธ. ๙ วัดสวนดอก อาจารย์ประจำวิชา แต่งไทยเป็นนคร
๒. นายไพโรสณธ์ โชติยะ ป.ธ. ๙ วัดสวนดอก อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นนคร
๓. พระมหาวรพงษ์ วรวิโส ป.ธ. ๙ วัดป่าดาราภิรมย์ อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย

ประโยค ป.ธ. ๘

๑. พระราชรัชนี ป.ธ. ๙ วัดสวนดอก อาจารย์ประจำวิชา แต่งฉันทภาษามคธ
๒. พระมหาธนวัฒน์ ธนวิฑูโน ป.ธ. ๙ วัดพระธาตุศรีจอมทอง อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นนคร
๓. พระมหาสกล วิโรจนกิตติ ป.ธ. ๙ วัดพระธาตุดอยสุเทพ อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย

ประโยค ป.ธ. ๗

๑. พระมหาจักรพงษ์ จุกวิโส ป.ธ. ๙ วัดพระธาตุดอยเวียง อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย
๒. นายไพโรสณธ์ โชติยะ ป.ธ. ๙ วัดสวนดอก อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นนคร

ประโยค ป.ธ. ๖

๑. พระมหาคัมภีร์ ภูริวิฑูโน ป.ธ. ๙ วัดพระธาตุศรีจอมทอง อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นนคร
๒. พระมหาประจักษ์ ภูริวิฑูโน ป.ธ. ๙ วัดดอยสัพพัญญู อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย

กองงานเลขานุการ

๑. ครูสิริเจติยานุกูล ป.ธ. ๕ วัดโลกโมฬี

^๔ สัมภาษณ์ พระครูสิริเจติยานุกูล , เลขานุการศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ , ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๕ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “งานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑ , (เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์,๒๕๖๑), หน้า ๑๔.

รฐการ

๑. พระครูสิริเจตยานุกูล ป.ธ. ๕	วัดโลกโมฬี
๒. พระครูสุตกิจจาภิรม ป.ธ. ๓	วัดดอยสัพพัญญู

รายชื่อพระวิทยากร/วิทยากร อบรมเตรียมความพร้อมก่อนบาลีก่อนสอบ ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๕ คณะสงฆ์ ภาค ๗ เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ ณ วัดดอยสัพพัญญู อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ประโยค ป.ธ. ๕

๑. นายไพโรจน์ ไข่มณี ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก	อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นมคธ
๒. พระมหาอำพล สหุทธิโกภาโส ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก	อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย

ประโยค ป.ธ. ๔

๑. พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี ป.ธ. ๙	วัดศรีมูลเรือง	อาจารย์ประจำวิชา แปลไทยเป็นมคธ
๒. นายเดชะ ผลชูศรี ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก	อาจารย์ประจำวิชา แปลมคธเป็นไทย

ประโยค ป.ธ. ๓ ห้อง ๑

๑. พระมหาวิเชียร วชิร เมธี ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยสะเก็ด
๒. พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

ประโยค ป.ธ. ๓ ห้อง ๒

๑. พระประจักษ์ ภูริวฑฒโน ป.ธ. ๙	วัดดอยสัพพัญญู
๒. พระมหาคัมภีร์ ภูริวฑฒโน ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ประโยค ๑-๒ ห้อง ๑

๑. พระมหาวรพงษ์ วรวิโส ป.ธ. ๙	วัดป่าดาราภิรมย์
๒. นายวิหาร สีโย ป.ธ. ๖	วัดสันปูเลย

ประโยค ๑-๒ ห้อง ๒

๑. พระครูพิจิตรสรการ ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ประโยค ๑-๒ ห้อง ๓

๑. นายไพโรจน์ ป้องภา ป.ธ. ๕	วัดบุพพาราม
๒. นายไชยศิริ จาริรมย์ ป.ธ. ๗	วัดห้วยบง

ประโยค ๑-๒ ห้อง ไวยากรณ์

๑. พระมหาสกล วิโรจนกิตติ ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยสุเทพ

๒. พระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน ป.ธ. ๙ วัดพระธาตุศรีจอมทอง

รายชื่อวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๕ ครั้งที่ ๑ รอบที่ ๒ คณะสงฆ์
ภาค๗ (เชียงใหม่ – ลำพูน – แม่ฮ่องสอน) ณ วัดดอยสัพพัญญู ต. ดอนเปา อ. แม่วาว จ. เชียงใหม่
๒๒ มกราคม – ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ดังนี้

กองอำนวยการ

๑. พระราชกิตติสุนทร	ป.ธ. ๗	วัดเจติยงาม
๒. พระราชปัญญาเวที	ป.ธ. ๗	วัดท่าตอน
๓. พระสุวรรณเมธี	ป.ธ. ๗	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. พระครูสุทธินิธยานรังษี จอ. แม่วาว		วัดรังษีสุทธาราม
๕. เจ้าคณะตำบลทุกตำบลในเขตอำเภอแม่วาว		
๖. พระปริยัตินิเทศก์ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน		

ประธานฝ่ายวิชาการ

๑. พระราชรัชนี	ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก

ชั้นประโยค ๑ – ๒ ห้อง ๑

๑. พระมหาประจักษ์ ภูริวฑฒโน	ป.ธ. ๙	วัดดอยสัพพัญญู
๒. พระมหาอภิวัฒน์ จารุณโณ	ป.ธ. ๘	วัดดอยสัพพัญญู
๓. พระมหาอนุภัทร ฐานธมโม	ป.ธ. ๗	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. นายวิหาร สีโย	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

ชั้นประโยค ๑ – ๒ ห้อง ๒

๑. พระมหาดวงรัตน์ ฐิตรัตนโน	ป.ธ. ๙	วัดบุพพาราม
๒. พระมหาสิทธิชัย เตชวณโณ	ป.ธ. ๙	วัดชัยมงคล
๓. สามเณรไตรภพ สุทธาชัย	ป.ธ. ๘	วัดบุพพาราม
๔. นายนที ธรรมขันธา	ป.ธ. ๙	วัดบุพพาราม
๕. นายไพสิน ป้องภา	ป.ธ. ๖	วัดบุพพาราม

ชั้นประโยค ๑ – ๒ ห้อง ๓

๑. พระมหาสกล วิโรจนกิตติ	ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๒. พระมหากันตถณ เขมทสโส	ป.ธ. ๗	วัดสวนดอก
๓. พระครูพิจิตรสรการ	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. สามเณรรัชชานนท์ คำแสง	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๕. สามเณรพิชิตชัย ใจอินผล	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ชั้นประโยค ๑ - ๒ ห้อง ๔

๑. พระมหาวรพงษ์	วรวิโส	ป.ธ. ๙	วัดป่าดาราภิรมย์
๒. พระมหาไส่	ฐิตพุทธิ	ป.ธ. ๘	วัดสวนดอก
๓. พระมหาวิชัย	วชิรญาโณ	ป.ธ. ๖	วัดต้นเปา
๔. แม่ชีฟ่องพรรณ	ล่องทอง	บ.ศ. ๘	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๕. แม่ชีवासนา	ทองสันต์	บ.ศ. ๗	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ชั้นประโยค ๑ - ๒ ห้อง ๕

๑. พระมหาวัน	วณณสามิ	ป.ธ. ๗	วัดท่ากระดาศ
๒. พระมหาอมร	มหาลาโก	ป.ธ. ๖	วัดรำเปิง
๓. พระหาสุพศิน	สนธิธมโม	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. พระมหาจอมภูเกล้า	สิริธมโม	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๕. สามเณรเสาวะคล	วงค์นันทา	ป.ธ. ๕	วัดรำเปิง

ชั้นประโยค ๑ - ๒ ห้อง ๖

๑. พระมหาบุญชัย	ปกสสรเมธี	ป.ธ. ๘	วัดสวนดอก
๒. พระมหาไตรรัตน์	ความปติ	ป.ธ. ๘	วัดสวนดอก
๓. สามเณรอริชา	ปาเมืองมูล	ป.ธ. ๖	วัดสวนดอก
๔. สามเณรนวล	นายสุข	ป.ธ. ๕	วัดสวนดอก
๕. นายชัยศิริ	จารีรมย์	ป.ธ. ๖	วัดห้วยบง

ชั้นประโยค ๑ - ๒ ห้อง ๗

๑. พระมหาสมพร	ชนดิธโร	ป.ธ. ๗	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๒. พระมหาปี	จารุวิโส	ป.ธ. ๕	วัดสวนดอก
๓. สามเณรจิรศักดิ์	ศักดิ์ศรีเจริญ	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. สามเณรณัฐพล	เลาหาง	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๕. แม่ชีวิมลรัตน์	ชูบุญทรัพย์	บ.ศ. ๗	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ประโยค ป.ธ. ๓ ห้อง ๑

๑. พระมหาวิเชียร	วชิรเมธี	ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก
๒. พระมหาชัยวัฒน์	ปญญาวิชโร	ป.ธ. ๘	วัดบ้านขุน
๓. พระมหามงคล	สนตจิตโต	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๔. พระมหาอนุชิต	ฐานวโร	ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๕. สามเณรชลธิ	ศิลาจารย์	ป.ธ. ๖	วัดสวนดอก
๖. สามเณรปฏิวัฒน์	ทาปุต	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุศรีจอมทอง

๗. นายอนุกุล	ยังกิจการ	ป.ธ. ๗	วัดบุพพาราม
--------------	-----------	--------	-------------

ประโยค ป.ธ. ๓ ห้อง ๒

๑. พระมหาคัมภีร์	ภูริทตฺตโน	ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๒. พระมหาสมบุรณ์	ธมฺมทินโน	ป.ธ. ๘	วัดป่าไม้แดง
๓. พระมหาคำแก้ว	ภาสุโร	ป.ธ. ๘	วัดสวนดอก
๔. พระมหาภูวดล	ภูริภทฺโท	ป.ธ. ๖	วัดบางสระแก้ว จ.จันทบุรี
๕. พระมหาพัฒน์พงศ์	จิตตสวโร	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๖. สามเณรพิทักษ์พงศ์	โคตรชัยยา	ป.ธ. ๗	วัดสวนดอก
๗. สามเณรคือแสง	ลุนจอง	ป.ธ. ๕	วัดศรีบุญเรือง

ชั้นประโยค ป.ธ. ๔

แปลไทยเป็นมคร

๑. พระมหาจักรพงศ์	ชินเมธี	ป.ธ. ๙	วัดศรีบุญเรือง
๒. พระมหาฉันท	ฉนทโกโร	ป.ธ. ๘	วัดเชียงใหม่
๓. นายเดชะ	ผลชูศรี	ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก

แปลมครเป็นไทย

๑. พระมหาจักรพงศ์	จกกวโรโส	ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยเวียง
๒. พระมหาวัชรพล	รฐฐโโล	ป.ธ. ๙	วัดบุพพาราม
๓. พระมหาสุนทร	สุนทรเมธี	ป.ธ. ๖	วัดพระธาตุดอยสุเทพ

ชั้นประโยค ป.ธ. ๕

แปลไทยเป็นมคร

๑. พระมหาเอกชัย	ญาณิสฺสโร	ป.ธ. ๘	วัดสวนดอก
๒. นายไพโรสณธ์	โชติตะ	ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก

แปลมครเป็นไทย

๑. พระมหาอำพล	สทฺธมโมภาโส	ป.ธ. ๙	วัดสวนดอก
๒. พระมหาจิระนันท์	จิรนนฺโท	ป.ธ. ๗	วัดสวนดอก

กองงานเลขา

๑. พระมหาวรวัฒน์	วรวทตฺตโน	ป.ธ. ๙	วัดพระธาตุดอยกองมู
๒. พระมหาเบิร์ด	สุหฺชโช	ป.ธ. ๗	วัดสวนดอก
๓. พระมหาอนุชา	อนฺุชาติทฺธิโก	ป.ธ. ๗	วัดสวนดอก
๔. พระมหาจายยี่	วรฺุณฐายี	ป.ธ. ๖	วัดสวนดอก

๕. พระมหาสุรชัย	สุรเมธ	ป.ธ.๕	วัดสวนดอก
จรการ			
๑. พระครูสิริเจติยานุกูล		ป.ธ. ๕	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๒. พระครูสุตกิจจาภิรม		ป.ธ. ๓	วัดดอยสัพพัญญู
ฝ่ายปกครอง			
๑. พระราชปัญญาเวที		ป.ธ.๗	วัดท่าต่อน
๒. พระครูสุตกิจจาภิรม		ป.ธ.๓	วัดดอยสัพพัญญู
๓. พระมหาวรพงษ์	วรวิโส	ป.ธ.๙	วัดป่าดาราภิรมย์
๔. พระมหาสิทธิชัย	เดชวณโณ	ป.ธ.๙	วัดบุพพาราม
๕. พระมหาสกล	วิโรจนกิตติ	ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๖. พระมหาวรวัฒน์	วรวฑฒโน	ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยกองมู
๗. พระมหาคัมภีร์	ภูริวฑฒโน	ป.ธ.๙	วัดพระธาตุศรีจอมทอง
๘. พระมหาจักรพงษ์	จกกวโส	ป.ธ.๙	วัดพระธาตุดอยเวียง
๙. พระมหาบุญชัย	ปกสสรเมธี	ป.ธ.๘	วัดสวนดอก
๑๐. พระมหาชัยวัฒน์	ปญญาวิโร	ป.ธ.๘	วัดบ้านขุน
๑๑. พระมหาสมบุญรณ์	ธมมทินโน	ป.ธ.๘	วัดป่าไม้แดง
๑๒. พระมหาภูวตล	ภูริภทโท	ป.ธ.๖	วัดบางสระแก้ว จ.จันทบุรี
๑๓. พระมหาธีรศักดิ์	อาทโร	ป.ธ.๔	วัดศรีโสดา
๑๔. พระมหาหนั่ม	ภูมวิโส	ป.ธ.๔	วัดมงคลธรรมกายาราม
๑๕. พระธรรมสรณ์	กนตวณโณ	ป.๑-๒	ศรีบุญเรือง
๑๖. พระปลัดสุนิพนธ์	จิรวฑฒโน	ป.๑-๒	พระพุทธรูปบาทตากผ้า
๑๗. นายวิหาร	สีย	ป.ธ.๖	พระธาตุดอยสะเก็ด
๑๘. นายอนุกุล	ยังกิจการ	ป.ธ.๗	พระนอนหนองผึ่ง

รายชื่อวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๕ ครั้งที่ ๒ รอบที่ ๓ (สอบซ่อม) คณะสงฆ์ภาค๗ (เชียงใหม่ – ลำพูน – แม่ฮ่องสอน) ณ วัดดอยสัพพัญญู ต. ดอนเปา อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่ ปี ๒๕๖๖ ดังนี้

ประธานฝ่ายวิชาการ

๑. พระราชรัชนี		ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
ชั้นประโยค ๑ – ๒ ห้อง ๑ แปรมครเป็นไทย			
๑. พระมหาประจักษ์	ภูริวฑฒโน	ป.ธ.๙	วัดดอยสัพพัญญู
๒. พระมหาอภิวัฒน์	จารุวณโณ	ป.ธ.๘	วัดดอยสัพพัญญู

๓. พระมหาชัยวัฒน์	ปณณาวชิโร	ป.ธ.๘	วัดบ้านขุน
๔. นายวิหาร	สีโย	ป.ธ.๖	วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

ชั้นประโยค ๑ - ๒ ห้อง ๒ แพลมครเป็นไทย

๑. พระกันตภณ ป.	เขมทสโส	ป.ธ.๗	วัดสวนดอก
๒. พระมหาสุนทร	สุนทรเมธี	ป.ธ.๖	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๓. สามเณรชลธี	ศิลาจารย์	ป.ธ.๖	วัดสวนดอก
๔. นายชัยคีรี	จารีรัมย์	ป.ธ.๗	วัดห้วยบง

ชั้นประโยค ๑-๒ ห้องบาลีไวยากรณ์

๑. พระมหาณัฏฐ	สุกญาโณ	ป.ธ.๕	วัดบ้านขุน
---------------	---------	-------	------------

ชั้นประโยค ป.ธ.๓ ห้องแปลมครเป็นไทย

๑. พระมหาวรวัฒน์	วรวทมน	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
------------------	--------	-------	-----------

ชั้นประโยค ป.ธ.๓ ห้องสัมพันธไทย

๑. พระมหาคำแก้ว	ภาสุโร	ป.ธ.๘	วัดสวนดอก
-----------------	--------	-------	-----------

ชั้นประโยค ป.ธ.๓ ห้องแปล+สัมพันธ

๑. พระมหาศราวุฒิ	สนโตภาโส	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
------------------	----------	-------	-----------

ชั้นประโยค ป.ธ.๓ ห้องแปล+ไวยากรณ์

๑. พระมหาทนต์ศักดิ์	ธีรสกโก	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
---------------------	---------	-------	-----------

ชั้นประโยค ป.ธ.๓ ห้องสัมพันธ+ไวยากรณ์และไวยากรณ์

๑. นายเดชะ	ผลชูศรี	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
------------	---------	-------	-----------

ชั้นประโยค ป.ธ.๔ ห้อง แปลไทยเป็นมคร

๑. พระมหาเอกชัย	ญาณิสสุโร	ป.ธ.๘	วัดสวนดอก
๒. นายไพโรสณห์	โชติะ	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก

ชั้นประโยค ป.ธ.๕ ห้อง แปลมครเป็นไทย

๑. พระราชรัชนี		ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
๒. พระมหาเบิร์ด	สุขุโข	ป.ธ.๗	วัดสวนดอก

กองงานเลขานุการ

๑. พระมหาวรวัฒน์	วรวทมน	ป.ธ.๙	วัดสวนดอก
------------------	--------	-------	-----------

ธุรการ

๑. พระครูสิริเจติยานุกูล		ป.ธ.๕	วัดพระธาตุดอยสุเทพ
๒. พระครูสุตกิจจาภิรม		ป.ธ.๓	วัดดอยสัพพัญญู

ฝ่ายปกครอง

๑. อาจารย์ใหญ่แต่ละสำนักศาสนศึกษาในเขตคณะสงฆ์ ภาค ๗

การอบรมแต่ละปี มีระเบียบ การเข้าอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ณ สนามอบรมวัด ดอยสัพพัญญู อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อควบคุมความประพฤติของนักเรียนผู้เข้ารับการ อบรมบาลีก่อนสอบ ให้เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงเห็นสมควร กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติ ในการอบรม บาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีดังต่อไปนี้

ข้อปฏิบัติการเข้าห้องพักและสถานที่

๑. นักเรียนทุกรูปต้องลงทะเบียนรายงานตัวก่อนเข้ารับการอบรม
๒. เข้าพักในสถานที่ ที่เจ้าหน้าที่ได้จัดไว้ให้ (ห้ามโยกย้ายก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่)
๓. ต้องช่วยกันรักษาความสะอาดสถานที่และบริเวณรอบสถานที่พัก
๔. ห้ามส่งเสียง หรือล้อเล่นกันเสียงดังในสถานที่พัก
๕. ห้ามโยกย้ายเสนาสนะทุกชนิด ก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่
๖. หากมีปัญหาขัดข้องใดๆ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสให้ทราบ
๗. ในกรณีที่มีของขำรด ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสให้ทราบ

ข้อปฏิบัติและกิจวัตรประจำวัน

เวลา ๐๔.๔๕ น.	สัญญาณระฆังตื่นนอน
เวลา ๐๕.๑๕ น.	ทำวัตรเช้า
เวลา ๐๕.๓๐ - ๐๖.๓๐ น.	ห้องหลักไวยากรณ์
เวลา ๐๗.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า
เวลา ๐๗. ๔๐ น.	กิจกรรมไหว้พระก่อนเข้าเรียน
เวลา ๐๘.๐๐-๑๐.๓๐ น.	เข้าห้องเรียน ภาคเช้า
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล
เวลา ๑๒.๐๐-๑๒.๔๐ น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
เวลา ๑๓.๐๐-๑๕.๓๐ น.	เข้าห้องเรียนอบรม ภาคบ่าย
เวลา ๑๖.๐๐-๑๗.๓๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว
เวลา ๑๘.๐๐-๒๐.๓๐ น.	เข้าห้องเรียนอบรม ภาคค่ำ
เวลา ๒๑.๐๐-๒๒.๐๐ น.	ดูหนังสือรวม
เวลา ๒๒.๓๐ น.	เข้าที่พักราว

ข้อปฏิบัติในการขบฉัน

๑. ให้เข้าแถวเป็นระเบียบก่อนเข้าโรงฉัน ณ จุดสถานที่ ที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้

๒. ให้นักเรียนประพฤติตนให้เหมาะสมกับสมณสาธูปในขณะที่เข้าโรงฉัน และเวลานั้น
๓. ห้ามส่งเสียงดังและล้อเล่นในโรงฉันและขณะฉัน
๔. ฉันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย
๕. เมื่อฉันเสร็จให้จัดเก็บภาชนะซ้อนกันให้เรียบร้อย
๖. ห้ามนำหรือถือภาชนะส่วนรวมไปใช้เป็นส่วนตัวในสถานที่พัก (เว้นแต่ได้รับอนุญาต)

ข้อปฏิบัติในห้องเรียน

๑. ต้องนั่งห่มให้เรียบร้อย (ห่มตองทุกรูป)
๒. ห้ามนำเครื่องสื่อสารทุกชนิดมาใช้ในขณะที่เรียน
๓. การเข้าออกห้องเรียนต้องได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้สอน
๔. ช่วยกันรักษาความสะอาดในห้องเรียนโดยการแบ่งหน้าที่ดูแลตามที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้
๕. การเข้าห้องเรียน ให้นั่งประจำโต๊ะเรียนตามที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้
๖. ให้เข้าห้องเรียนตามเวลาเรียนทุกคาบ (ห้ามหนีเรียน)
๗. ห้ามส่งเสียงดังในเวลาเรียน
๘. ห้ามแสดงอาการกิริยาไม่เหมาะสมกับสมณะวิสัยในห้องเรียน

ข้อปฏิบัติในการดูหนังสือ

๑. ให้ดูหนังสือตามจุดที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้ให้
๒. ห้ามรบกวนหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น ในขณะที่ดูหนังสือ
๓. ให้มาห้องหรือดูหนังสือตามเวลาที่กำหนด
๔. ห้ามนำเครื่องสื่อสารหรืออุปกรณ์ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนหรือท่องหนังสือมาใช้
๕. การเข้าออกจากสถานที่ท่องหนังสือ ต้องได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้ควบคุมทุกครั้ง

ข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และ การปฏิบัติทั่วไป

๑. ห้ามก่อการทะเลาะวิวาททุกกรณี
๒. ห้ามเล่นกีฬาและการพนันทุกชนิดไม่ว่ากรณีใด ๆ
๓. ห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิดในบริเวณสถานที่อบรม
๔. ห้ามใช้เครื่องสื่อสารทุกชนิดนอกสถานที่พัก (คือใช้ฟัง)
๕. ห้ามออกนอกบริเวณสถานที่อบรม ก่อนได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้ควบคุม
๖. ห้ามใช้เครื่องสื่อสารทุกชนิดรบกวนผู้อื่น เช่น เปิดเพลงเสียงดังในเวลาพัก ฯลฯ
๗. ห้ามส่งเสียงรบกวนผู้อื่น ทั้งในที่พักและบริเวณรอบที่พัก
๘. ในกรณีที่นำของมีค่ามาถ้าเกิดการสูญหายทางโครงการจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น
๙. ให้นักเรียนติดบัตรประจำตัว ในขณะที่ทำกิจกรรมอบรมทุกครั้ง

๑๐. ควบคุมฉันทาหารที่เป็นขาพนียะและโกชนียะในสถานที่อันสมควร เหมาะสมแก่สมณะวิสัย เช่น ห้ามเดินฉันทัน ห้ามยืนฉันทัน ฯลฯ

หลักเกณฑ์ระดับการลงโทษ

นักเรียนที่ประพฤติผิดมิเอื้อเพื่อต่อกรระเบียบจะได้รับการลงโทษตามระดับความผิดดังนี้

๑. ตักเตือนให้ทราบ
๒. ทำทัณฑ์บนและแจ้งอาจารย์ที่รับผิดชอบประจำสำนักเรียน
๓. แจ้งเจ้าอาวาส / เจ้าสำนัก และให้ออกจากสถานที่อบรม ฯ (ในกรณีที่ทำผิดร้ายแรง)

หมายเหตุ การพิจารณาแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะพระวิทยากรที่รับผิดชอบ

ระเบียบนี้ตั้งไว้เพื่อเป็นข้อปฏิบัติอันดีงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อประโยชน์และความสุขเจริญศรัทธาปสาทะ ของพุทธศาสนิกชน จึงขอทุกรุ๊ปและทุกคนปฏิบัติตามระเบียบนี้ด้วยความเอื้อเพื่อสมำเสมอด้วยความยินดี ฯ^๖

๓.๒.๗ ดำเนินการจัดอบรม การอบรมบาลีก่อนสอบทั้ง ๓ รอบ ได้ดำเนินการอบรมตามตารางการอบรมของแต่ละชั้น ดังนี้

ตารางที่ ๓.๔ ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ชั้นประโยค ๑-๒

วันที่	๐๘.๐๐ น. – ๑๐.๓๐ น.	๑๓.๐๐ น. – ๑๕.๓๐ น.	๑๘.๐๐ น. – ๒๐.๓๐ น.
๓๐ ม.ค.	พิธีเปิดการอบรม	แปล	แปล
๓๑ ม.ค.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	เรียนสมัญญาภิธาน – นาม
๒ ก.พ.	ตอบปัญหาไวยากรณ์	แปล	แปล
๓ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	เรียนอาขยาต - กิตก์
๔ ก.พ.	ตอบปัญหาอาขยาต-กิตก์	แปล	ทดสอบแปล
๕ ก.พ.	แปล	แปล	ทดสอบแปล
๖ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล

^๖ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “งานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑”, (เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒.

๗ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๘ ก.พ.	แปล	เรียนสมาส – ตัทธิ	ตอบปัญหาสมาส – ตัทธิ
๙ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	ตอบปัญหาไวยากรณ์รวม
๑๐ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑๑ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑๒ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	แปล
๑๓ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปลรวม	แปล
๑๔ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑๕ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑๖ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	แปล
๑๗ ก.พ.	ทดสอบไวยากรณ์	เฉลยและพบคณะวิทยากร	กิจกรรมปฏิสัมพันธ์
๑๘ ก.พ.	พิธีปิดการอบรม		

ตารางที่ ๓.๕ ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๓

วันที่	๐๘.๐๐ น. – ๑๐.๓๐ น.	๑๓.๐๐ น. –	๑๘.๐๐ น. – ๒๐.๓๐ น.
๓๐ ม.ค.	พิธีเปิดการอบรม	ทดสอบบูรพภาค	แปล
๓๑ ม.ค.	แปล	ทดสอบสัมพันธ์	แปล
๑ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	แปล
๒ ก.พ.	ทดสอบสัมพันธ์	เรียนสมัญญาภิธาน	ตอบปัญหาไวยากรณ์
๓ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๔ ก.พ.	ทดสอบสัมพันธ์	แปล	แปล
๕ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	ทดสอบสัมพันธ์
๖ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล

๗ ก.พ.	ทดสอบสัมพันธ	เรียนอาชญาต -	เรียนกิตก์ - สมาส
๘ ก.พ.	เรียนสมาส - ตัทธิต	ตอบปัญหา	ทดสอบบูรพภาค
๙ ก.พ.	แปล	ทดสอบแปล	แปล
๑๐ ก.พ.	ทดสอบสัมพันธ	แปล	แปล
๑๑ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	ทดสอบสัมพันธ
๑๒ ก.พ.	แปล	แปล	แปล
๑๓ ก.พ.	รวมตอบปัญหาไวยากรณ์	ทดสอบแปลรวม	แปล
๑๔ ก.พ.	ทดสอบแปล	แปล	ทดสอบสัมพันธ
๑๕ ก.พ.	แปล	แปล	แปล
๑๖	รวมตอบปัญหาไวยากรณ์	ทดสอบแปลรวม	แปล
๑๗ ก.พ.	ทดสอบสัมพันธรวม	เฉลยและพบคณะ	กิจกรรมปฏิสัมพันธ์
๑๘ ก.พ.	พิธีปิดการอบรม		

ตารางที่ ๓.๖ ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๔

วันที่	๐๘.๐๐ น. - ๑๐.๓๐ น.	๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๓๐ น.	๑๘.๐๐ น. - ๒๐.๓๐ น.
๓๐ ม.ค.	พิธีเปิดการอบรม	แปล	ทดสอบแปลไทยเป็นมคร
๓๑ ม.ค.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๒ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๓ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๔ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๕ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๖ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย

๗ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๘ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๙ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๐ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๑ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๒ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๓ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๔ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๕ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๖ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๗ ก.พ.	ทดสอบแปลไทยเป็นมคร	เฉลยและพบคณะวิทยากร	กิจกรรมปฏิสัมพันธ์
๑๘ ก.พ.	พิธีปิดการอบรม		

ตารางที่ ๓.๗ ตารางอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประโยค ป.ธ. ๕

วันที่	๐๘.๐๐ น. – ๑๐.๓๐ น.	๑๓.๐๐ น. -๑๕.๓๐ น.	๑๘.๐๐ น. – ๒๐.๓๐ น.
๓๐ ม.ค.	พิธีเปิดการอบรม	แปล	ทดสอบแปลไทยเป็นมคร
๓๑ ม.ค.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๒ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๓ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๔ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๕ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๖ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย

๗ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๘ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๙ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๐ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๑ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๒ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๓ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๔ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๕ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๖ ก.พ.	แปลไทยเป็นมคร	แปล	ทดสอบแปลมครเป็นไทย
๑๗ ก.พ.	ทดสอบแปลไทยเป็นมคร	เฉลยและพบคณะวิทยากร	กิจกรรมปฏิสัมพันธ์
๑๘ ก.พ.	พิธีปิดการอบรม		

ที่มา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ วัดโลกโมฬี อ.เมือง จ.เชียงใหม่

๓.๒.๘ ประเมินผลโครงการฯ และสรุปผลการจัดอบรมและจัดทำหนังสือ

ตามที่คณะสงฆ์ภาค ๗ โดยพระเดชพระคุณพระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าคณะ พระสังฆาธิการ ได้รับหลักการและมีมติให้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีเพื่อธำรงพุทธศาสนา ร่วมกับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญกลุ่มที่ ๕ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ เพื่อส่งเสริมให้กุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้เกิดความรักในการศึกษาภาษาบาลีโดยเห็นถึงคุณค่าของการศึกษาทั้งที่ จะเป็นประโยชน์ส่วนตนและแก่พระพุทธศาสนา โดยการสนับสนุนของพระเถระ พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองและผู้บริหารที่ได้ให้ความสำคัญและร่วมกันส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในเขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗ มาโดยลำดับ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ คณะกรรมการจึงได้จัดการอบรมบาลีก่อนสอบแก่สามเณรจากสำนักเรียนที่เปิดสอนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมแก่สามเณรผู้ศึกษาก่อนการสอบบาลีสนามหลวงประจำปี เป็นประจำทุกปี เพื่อให้

เกิดประโยชน์แก่นักเรียนผู้ศึกษาอย่างครบถ้วนกระบวนการศึกษาและพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลี
๒. เพื่อการสนองนโยบายด้านการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์
๓. เพื่อการธำรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
๔. เพื่อความมั่นคงสภาพแห่งพระพุทธศาสนา

ได้สรุปโครงการโดยศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้สรุปโครงการอบรมบาลีก่อนสอบดังนี้

แหล่งงบประมาณ

รับการสนับสนุนจาก เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มูลนิธิพระบรมธาตุศุภยสุเทพ

การบริจาคของพุทธศาสนิกชน

การบริจาคจากหน่วยงานและองค์กรภาครัฐและเอกชน

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗

ในการอบรมบาลีก่อนสอบ ทั้ง ๓ รอบ ของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้มีงบประมาณในการดำเนินโครงการแต่ละรอบดังต่อไปนี้

อบรมบาลีก่อนสอบ รอบที่ ๑

๑. ค่าภัตตาหาร เช้า เพล และน้ำปานะ วันละ ๒๐,๐๐๐ บาท

รวม ๕๐ วัน เป็นเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ค่าพระวิทยากร ๑๘ รูป/คน ๆ ละ ๑๐,๐๐๐

รวม ๓ เดือน เป็นเงิน ๕๔๐,๐๐๐ บาท

ในการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๑ นี้ ได้มีค่าใช้จ่ายหลักคือค่าภัตตาหาร โดยมีคณะท่านเจ้าภาพรับเป็นเจ้าภาพทุกวันในการดำเนินการอบรมบาลีก่อนสอบ ส่วนค่าพระวิทยากรนั้น ได้งบประมาณจากศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีภาค ๗

อบรมบาลีก่อนสอบ รอบที่ ๒

๑. ค่าภัตตาหาร เช้า เพล จำนวน ๕๐๐ รูป ๆ ละ ๑๒๐ บาท/วัน

รวม ๒๐ วัน เป็นเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ค่าน้ำปานะ จำนวน ๕๐๐ รูป ๆ ละ ๒๐ บาท/วัน

รวม ๒๐ วัน เป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

๓. ถวายทุนการศึกษานักเรียนมีผลการสอบดีเด่น ทุกประโยค ชั้น ดังนี้

- รางวัลดีเด่นที่ ๑ ถวายทุนการศึกษา ๑,๐๐๐ บาท
- รางวัลดีเด่นที่ ๒ ถวายทุนการศึกษา ๘๐๐ บาท
- รางวัลดีเด่นที่ ๓ ถวายทุนการศึกษา ๕๐๐ บาท

รวมยอดถวายทุนการศึกษา / ชั้น ๒,๓๐๐ บาท

- ประโยค ๑ - ๒ จำนวน ๑๐ ห้องเรียน รวม ๒๓,๐๐๐ บาท
- ประโยค ป.ธ.๓ จำนวน ๔ ห้องเรียน รวม ๙,๒๐๐ บาท
- ประโยค ป.ธ.๔ จำนวน ๒ ห้องเรียน รวม ๔,๖๐๐ บาท
- ประโยค ป.ธ.๕ จำนวน ๒ ห้องเรียน รวม ๔,๖๐๐ บาท

๔. ถวายทุนการศึกษาผู้เข้ารับการอบรม ๔๐๐ รูป ๆ ละ ๑,๕๐๐ บาท ๖๐๐,๐๐๐ บาท

รวมถวายทุนการศึกษา พระภิกษุสามเณร ๒๔๑,๘๐๐ บาท

- ๕. ถวายพระวิทยากรอบรม ๗๐ รูป / คน ๗๐๐,๐๐๐ บาท
- ๖. ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์สำนักงานกองงานวิชาการ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- ๗. ค่าใช้จ่ายส่วนงานธุรการ การเตรียมการ บริการ ๑๐๐,๐๐๐ บาท^๗

ในการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๒ นี้ ได้รับความอุปภัมภ์จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการแต่ละอำเภอผลิตเปลี่ยนหมอนเวียนมาเป็นเจ้าภาพภัตตาหารเพลและน้ำปานะทุกวัน ได้รับความเมตตาจากมูลนิธิพระบรมธาตุศุภเทพ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำพรธรรมเสนานี รองเจ้าคณะภาค ๗ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศุภเทพ ถวายค่าพระวิทยากรและนักเรียนผู้เข้าอบรมทุกปี เป็นจำนวน เงิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำพรประธานาณัติ เจ้าอาวาสวัดดอนจั่น ได้อุปภัมภ์อุปกรณ์การเรียนทุกชนิดและอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวบางส่วนแก่คณะพระวิทยากรและนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมตลอดโครงการ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ญาติโยม และสำนักงานพระพุทธศาสนา

อบรมบาลีก่อนสอบ รอบที่ ๓

- ๑. ค่าภัตตาหาร เข้า เพล และน้ำปานะ วันละ ๑๐,๐๐๐ บาท

รวม ๑๕ วัน

- ๒. ค่าพระวิทยากร

โดยค่าใช้จ่ายในการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๓ นี้ ทางศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีภาค ๗ เป็นผู้รับผิดชอบ

^๗ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “สรุปงานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๐ , (เชียงใหม่: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์), หน้า ๒๐.

โดยโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทั้ง ๓ รอบนั้น มีผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ

๑. เป็นการเตรียมความพร้อมและเพิ่มความรู้แก่พระภิกษุสามเณรผู้เข้ารับการอบรม
๒. เป็นการสนองนโยบายด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ภาค ๗
๓. นักเรียนมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการศึกษาและรักในการศึกษาภาษาบาลี
๔. ก่อให้เกิดผลที่ดีต่อความมั่นคงสภาพแห่งพระพุทธศาสนา

เมื่อจัดการอบรมบาลีก่อนสอบเสร็จแล้วศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีจะได้มีการสรุป ประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการโดยมีหลักการประเมินดังต่อไปนี้

๑. ประเมินผลความรู้ ความเข้าใจของพระภิกษุสามเณรผู้เข้ารับการอบรม
๒. การประเมินผลจากผลการสอบสนามหลวงประจำปี
๓. การประเมินผลจากจำนวนนักเรียนที่ศึกษาต่อในปีต่อไปของแต่ละสำนัก
๔. การประเมินผลจากคุณลักษณะของนักเรียนและครูผู้สอน
๕. การประเมินผลจากผู้บริหาร คณะสงฆ์ระดับปกครอง

สรุปโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ จัดขึ้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลี เพื่อการสนองนโยบายด้านการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์เพื่อการดำรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเพื่อความมั่นคงสภาพแห่งพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษาภาษาบาลีให้มากยิ่งขึ้น แต่ละปีการศึกษาจะมีการอบรมบาลีอยู่ ๓ รอบ คือ รอบที่ ๑ เป็นการอบรมบาลีสำหรับประโยคสูง ตั้งแต่ชั้น ป.ธ. ๖-๙ ใช้ระยะเวลาการอบรม ๕๐ วันก่อนสอบ และมีการเรียนการสอนชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ด้วย รอบที่ ๒ เป็นการอบรมบาลีก่อนสอบสำหรับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ มีระยะเวลาการอบรม ประมาณ ๒๐ วันก่อนสอบ และรอบที่ ๓ เป็นการอบรมบาลีสำหรับผู้สอบซ่อม ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ มีระยะเวลาการอบรมประมาณ ๑๕ วันก่อนสอบ โดยมีศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ และคณะกรรมการช่วยกันดำเนินโครงการ ได้รับความอุปถัมภ์จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกภาคส่วนตลอดจนถึงภาครัฐและเอกชน จึงทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

๓.๓ สถิติของผู้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ณ วัดดอยสัพพัญญู อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ โดยในแต่ละปีมีจำนวนนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมบาลีก่อนสอบของ

คณะสงฆ์ภาค ๗ โดยผู้วิจัยขอนำมาเฉพาะโครงการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๒ ซึ่งเป็นการอบรมใหญ่ที่มีการจัดมาตั้งแต่ต้น โดยมีจำนวนดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๘ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๒

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๘๒	๕๔	๑๙	๑๕	๒๗๐
๒	จังหวัดลำพูน	๘๐	๑๒	๓	-	๙๕
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๖	-	-	-	๖
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๖๘	๖๖	๒๒	๑๕	๓๗๑

ตารางที่ ๓.๙ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๓

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๙๙	๖๖	๓๒	๑๗	๓๑๔
๒	จังหวัดลำพูน	๗๗	๑๑	๒	-	๙๐
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๗	-	-	๑	๘
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๘๓	๗๗	๓๔	๑๘	๔๑๒

ตารางที่ ๓.๑๐ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๔

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๙๕	๗๓	๒๘	๑๖	๓๑๒
๒	จังหวัดลำพูน	๖๕	๒๐	๓	๐	๘๘
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๐	๓	๐	๐	๓
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๖๐	๙๖	๓๑	๑๖	๔๐๓

ตารางที่ ๓.๑๑ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๕

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๖๓	๕๘	๓๒	๑๘	๒๗๑
๒	จังหวัดลำพูน	๕๘	๒๑	๔	๒	๘๕

๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๒๘	๕	-	-	๓๓
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๔๙	๘๔	๓๖	๒๐	๓๘๙

ตารางที่ ๓.๑๒ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๖

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๒๓๕	๖๑	๒๑	๑๘	๓๓๕
๒	จังหวัดลำพูน	๔๒	๑๑	๑	๕	๕๙
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๕	-	-	-	๕
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๘๐	๗๒	๒๒	๒๓	๓๙๙

ตารางที่ ๓.๑๓ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๗

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๗๑	๖๙	๒๑	๒๓	๒๗๖
๒	จังหวัดลำพูน	๒๖	๑๐	๒	-	๓๘
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๗	๑	-	-	๘
	รวมจำนวนสุทธิ	๑๙๓	๘๐	๒๓	๒๓	๓๑๙

ตารางที่ ๓.๑๔ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๘

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๒๐๓	๙๐	๓๕	๑๔	๓๔๒
๒	จังหวัดลำพูน	๒๒	๗	๒	-	๓๑
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๓	๒	-	-	๕
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๒๘	๙๙	๓๗	๑๔	๓๗๘

ตารางที่ ๓.๑๕ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๕๙

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๒๑๙	๗๗	๓๒	๑๑	๓๓๙

๒	จังหวัดลำพูน	๒๗	๘	๓	๑	๓๙
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๓	๑	-	-	๔
๔	นอกเขตคณะสงฆ์ภาค ๗	๑๐	๘	-	๒	๒๐
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๕๙	๙๔	๓๕	๑๔	๔๐๒

ตารางที่ ๓.๑๖ สถิตินักเรียนเข้ารับการอบรมฯ คณะสงฆ์ภาค ๗ ปี ๒๕๖๐

อันดับ	คณะจังหวัด	ป.๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	รวม
๑	จังหวัดเชียงใหม่	๑๙๑	๘๙	๒๒	๒๒	๓๒๔
๒	จังหวัดลำพูน	๒๔	๖	-	๑	๒๕
๓	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๙	๔	-	-	๑๓
๔	นอกเขตคณะสงฆ์ภาค ๗	๐	๑	๑	๐	๒
	รวมจำนวนสุทธิ	๒๒๔	๑๐๐	๒๓	๒๓	๓๗๐

ที่มา : สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง

๓.๔ สถิติของผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๗

ผู้วิจัยได้ค้นหาสถิติของผู้สอบผ่านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ผ่านเว็บไซต์แม่กองบาลีสนามหลวง^๘ โดยมีสถิติเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ ถึง ปัจจุบัน ๒๕๖๐ เพื่อให้เห็นชัดว่า แต่ละจังหวัดมีสถิติเป็นอย่างไร มีผู้สอบผ่านมากขึ้นหรือน้อยลง นับตั้งแต่มีการอบรมบาลีก่อนสอบปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑๗ สถิติของผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๑

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	๓	-	-	๓

^๘ กองบาลีสนามหลวง, “ผลสอบบาลีสนามหลวง” (ออนไลน์) , แหล่งที่มา http://www.infopali.net/index.php?option=com_content&view=category&id=15&Itemid=148, (๒ กันยายน ๒๕๖๐)

ป.ร.๘	-	-	-	-
ป.ร.๗	-	-	-	-
ป.ร.๖	๒	-		๒
ป.ร.๕	๙	๔	-	๑๓
ป.ร.๔	๖	๑๖	-	๒๒
ป.ร.๓	๑๗	๑๐	-	๒๗
ประโยค ๑-๒	๔๗	๑๑	-	๕๘
รวม	๘๔	๔๑	-	๑๒๕

ตารางที่ ๓.๑๘ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนาภหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๒

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	๑	-	-	๑
ป.ร.๗	๑	-	-	๑
ป.ร.๖	๔	๑	-	๕
ป.ร.๕	๘	-	-	๘
ป.ร.๔	๑๖	๑๑	-	๒๗
ป.ร.๓	๒๒	๑๑	-	๓๓
ประโยค ๑-๒	๗๒	๗๑	-	๑๔๓
รวม	๑๒๔	๙๔	-	๒๑๘

ตารางที่ ๓.๑๙ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนาภหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๓

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	-	-	-	-
ป.ร.๗	๑	-	-	๑
ป.ร.๖	๑๔	-	-	๑๔
ป.ร.๕	๑๑	๒	-	๑๓

ป.ร.๔	๑๖	๑	-	๑๗
ป.ร.๓	๑๕	๑๐	-	๒๕
ประโยชน์ ๑-๒	๓๙	๑๓๔	๗	๑๘๐
รวม	๙๖	๑๔๗	๗	๒๕๐

ตารางที่ ๓.๒๐ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนาภหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๔

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	-	-	๑	๑
ป.ร.๗	๕	-	-	๕
ป.ร.๖	๕	-	-	๕
ป.ร.๕	๕	๒	-	๗
ป.ร.๔	๑๐	๒	-	๑๒
ป.ร.๓	๔๕	๑๑	๓	๕๙
ประโยชน์ ๑-๒	๖๗	๓๙	๑๕	๑๒๑
รวม	๑๓๗	๕๔	๑๙	๒๑๐

ตารางที่ ๓.๒๑ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนาภหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๕

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	๑	๑
ป.ร.๘	-	-	-	-
ป.ร.๗	๒	-	-	๒
ป.ร.๖	๓	๒	-	๕
ป.ร.๕	๗	๒	-	๙
ป.ร.๔	๖	-	-	๖
ป.ร.๓	๒๗	๑๔	๑	๔๒
ประโยชน์ ๑-๒	๓๕	๖	-	๔๑
รวม	๘๐	๒๔	๒	๑๐๖

ตารางที่ ๓.๒๒ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๖

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	-	-	-	-
ป.ธ.๘	๒	-	-	๒
ป.ธ.๗	๓	-	-	๓
ป.ธ.๖	๔	-	-	๔
ป.ธ.๕	๔	๒	-	๖
ป.ธ.๔	๒๐	๔	-	๒๔
ป.ธ.๓	๙	๑	-	๑๐
ประโยค ๑-๒	๔๗	๒๐	-	๖๗
รวม	๘๙	๒๗	-	๑๑๖

ตารางที่ ๓.๒๓ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๗

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	-	-	-	-
ป.ธ.๘	-	-	-	-
ป.ธ.๗	๒	-	-	๒
ป.ธ.๖	๓	-	-	๓
ป.ธ.๕	๕	-	-	๕
ป.ธ.๔	๔	๖	-	๑๐
ป.ธ.๓	๒๑	๖	-	๒๗
ประโยค ๑-๒	๖๓	๔	-	๖๗
รวม	๙๘	๑๖	-	๑๑๔

ตารางที่ ๓.๒๔ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสนามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๘

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	

ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	๑	-	-	๑
ป.ร.๗	๕	๒	-	๗
ป.ร.๖	๓	-	-	๓
ป.ร.๕	๑๐	-	-	๑๐
ป.ร.๔	๑๑	๔	-	๑๕
ป.ร.๓	๓๐	๗	๑	๓๘
ประโยชน์ ๑-๒	๕๘	๑๙	๒	๗๙
รวม	๑๑๘	๓๒	๓	๑๕๓

ตารางที่ ๓.๒๕ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๙

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๒	-	-	๒
ป.ร.๘	๑	-	-	๑
ป.ร.๗	๒	-	-	๒
ป.ร.๖	๔	-	๑	๕
ป.ร.๕	๘	-	-	๘
ป.ร.๔	๑๕	๒	๑	๑๘
ป.ร.๓	๒๙	๕	๑	๓๕
ประโยชน์ ๑-๒	๙๐	๑๘	๒	๑๑๐
รวม	๑๕๑	๒๕	๕	๑๘๑

ตารางที่ ๓.๒๖ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๐

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๑	-	-	๑
ป.ร.๘	๑	-	-	๑
ป.ร.๗	๒	-	-	๒
ป.ร.๖	๖	-	-	๖

ป.ร.๕	๗	๒	๑	๑๐
ป.ร.๔	๒๐	๕	๑	๒๖
ป.ร.๓	๓๖	๖	๒	๔๔
ประโยค ๑-๒	๔๙	๔	-	๕๓
รวม	๑๒๒	๑๗	๔	๑๔๓

ตารางที่ ๓.๒๗ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๑

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	๑	--	-	๑
ป.ร.๗	๑	๑	-	๒
ป.ร.๖	๑	๑	-	๒
ป.ร.๕	๗	๓	-	๑๐
ป.ร.๔	๑๘	๑	๑	๒๐
ป.ร.๓	๒๒	๓	-	๒๕
ประโยค ๑-๒	๕๘	๑๓	๑	๗๒
รวม	๑๐๘	๒๒	๒	๑๓๒

ตารางที่ ๓.๒๘ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๒

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๑	-	-	๑
ป.ร.๘	๓	-	-	๓
ป.ร.๗	๑	-	-	๑
ป.ร.๖	๓	๑	-	๔
ป.ร.๕	๙	-	-	๙
ป.ร.๔	๘	๓	-	๑๑
ป.ร.๓	๒๘	๒	-	๓๐
ประโยค ๑-๒	๗๕	๗	๑	๘๓

รวม	๑๒๘	๑๓	๑	๑๔๒
-----	-----	----	---	-----

ตารางที่ ๓.๒๙ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๓

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	-	-	-	-
ป.ธ.๘	-	-	-	-
ป.ธ.๗	๒	-	-	๒
ป.ธ.๖	๖	-	-	๖
ป.ธ.๕	๑๒	-	-	๑๒
ป.ธ.๔	๒๐	-	-	๒๐
ป.ธ.๓	๒๗	๓	-	๓๐
ประโยค ๑-๒	๗๕	๑๙	๘	๑๐๒
รวม	๑๔๒	๒๒	๘	๑๗๒

ตารางที่ ๓.๓๐ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๔

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	๑	-	-	๑
ป.ธ.๘	๑	-	-	๑
ป.ธ.๗	๓	-	-	๓
ป.ธ.๖	๑๑	-	-	๑๑
ป.ธ.๕	๑๑	-	-	๑๑
ป.ธ.๔	๒๐	๑	-	๒๑
ป.ธ.๓	๓๖	๕	๑	๔๒
ประโยค ๑-๒	๗๑	๑๐	๕	๘๖
รวม	๑๕๔	๑๖	๖	๑๗๖

ตารางที่ ๓.๓๑ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๕

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	

ป.ร.๙	๑	-	-	๑
ป.ร.๘	๓	-	-	๓
ป.ร.๗	๙	-	-	๙
ป.ร.๖	๑๐	-	-	๑๐
ป.ร.๕	๑๓	-	-	๑๓
ป.ร.๔	๑๘	๔	-	๒๒
ป.ร.๓	๒๒	๒	-	๒๔
ประโยชน์ ๑-๒	๕๔	-	-	๕๔
รวม	๑๓๐	๖	-	๑๓๖

ตารางที่ ๓.๓๒ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๖

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๑	-	-	๑
ป.ร.๘	-	๑	-	๑
ป.ร.๗	๑๐	-	-	๑๐
ป.ร.๖	๔	-	-	๔
ป.ร.๕	๑๑	๑	-	๑๒
ป.ร.๔	๑๓	๑	-	๑๔
ป.ร.๓	๒๖	๖	๑	๓๓
ประโยชน์ ๑-๒	๘๐	๑๒	๓	๙๕
รวม	๑๔๕	๒๑	๔	๑๗๐

ตารางที่ ๓.๓๓ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๗

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๑	-	-	๑
ป.ร.๘	๔	-	-	๔
ป.ร.๗	๔	-	-	๔
ป.ร.๖	๑๑	๑	-	๑๒

ป.ร.๕	๑๕	-	-	๑๕
ป.ร.๔	๑๒	-	-	๑๒
ป.ร.๓	๓๒	๔	-	๓๖
ประโยค ๑-๒	๗๘	๘	๒	๘๘
รวม	๑๕๗	๑๓	๒	๑๗๒

ตารางที่ ๓.๓๔ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๘

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	-	-	-	-
ป.ร.๘	๖	-	-	๖
ป.ร.๗	๕ (๑)	-	-	๕(๑)
ป.ร.๖	๑๑ (๑)	-	-	๑๑(๑)
ป.ร.๕	๑๕	-	-	๑๕
ป.ร.๔	๑๖ (๑)	๑	-	๑๗(๑)
ป.ร.๓	๒๖ (๓)	๒	-	๒๘(๓)
ประโยค ๑-๒	๙๐ (๔)	๖	๑	๙๗(๔)
รวม	๑๖๙(๑๐)	๙	๑	๑๗๙(๑๐)

ตารางที่ ๓.๓๕ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๕๙

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ร.๙	๔	-	-	๔
ป.ร.๘	๒	-	-	๒
ป.ร.๗	๗ (๑)	-	-	๗ (๑)
ป.ร.๖	๑๑ (๑)	-	-	๑๑ (๑)
ป.ร.๕	๕	-	-	๕
ป.ร.๔	๑๒	๑	-	๑๓
ป.ร.๓	๓๓ (๑)	๕	๑	๓๙ (๑)
ประโยค ๑-๒	๖๖ (๕)	๙	๒	๗๗ (๕)

รวม	๑๔๐(๘)	๑๕	๓	๑๕๘ (๘)
-----	--------	----	---	---------

ตารางที่ ๓.๓๖ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสณามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๐

ชั้นประโยค	จังหวัด			รวม
	เชียงใหม่	ลำพูน	แม่ฮ่องสอน	
ป.ธ.๙	๑	-	-	๑
ป.ธ.๘	๓ (๑)	-	-	๓ (๑)
ป.ธ.๗	๓ (๑)	-	-	๓ (๑)
ป.ธ.๖	๗	-	-	๗
ป.ธ.๕	๑๓ (๑)	-	-	๑๓ (๑)
ป.ธ.๔	๑๔ (๒)	๒	-	๑๖ (๒)
ป.ธ.๓	๓๖ (๒)	๑	๑	๓๘ (๒)
ประโยค ๑-๒	๖๗ (๕)	๕	๑	๗๓ (๕)
รวม	๑๔๔ (๑๒)	๘	๒	๑๕๔ (๑๒)

ที่มา : สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กทม.

หมายเหตุ (...) หมายถึงจำนวนผู้สอบผ่านบาลีศึกษา

สถิติรวมผลสอบบาลีสณามหลวงคณะสงฆ์ภาค ๗ (เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน)

ตารางที่ ๓.๓๗ สถิติรวมผลสอบบาลีสณามหลวงคณะสงฆ์ภาค ๗

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	๕๘	๒๗	๒๒	๑๓	๒	-	-	๓	๑๒๕
๒๕๔๒	๑๔๓	๓๓	๒๗	๘	๕	๑	๑	-	๒๑๘
๒๕๔๓	๑๘๐	๒๕	๑๗	๑๓	๑๔	๑	-	-	๒๕๐
๒๕๔๔	๑๒๑	๕๙	๑๒	๗	๕	๕	๑	-	๒๑๐
๒๕๔๕	๔๑	๔๒	๖	๙	๕	๒	-	๑	๑๐๖
๒๕๔๖	๖๗	๑๐	๒๔	๖	๔	๓	๒	-	๑๑๖
๒๕๔๗	๖๗	๒๗	๑๐	๕	๓	๒	-	-	๑๑๔
๒๕๔๘	๗๙	๓๘	๑๕	๑๐	๓	๗	๑	-	๑๕๓
๒๕๔๙	๑๑๐	๓๕	๑๘	๘	๕	๒	๑	๒	๑๘๑

๒๕๕๐	๕๓	๔๔	๒๖	๑๐	๖	๒	๑	๑	๑๔๓
๒๕๕๑	๗๒	๒๕	๒๐	๑๐	๒	๒	๑	-	๑๓๒
๒๕๕๒	๘๓	๓๐	๑๑	๙	๔	๑	๓	๑	๑๔๒
๒๕๕๓	๑๐๒	๓๐	๒๐	๑๒	๖	๒	-	-	๑๗๒
๒๕๕๔	๘๖	๔๒	๒๑	๑๑	๑๑	๓	๑	๑	๑๗๖
๒๕๕๕	๕๔	๒๔	๒๒	๑๓	๑๐	๙	๓	๑	๑๓๖
๒๕๕๖	๙๕	๓๓	๑๔	๑๒	๔	๑๐	๑	๑	๑๗๐
๒๕๕๗	๘๘	๓๖	๑๒	๑๕	๑๒	๔	๔	๑	๑๗๒
๒๕๕๘	๙๗(๔)	๒๘(๓)	๑๗(๑)	๑๕	๑๑(๑)	๕(๑)	๖	-	๑๗๙(๑๐)
๒๕๕๙	๗๗(๕)	๓๙(๑)	๑๓	๕	๑๑(๑)	๗(๑)	๒	๔	๑๕๘(๘)
๒๕๖๐	๗๓(๕)	๓๘(๒)	๑๖(๒)	๑๓(๑)	๗	๓(๑)	๓(๑)	๑	๑๕๔(๑๒)

จำนวนร้อยละของผู้สอบผ่านแต่ละชั้นปี

ตารางที่ ๓.๓๘ จำนวนร้อยละของผู้สอบผ่านแต่ละชั้นปี

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ป.๗	ป.๘	ป.๙
๒๕๔๑	๔๖.๔	๒๑.๖	๑๗.๖	๑๐.๔	๑.๖	๐	๐	๒.๔
๒๕๔๒	๖๕.๕๙	๑๕.๑๓	๑๒.๓๘	๓.๖๖	๒.๒๙	๐.๔๕	๐.๔๕	๐
๒๕๔๓	๗๒	๑๐	๖.๘	๕.๒	๕.๖	๐.๔	๐	๐
๒๕๔๔	๕๗.๖๑	๒๘.๐๙	๕.๗๑	๓.๓๓	๒.๓๘	๒.๓๘	๐.๔๗	๐
๒๕๔๕	๓๘.๖๗	๓๙.๖๒	๕.๖๖	๘.๔๙	๔.๗๑	๑.๘๘	๐	๐.๙๘
๒๕๔๖	๕๗.๗๕	๘.๖๒	๒๐.๖๘	๕.๑๗	๓.๔๔	๒.๕๘	๑.๗๒	๐
๒๕๔๗	๕๘.๗๗	๒๓.๖๘	๘.๗๗	๔.๓๘	๒.๖๓	๑.๗๕	๐	๐
๒๕๔๘	๕๑.๖๓	๒๔.๘๓	๙.๘๐	๖.๕๓	๑.๙๖	๔.๕๗	๐.๖๕	๐
๒๕๔๙	๖๐.๗๗	๑๙.๓๓	๙.๙๔	๔.๔๑	๒.๗๖	๑.๑๐	๐.๕๕	๑.๑๐
๒๕๕๐	๓๗.๐๖	๓๐.๗๖	๑๘.๑๘	๖.๙๙	๔.๑๙	๑.๓๙	๐.๖๙	๐.๖๙
๒๕๕๑	๕๔.๕๔	๑๘.๗๓	๑๕.๑๕	๗.๕๗	๑.๕๑	๑.๕๑	๐.๗๕	๐
๒๕๕๒	๕๘.๔๕	๒๑.๑๒	๗.๗๔	๖.๓๓	๒.๗๙	๐.๗๐	๒.๑๑	๐.๗๐
๒๕๕๓	๕๙.๓๐	๑๗.๔๔	๑๑.๖๒	๖.๙๗	๓.๔๘	๑.๑๖	๐	๐
๒๕๕๔	๔๘.๘๖	๒๓.๘๖	๑๑.๙๓	๖.๒๕	๖.๒๕	๑.๗๐	๐.๕๖	๐.๕๖

๒๕๕๕	๓๙.๗๐	๑๗.๖๔	๑๖.๑๗	๙.๕๕	๗.๓๕	๖.๖๑	๒.๒๐	๐.๗๓
๒๕๕๖	๕๕.๘๘	๑๙.๔๑	๘.๒๓	๗.๐๕	๒.๓๕	๕.๘๘	๐.๕๘	๐.๕๘
๒๕๕๗	๕๑.๑๖	๒๐.๙๓	๖.๙๗	๘.๗๒	๖.๙๗	๒.๒๓	๒.๒๓	๐.๕๘
๒๕๕๘	๕๓.๔๓	๑๖.๔๐	๙.๕๒	๗.๙๓	๖.๓๔	๓.๑๗	๓.๑๗	๐
๒๕๕๙	๔๙.๓๙	๒๔.๐๙	๗.๘๓	๓.๐๑	๗.๒๒	๔.๘๑	๑.๒๐	๒.๔๐
๒๕๖๐	๔๖.๙๘	๒๔.๐๙	๑๐.๘๔	๘.๔๓	๔.๒๑	๒.๔๐	๒.๔๐	๐.๖๐

จากสถิติของผู้สอบผ่านบาลีสนาทลวงแต่ละชั้นปี ของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทำให้เห็นว่า นับตั้งแต่มีโครงการอบรมบาลีก่อนสอบตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นต้นมา จำนวนนักเรียนชั้นประโยคสูง ตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ธ.๖ – ๙ มีจำนวนผู้สอบผ่านเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะชั้น ป.ธ.๘ และ ๙ จากเดิมคณะ สงฆ์ภาค ๗ แทบจะไม่มีผู้สอบผ่านเลย ปัจจุบันมีนักเรียนเพิ่มขึ้นและสอบผ่านเป็นประจำเกือบทุกๆปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๕๙ มีผู้สอบผ่านถึง ป.ธ.๙ ถึง ๔ รูป มากที่สุดในประเทศไทย และตั้งแต่มีโครงการ อบรมบาลีก่อนสอบตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา สามารถผลิตศาสนทายาทจบชั้นประโยค ป.ธ.๙ แล้ว จำนวน ๙ รูป

๓.๔ สถิติของสำนักศาสนศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗

ผู้วิจัยได้ค้นหาสถิติของแต่ละสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ ถึง ปัจจุบัน เพื่อให้เห็นชัดว่า แต่ละสำนักมีสถิติเป็นอย่างไร นับตั้งแต่มีการ อบรมบาลีก่อนสอบปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ดังนี้

ตารางที่ ๓.๓๙ สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
๒๕๔๒	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๔๓	๑	-	๕	๓	๒	-	-	-	๑๑
๒๕๔๔	๒	๔	-	-	๑	๒	-	-	๙
๒๕๔๕	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๔๖	๕	-	๑	๑	-	-	-	-	๗
๒๕๔๗	๖	-	-	-	๑	-	-	-	๗
๒๕๔๘	-	๒	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๔๙	-	-	-	๑	-	-	-	-	๑

๒๕๕๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๓	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
๒๕๕๔	๒	๕	๓	๕	-	-	-	-	๑๕
๒๕๕๕	๖	๒	๗	๓	๕	๒	-	-	๒๕
๒๕๕๖	๓	๕	๑	๒	๑	๓	-	-	๑๕
๒๕๕๗	๖	๑	๖	๓	๒	๑	๓	-	๒๒
๒๕๕๘	๑๐	๒	๑	๗	๒	๑	๒	-	๒๕
๒๕๕๙	๙(๑)	๓	๓	๑	๕	๑	๑	๑	๒๔(๑)
๒๕๖๐	๙(๓)	๕	๒	๑	๑	๑	-	-	๑๙(๑)

ตารางที่ ๓.๕๐ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	๑	-	๑	๒	-	-	-	๑	๕
๒๕๔๒	๔	๔	-	๔	-	๑	-	-	๑๓
๒๕๔๓	๓	๑	๑	-	๒	-	-	-	๗
๒๕๔๔	๕	๔	๑	๒	-	-	-	-	๑๒
๒๕๔๕	๔	๑	๒	-	-	-	-	-	๗
๒๕๔๖	๑	-	๑	๑	-	-	-	-	๓
๒๕๔๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๘	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๙	๑	-	๑	-	-	-	-	-	๒
๒๕๕๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๒	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๕๓	-	-	-	-	๑	-	-	-	๑
๒๕๕๔	-	-	-	-	-	๑	-	-	๑
๒๕๕๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๖	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑

๒๕๕๗	๓	-	๑	๑	-	-	-	-	๕
๒๕๕๘	๑	-	-	๓	๓	-	๑	-	๘
๒๕๕๙	๕	-	๑	-	๑	๑	-	-	๘
๒๕๖๐	๓	๒	-	๑	-	-	๑	-	๗

ตารางที่ ๓.๔๑ สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๔	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๕	๑	-	-	๑	-	๑	-	-	๓
๒๕๔๖	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
๒๕๔๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๘	๕	-	-	-	๑	-	-	-	๖
๒๕๔๙	๒๒	-	-	-	-	-	-	-	๒๒
๒๕๕๐	๗	๕	-	-	-	-	-	-	๑๒
๒๕๕๑	๗	๓	๑	-	-	-	-	-	๑๑
๒๕๕๒	๑๒	๑	-	-	-	-	-	-	๑๓
๒๕๕๓	๙	๑	-	๑	-	-	-	-	๑๑
๒๕๕๔	๑๖	๒	-	-	-	-	-	-	๑๘
๒๕๕๕	๑๖	๓	-	-	-	-	๑	-	๒๐
๒๕๕๖	๒๙	๗	-	-	-	-	-	-	๓๖
๒๕๕๗	๓๑	๕	๒	-	-	-	-	-	๓๘
๒๕๕๘	๔๒	๘	๓	-	-	-	-	-	๕๓
๒๕๕๙	๑๕	๕	๑	๒	-	-	-	-	๒๓
๒๕๖๐	๒๖	๑๒	๔	๑	๑	-	-	-	๔๔

ตารางที่ ๓.๔๒ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
---------	-----	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-----

๒๕๔๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๔	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๘	๒	๑	๒	-	-	๑	-	-	๖
๒๕๔๙	๔	-	-	๒	-	-	-	-	๖
๒๕๕๐	-	๓	๑	-	๑	-	-	-	๕
๒๕๕๑	๕	-	๒	-	-	-	๑	-	๘
๒๕๕๒	๕	-	-	-	-	-	-	-	๕
๒๕๕๓	๗	๒	-	๑	-	๑	-	-	๑๑
๒๕๕๔	๖	๕	๑	-	๑	-	-	๑	๑๕
๒๕๕๕	๗	๑	-	-	-	๑	-	-	๑๐
๒๕๕๖	๒	๓	๑	-	-	๑	-	-	๗
๒๕๕๗	๑	-	๒	-	-	-	-	-	๓
๒๕๕๘	๓	๑(๒)	(๑)	๓	-	-	-		๗(๓)
๒๕๕๙	๓	๒	๑	-	๒	-	-	-	๘
๒๕๖๐	๒(๑)	๑	-	-	-	-	-	-	๓(๑)

ตารางที่ ๓.๔๓ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	๕	๑	๑	-	-	-	-	-	๗
๒๕๔๒	๓	-	-	๑	-	-	๑	-	๕
๒๕๔๓	๑	๒	-	-	๑	-	-	-	๔
๒๕๔๔	๔	๑	๑	-	-	๑	-	-	๗
๒๕๔๕	-	๔	-	๑	๑	-	-	-	๖
๒๕๔๖	๑	-	๓	-	๑	-	-	-	๕
๒๕๔๗	๙	-	๑	๕	-	-	-	-	๑๕

๒๕๔๘	๔	๘	-	๓	๑	๒	-	-	๑๘
๒๕๔๙	๑๓	๔	๓	-	-	๑	-	-	๒๑
๒๕๕๐	๖	๙	๓	๑	-	-	-	-	๑๙
๒๕๕๑	๖	๖	๖	-	-	-	-	-	๑๘
๒๕๕๒	๕	๓	๓	๓	๒	-	-	-	๑๖
๒๕๕๓	๗	๓	๒	๒	๑	-	-	-	๑๕
๒๕๕๔	๔	๓	๔	๒	๒	๑	-	-	๑๖
๒๕๕๕	๓	๒	๑	๖	๓	๓	๑	-	๑๙
๒๕๕๖	๑๐	๑	๔	๑	-	๔	-	๑	๒๑
๒๕๕๗	๖	๙	-	๔	๓	-	๑	-	๒๓
๒๕๕๘	๔	๓	๕	-	๑(๑)	๑(๑)	๑	-	๑๕(๒)
๒๕๕๙	๓	๑	๖	๓	๒(๑)	๑(๑)	-	๑	๑๗(๒)
๒๕๖๐	๔	๔	๑	๓	๓	๑(๑)	(๑)	-	๑๖(๒)

ตารางที่ ๓.๔๔ สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	-	-	-	๔	-	๔	-	-	๔
๒๕๔๒	๓๔	๕	๕	-	-	-	-	-	๔๔
๒๕๔๓	๒๘	๑	-	๑	-	-	-	-	๓๐
๒๕๔๔	๘	๑	-	๑	-	-	-	-	๑๐
๒๕๔๕	๓	๗	-	-	๒	-	-	-	๑๒
๒๕๔๖	-	๑	-	๑		-	-	-	๒
๒๕๔๗	-	๑	๓	-	-	-	-	-	๔
๒๕๔๘	๒	-	๒	-	-	๑	-	-	๕
๒๕๔๙	๒	๑	-	-	-	-	-	-	๓
๒๕๕๐	๑	๓	๑	-	-	-	-	-	๕
๒๕๕๑	๒	๑	๑	๑	-	-	-	-	๕
๒๕๕๒	๑	-	๑	-	๑	-	-	-	๓
๒๕๕๓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๔	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒

๒๕๕๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๖	๑	๑	๑	-	-	-	-	-	๓
๒๕๕๗	๓	๑	-	-	-	-	-	-	๔
๒๕๕๘	๒	๒	๑	-	-	-	-	-	๕
๒๕๕๙	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๖๐	๑	-	๒	-	-	-	-	-	๓

ตารางที่ ๓.๔๕ สำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	๓	๓	๔	๔	-	-	-	-	๑๔
๒๕๔๒	๒	๒	-	-	๑	-	-	-	๕
๒๕๔๓	๒๐	๔	๑	๑	-	-	-	-	๒๖
๒๕๔๔	๑๘	๑	๑	-	-	-	-	-	๒๒
๒๕๔๕	๒	๖	-	-	-	-	-	-	๘
๒๕๔๖	๑๒	-	๒	-	-	-	-	-	๑๔
๒๕๔๗	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๔๘	๗	๔	-	-	-	-	-	-	๑๑
๒๕๔๙	๙	๓	๒	-	-	-	-	-	๑๔
๒๕๕๐	-	-	๑	๑	-	-	-	-	๒
๒๕๕๑	๖	๒	-	-	-	-	-	-	๘
๒๕๕๒	๒	-	๑	-	-	-	-	-	๓
๒๕๕๓	๑๒	๒	-	-	-	-	-	-	๑๔
๒๕๕๔	๕	๓	๑	-	-	-	-	-	๙
๒๕๕๕	-	๑	๓	-	-	-	-	-	๔
๒๕๕๖	๘	๒	-	๑	-	-	-	-	๑๑
๒๕๕๗	๔	๒	-	-	๑	-	-	-	๗
๒๕๕๘	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๕๙	๒	-	๑	-	-	-	-	-	๓
๒๕๖๐	๒	๑	-	-	-	-	-	-	๓

ตารางที่ ๓.๕๖ สำนักเรียนคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วัดพระธาตุดอยกองมู)

ปี/ชั้น	๑-๒	ป.ธ.๓	ป.ธ.๔	ป.ธ.๕	ป.ธ.๖	ป.ธ.๗	ป.ธ.๘	ป.ธ.๙	รวม
๒๕๔๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๓	๗	-	-	-	-	-	-	-	๗
๒๕๔๔	๑๕	๓	-	-	-	-	๑	-	๑๙
๒๕๔๕	-	๑	-	-	-	-	-	๑	๒
๒๕๔๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๔๘	๒	๑	-	-	-	-	-	-	๓
๒๕๔๙	๒	๑	๑	-	๑	-	-	-	๕
๒๕๕๐	-	๒	๑	๑	-	-	-	-	๔
๒๕๕๑	๑	-	๑	-	-	-	-	-	๒
๒๕๕๒	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
๒๕๕๓	๘	-	-	-	-	-	-	-	๘
๒๕๕๔	๕	๑	-	-	-	-	-	-	๖
๒๕๕๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๖	๓	๑	-	-	-	-	-	-	๔
๒๕๕๗	๒	-	-	-	-	-	-	-	๒
๒๕๕๘	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
๒๕๕๙	๒	๑	-	-	-	-	-	-	๓
๒๕๖๐	๑	๑	-	-	-	-	-	-	๒

ที่มา : สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กทม.

หมายเหตุ (...) หมายถึงจำนวนผู้สอบผ่านบาลีศึกษา

สำหรับศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมูนั้น เรียนรวมกันที่วัดม่วยต่อโดยมีพระเดชพระคุณหลวงพ่อดวงษ์สมณศักดิ์ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นผู้จัดการ โดยมีนักเรียนจากวัดต่างๆ เข้ามาเรียน โดยจะลงชื่อสอบในนามวัดของตนเอง

จากสถิติของผู้สอบผ่านแต่ละสำนักศาสนศึกษาตั้งแต่มีโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ขึ้นมา ทำให้เห็นได้ว่า จำนวนสถิติของแต่ละสำนักแตกต่างกันไป มีสำนักวัดบ้านขุน วัดพระธาตุศรี

จอมทอง วัดสวนดอก วัดพระธาตุดอยสุเทพฯ มีจำนวนผู้สอบผ่านเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ส่วนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด สำนักเรียนคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วัดพระธาตุดอยกองมู) มีผู้สอบผ่านที่ทรงตัว และสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัยและพระพุทธรบาทตากผ้า มีสถิติผู้สอบผ่านลดน้อยลงจากเดิมและสถิติของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่มีสถิติผู้สอบผ่านมากกว่าจังหวัดลำพูนและแม่ฮ่องสอนอย่างชัดเจน แต่โดยภาพรวมแล้วการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะชั้นประโยคสูงๆที่สอบผ่านได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าสนใจของคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ ตามหลักสัปปายะทั้ง ๗ ด้านในบทถัดไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยใช้ปัจจัยทางพุทธธรรมกล่าวคือสัปปายะ ทั้ง ๗ ด้านเป็นตัววิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ ได้แก่

- ๔.๑ ด้านสถานที่ (อาวาสสัปปายะ)
- ๔.๒ ด้านการเดินทาง (โคจรสัปปายะ)
- ๔.๓ ด้านบุคคล (บุคคลสัปปายะ)
- ๔.๔ ด้านการพูดคุย (ภัสสสัปปายะ)
- ๔.๕ ด้านอาหาร (อาหารสัปปายะ)
- ๔.๖ ด้านสภาพอากาศ (อุตุสัปปายะ)
- ๔.๗.ด้านอิริยาบถ (อิริยาบถสัปปายะ)

๔.๑ ด้านสถานที่ (อาวาสสัปปายะ)^๑

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือที่มนุษย์ได้คิดขึ้นเพื่อกำหนดอนาคตของการจัดการ บริการและประสานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม คือดำเนินการกำหนดความมุ่งหมายของแผนงานโครงการ และงานที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคล โดยผู้บริหารต้องใช้ศาสตร์และศิลปะในการดำเนินการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนของการบริหาร ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยังพอใจด้วยกันทุกฝ่าย สภาพแวดล้อมในห้องเรียน หมายถึง สถานที่และบุคคลภายในวัดที่นักเรียนพำนักอยู่ ขณะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การศึกษาเล่าเรียนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยคือการจัดห้องเรียนให้ถูกส่วน หมายความว่า ต้องจัดสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศในชั้นเรียนให้น่าเรียน ห้องเรียนต้องสะอาด สงบร่มเย็น อากาศถ่ายเทได้สะดวก ปราศจากเสียงรบกวนควร

^๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย)

จัดให้เป็นธรรมชาติหรือให้ใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด เพราะบรรยากาศในชั้นเรียนก็เป็นตัวแปรที่สำคัญจะช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้เช่นกัน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา อาคารสถานที่ สภาพของสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการศึกษาเล่าเรียนที่ดี ควรมีลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑.ความสงบ ๒.ความใกล้ชิดธรรมชาติ ๓.ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ ๔.ความสะอาดมีระเบียบและเรียบง่าย^๒

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น ได้จัดให้มีการอบรม ณ วัดดอยสัพพัญญู ต.ดอนเปา อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ หรือที่ชาวบ้านรู้จักกันทั่วไปว่า วัดน้ำบ่อต๊ีบ เดิมที่เป็นวัดร้างตั้งอยู่บริเวณภูเขาซึ่งเรียกว่าดอยยู พระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตนาค (คำ ธรรมจาโร) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารในสมัยนั้น ได้มีดำริที่จะปลูกป่าเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสครองราชย์ ปีที่ ๕๐ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จึงได้มอบหมายให้พระมหาธชชัย สุวณฺณสิริ (ปัจจุบันได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระธรรมเสนาบดีและเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร) รองเจ้าอาวาสในขณะนั้น หาสถานที่ดำเนินการและมาพบสถานที่ที่ชาวบ้านเรียกว่า “วัดน้ำบ่อต๊ีบ” ซึ่งเป็นวัดร้างและเป็นสถานที่รกร้างว่างเปล่า อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีสภาพภูมิทัศน์โดยทั่วไปเป็นที่ราบ สภาพป่าเป็นป่าเสื่อมโทรมไม่มีแหล่งน้ำใดๆ ในพื้นที่ จึงเลือกเอาสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ปลูกป่า และบูรณะพัฒนาให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา โดยได้ขออนุญาตใช้พื้นที่จากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งทางราชการได้อนุญาตให้ใช้พื้นที่จำนวน ๑,๕๐๐ ไร่ โดยเริ่มบูรณะและพัฒนาามาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน^๓ ในปัจจุบันวัดดอยสัพพัญญูเป็นสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และสามัญ ได้รับความอุปถัมภ์จากวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีพระครูสุตกิจจาภิรม (อุทัย อาทิจโจ ป.ธ.๓) เจ้าคณะตำบลดอนเปา เขต ๒ เป็นเจ้าอาวาส อาณาเขตบริเวณวัดดอยสัพพัญญูเป็นภูเขาและเชิงเขา มีเนื้อที่ซึ่งเป็นธรณีสงฆ์ ๗๖ ไร่ ๖๙ ตารางวา เขตพื้นที่พัฒนาปลูกป่า ๑,๐๐๐ กว่าไร่ และซื้อเพิ่มเติมบริเวณเชิงเขาโดยรอบโดยมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพอีกจำนวน ๑๐๐ กว่าไร่ ปัจจุบันวัดดอยสัพพัญญูที่สถานที่อบรมคุณธรรมของโรงเรียนต่างๆ เป็นสถานที่อบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาคเจ็ด และกำลังดำเนินการก่อสร้างหอประชุมคณะสงฆ์ภาค ๗ และอาคารส่วนกลาง ศูนย์อบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ของคณะสงฆ์ภาค ๗

^๒ พระมหาอนันต์ ขยานนโท (เหล็กดี) , “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (สาขาบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๓).หน้า ๓๕

^๓ พระครูสุตกิจจาภิรมย์ (อุทัย อาทิจโจ), ประวัติพระเทพวรลัทธจารย์และประวัติวัดในอำเภอแม่วาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (เชียงใหม่ : สุทินการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า๒๒-๓๒.

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้เลือกใช้สถานที่วัดดอยสัพพัญญู อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่สำหรับการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ เพราะได้พิจารณาเห็นว่าเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมและเหมาะสม ไม่ใกล้ไม่ไกลจากตัวเมื่อนัก มีเครื่องสาธารณูปโภค และบริโศคที่พร้อม มีกฎที่พัคอาศัยจำนวนมาก มีอาคารเรียนพร้อมเพื่อการอบรมบาลี โดยเฉพาะ ใช้อาคารเรียนเป็นสถานที่เรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของวัด ๓ ชั้นเป็นห้องเรียนบริเวณโดยรอบของวัดเป็นต้นไม้เนื่องจากอยู่บนเขา ห้างไกลชุมชน จึงมีความสงบร่มรื่น กว้างขวางเหมาะแก่การเรียนและทำให้เกิดสมาธิ ไม่มีแสงสีเสียง ที่จะมารบกวนใจนักเรียนนั้น ซึ่งตรงกับที่**พระมหาธวัณน์ ธนวฑฒโน**^๔ อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง ได้ให้ความเห็นว่า “สภาพแวดล้อมของสถานที่อบรมคือวัดดอยสัพพัญญู มีความเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ไม่มีสิ่งที่ยั่วยุคนใจ” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี**^๕ อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก ที่กล่าวว่า “ภายในสำนักของตนขาดการอาคารเรียนที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมภายในเมือง ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน การเรียนการสอนที่วัดดอยสัพพัญญูสามารถแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสำนักของตนได้ เพราะมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีอาคารเรียนที่พร้อม ” แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนอกจากปัจจัยด้านอื่นๆแล้ว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนั้น ก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน คณะดำเนินการจัดการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ พิจารณาเห็นถึงความสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมนี้ จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ ณ วัดดอยสัพพัญญู ไปกินไปนอนที่นั่น อันเป็นเหมือนโรงเรียนกินนอน และระดมสรรพกำลังที่จะปรับปรุงพัฒนาวัดดอยสัพพัญญูให้เป็นศูนย์การอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นสถานที่ที่มีความเป็นสัปปายะที่สุด เอื้ออำนวยต่อการอบรมบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ให้มากที่สุด โดยมีการสร้างห้องน้ำห้องส้วม สร้างอาคารที่พักเพิ่มเติม เป็นต้น

๔.๒. ด้านการเดินทาง (โคจรสัปปายะ)^๖

ความสะดวกในการเดินทาง นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ประกอบด้วยคณะสงฆ์ ๓ จังหวัด ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนและแม่ฮ่องสอน การกำหนดให้จังหวัด

^๔ สัมภาษณ์ **พระมหาธวัณน์ ธนวฑฒโน**, อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองฯ , สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ **พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี**, อาจารย์ใหญ่วัดสวนดอก, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๖ มหามกุฏราชวิทยาลัย. **วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย) หน้า ๑๐๒.

เชียงใหม่ เป็นสถานที่ที่อบรมนั้น เพราะได้พิจารณาเห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ตรงกลางของภาค ๗ ได้แก้อยู่กลางระหว่างจังหวัดลำพูนและแม่ฮ่องสอน หรือเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือเลยก็ว่าได้ มีความเจริญ มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย ทั้งทางอากาศและทางบก คือมีท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ มีรถไฟ และการเดินทางด้วยรถยนต์ นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางของการเดินทาง จนมีคนเรียกขานจังหวัดเชียงใหม่ว่า เป็นเมืองหลวงแห่งที่ ๒ ของประเทศไทย เวลาที่มีการอบรมบาลีก่อนสอบ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโครงการอบรม ระหว่างการอบรม หรือว่าการปิดโครงการอบรมก็ดี พระผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะภาค ๗ ที่จะเดินทางมาให้กำลังใจ สามารถเดินทางโดยการบินอย่างสะดวกสบาย เพราะมีเครื่องบินให้บริการทุกชั่วโมง สามารถเดินทางตอนเช้ากลับตอนเย็นอย่างไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติศาสนกิจ อนึ่งสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗^๗ ที่ส่งนักเรียนเข้ารับการอบรมจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่เอง ก็เดินทางได้อย่างสะดวกสบาย

วัดดอยสัพพัญญู ซึ่งเป็นสถานที่อบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยเนียม ต.ดอนเปา อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ บริเวณวัดมีถนนโดยรอบ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ ๓๐ กว่ากิโลเมตร ใช้ระยะเวลาการเดินทาง ถ้าเป็นรถส่วนตัวประมาณ ๒๕ นาที ถ้ารถโดยสารประมาณ ๔๕ นาที การเดินทางมีความสะดวกสบาย นับเป็นศูนย์กลางของภาค ๗ เพราะอยู่ตรงกลางเชียงใหม่ ห่างจากตัวจังหวัดลำพูน ๒๗ กิโลเมตร และแม่ฮ่องสอน ๒๐๐ กว่ากิโลเมตร การเดินทางในปัจจุบันนับได้ว่ามีความสะดวก เพราะมีถนนหนทางและรถไปมาได้สะดวกในยุคสมัยปัจจุบัน ดังนั้นการเดินทางไปมาวัดดอยสัพพัญญู ในปัจจุบันจึงไม่เป็นปัญหาให้แก่นักเรียนต่างๆ

๔.๓. ด้านบุคคล (บุคคลอุปถัมภ์)^๘

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้นมีพระธรรมเสนาบดีเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ เป็นผู้อุปถัมภ์หลัก และเป็นประธานโครงการอบรมฯ ได้รับความร่วมมือจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น มีคณะทำงาน โดยพระราชกิตติสุนทร และ พระราชรัชนี เป็นประธานดำเนินการ มีคณะพระวิทยากรซึ่งเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยคจากหลายสำนักฯ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ และครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นวิทยากรที่พร้อมในการให้ความรู้ และเทคนิคต่างๆ ในการสอน^๙ และนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจากนักเรียนต่างๆ เข้าร่วมอบรมทำให้มีกัลยาณมิตร สามเณรมิ

^๗ ดูบทที่ ๒ เรื่องสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ หน้าที่ ๓๙

^๘ มหามกุฏราชวิทยาลัย. **วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒.** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย) หน้า ๑๐๒.

^๙ ดูบทที่ ๓ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗.

ล้น เศรษฐะ^{๑๐} อาจารย์สอนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ดได้ให้ความเห็นว่า “นักเรียนมีภูมิความรู้ที่พัฒนาขึ้น เพราะมีโอกาสได้ศึกษาจากครูที่หลากหลาย ทำให้มีความรู้หลายแนว” ซึ่งมีความสอดคล้องกับความเห็นของ **พระมหาวรวัฒน์ วรวุฒิโน**^{๑๑} อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดพระธาตุดอยกองมู ที่มีความเห็นว่า “โครงการอบรมบาลีก่อนสอบทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้กับพระวิทยากรที่มีความชำนาญเฉพาะวิชา” และความเห็นของ **สามเณรดวงชัย ปรีชาไพร**^{๑๒} นักเรียนวัดบ้านขุน ที่เห็นว่า “ภายในสำนักวัดบ้านขุน มีนักเรียนจำนวนมาก แต่ขาดบุคลากรคือครูสอนภายในสำนักเปิดการเรียนการสอนได้แค่ชั้นประโยค ป.๕ เพราะไม่มีอาจารย์ที่เพียงพอ การอบรมที่วัดดอยสัพพัญญู ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากอาจารย์จากสำนักต่างๆที่มีความรู้ความสามารถ” ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น มีบุคลากร กล่าวคือ

ผู้อุปถัมภ์ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ ได้รับความอุปถัมภ์จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ที่ร่วมมือร่วมใจกันอุปถัมภ์อย่างเต็มที่ ทั้งด้านงบประมาณ โดยเสียสละนิยัตินัดจำนวนหนึ่ง ๑ เดือน ทุกรูปเพื่อเข้าสู่กองทุนส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ และอนุญาตให้ตั้งตู้บริจาคภายในวัดที่เป็นที่ได้รับความนิยมนจากนักท่องเที่ยวและศรัทธาญาติโยม ทั้งด้านอาหารการขบฉัน โดยคณะสงฆ์แต่ละอำเภอพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหาร^{๑๓} และด้านการให้กำลังใจ โดยเดินทางมาเยี่ยมให้แกพระภิกษุสามเณรตลอดระยะเวลาการอบรมบาลี ตลอดจนเมื่อพระภิกษุสามเณรสามารถสอบไล่ได้ในประโยคต่างๆแล้ว คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดยังได้จัดให้มีพิธีมุทิตาจิต ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแกพระภิกษุสามเณรผู้เรียนพระบาลี

ผู้บริหาร โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นดำริของพระวิสุทธีวงศาจารย์เจ้าคณะภาค ๗ ในอดีต ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะหนเหนือ^{๑๔} ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาปัจจุบันพระพรหมเสนาบดี ได้สานต่อโครงการ โดยได้แต่งตั้งคณะกำกับการบริหารโครงการอบรมบาลี

^{๑๐} สัมภาษณ์ **สามเณรมลัน เศรษฐะ** , อาจารย์สอนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด , วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์ **พระมหาวรวัฒน์ วรวุฒิโน** อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดพระธาตุดอยกองมู,วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ **สามเณรดวงชัย ปรีชาไพร**,นักเรียนสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน,สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓} ดูบทที่ ๓ ตารางเจ้าภาพถวายภัตตาหารเพลงานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ หน้าที่

^{๑๔} ดูบทที่ ๓ ความเป็นมาของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค๗ หน้าที่

ก่อนสอบ^{๑๕} ดำเนินงานโครงการอบรมบาลีก่อนสอบได้ด้วยความเรียบร้อย และมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ^{๑๖} ทำงานด้วยความเสียสละทุ่มเท ผู้บริหารที่เป็นพระผู้ใหญ่หลายรูป มาอยู่มาอน มาฉันที่วัดดอยสัพพัญญู ดำเนินการอบรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เช่น พระราชธรรมมุนี เจ้าอาวาสวัดสวนดอก เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ พระราชกิตติสุนทร วัดเจติยงาม อ.ฝาง พระราชปัญญาเวที วัดท่าตอน อ.แม่สาย พระสุวรรณเมธี วัดพระธาตุศรีจอมทอง พระเถระเหล่านี้ล้วนพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน มาอยู่มาอนที่วัดดอยสัพพัญญู อันมาเป็นสถานที่อบรมตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการอบรม เห็นได้ว่าด้วยความทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจเสียสละของผู้บริหารจึงทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผล

ผู้สอน ได้แก่วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถ โดยผู้บริหารโครงการอบรมบาลีก่อนสอบได้แต่งตั้งพระวิทยากรที่มีความชำนาญในแต่ละสำนัก^{๑๗} ผู้เป็นมหาเปรียญซึ่งเป็นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ เป็นวิทยากรในการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ พระวิทยากรผู้สอนนั้นแต่ละท่านมีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เพราะต้องไปกินไปนอนที่นั่น ทำงานโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ซึ่งโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ มีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง เพราะโครงการมีนโยบายผลิตบุคคลากรทางศึกษาและใช้วิทยากรภายในคณะสงฆ์ภาค ๗ เองทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ผู้สอนมีองค์ความรู้ความสามารถ ทำงานด้วยความทุ่มเทเสียสละ ดังนั้น จึงทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผล

ผู้เรียน ได้แก่นักเรียนผู้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ ในแต่ละปีมีผู้สนใจเข้ารับการอบรมบาลีมีจำนวนที่สูงพอสมควรเมื่อเทียบกับที่อื่นๆ^{๑๘} โดยนักเรียนในประโยคชั้นดำนั้น มีนักเรียนจากสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจำนวนหลายสำนักที่มุ่งการเรียนบาลีโดยเฉพาะ ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือเน้นไปที่สาขาวิชาอื่นมากนัก อยู่เกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ เช่น สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพ แม้อยู่ในสำนักศาสนศึกษาที่เรียนทั้งสองด้าน คือพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและพระปริยัติแผนกสามัญ เช่นวัดบ้านขุน ที่มีการเรียนการสอนทั้งพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและสามัญ แม้จะมีการเรียนสามัญอยู่ด้วย แต่ก็เน้นด้านการศึกษาภาษาบาลีโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังนักเรียนที่มาจากสำนักศาสนศึกษาต่างๆ

^{๑๕} อ้างแล้ว , หน้า ๖๕

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาศิริศักดิ์ ลิกขาสโก, อาจารย์สอนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} อ้างแล้วหน้า ๖๘-๗๒

^{๑๘} อ้างแล้ว, หน้า ๙๐

หรือวัดเล็กๆ ต่าง ๆ ที่ไม่มีครูสอนในสำนักของตน มาอาศัยมาอบรมด้วยความตั้งใจประกอบด้วยความอยากเรียนรู้ ความพากเพียรพยายาม ความตั้งใจเอาใจใส่ และความพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง หรือเรียกว่าประกอบด้วยอิทธิบาท ๔ นั้นเอง^{๑๙} จึงทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ผู้เรียนได้รับความอุปถัมภ์จากพระเถระ มีผู้บริหารเป็นแบบอย่าง มีครูสอนที่ทุ่มเท คือมีผู้อุปถัมภ์ที่เป็นสัปปายะ ผู้บริหารที่เป็นสัปปายะ ผู้สอนที่เป็นสัปปายะ ผู้เรียนที่เป็นสัปปายะ ต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ เต็มกำลัง ด้วยบุคคลสัปปายะเหล่านี้ จึงทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ส่งผลทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดเกิดสัมฤทธิ์ผล

๔.๔ ด้านการพูดคุย , กระบวนการอบรม (ภัสสสัปปายะ)^{๒๐}

การได้อยู่ร่วมและคลุกคลีอยู่กับกลุ่มบุคคล ผู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีความเพียบพร้อมด้านคุณสมบัติที่สามารถให้คำอบรมสั่งสอน ช่วยแนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกเส้นทาง หรือเป็นบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต นำไปสู่หนทางการเรียนรู้ ฝึกฝนที่ถูกต้อง ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะตัวบุคคล แต่ยังรวมถึงหนังสือ สิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยที่เกื้อกูล ชักจูงส่งเสริม เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มีปัญญาด้วยการฟัง ด้วยการสนทนาหรือซักถามข้อสงสัยด้วยการอ่าน การค้นคว้า นับได้ว่าเป็นการได้กัลยาณมิตร คือได้มิตรที่ถูกต้องดีงาม โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น ทำให้นักเรียนได้พบเพื่อนนักเรียนบาลีด้วยกัน ไม่ว่าจะมาจากสำนักไหนๆ ได้พูดคุยในเรื่องปะปนพูดคุยสนทนาปราศรัย ปลุกฝังให้เกิดความรักความสามัคคี ตลอดจนได้อยู่ได้เรียนร่วมกับครูบาอาจารย์ที่เป็นวิทยากรและนักเรียนบาลีด้วยกันเอง ทำให้การพูดคุยนั้นเหมาะสม ได้คุยกับเพื่อนเรียนด้วยกัน ได้ปรึกษาผู้รู้ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้นทำให้นักเรียนได้ความรู้เพิ่มขึ้น จากคณะพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ นักเรียนเข้าใจง่าย^{๒๑} ได้รับคำปรึกษาและแนะนำจากวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์การสอน และยังได้รับโอวาทจากพระวิทยากรที่พลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาให้โอวาทธรรมทุกเช้าแก่นักเรียนก่อนที่จะเข้าเรียน และได้รับฟังโอวาทจากพระเถรานุเถระ ต่างๆ ทั้งในพิธีการเปิด โครงการอบรม อันเป็นการปลุกฝังให้นักเรียนเกิดความรัก ความศรัทธา เกิดมีอิทธิบาท และพิธีปิดการอบรมก็ได้รับฟังโอวาทอันเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียน

^{๑๙} อ้างแล้ว หน้าที่ ๒๙

^{๒๐} มหามกุฏราชวิทยาลัย. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย) หน้า ๑๐๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาคัมภีร์ ภูริวฑฺฒโน, อาจารย์สอนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

อนึ่งญาติโยม พระเถระเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ที่มาถวายเพลในแต่ละวัน^{๒๒} มาให้อิวยาพาทย์ให้กำลังใจ แก่นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นภัสสสัปบายะ คือมีการพูดคุยเป็นสัปบายะ ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่นักเรียนอีกส่วนหนึ่ง

๔.๕. ด้านอาหาร (อาหารสัปบายะ)

อาหารถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะเป็นกำลังให้สามารถดำเนินงานต่างๆไปได้ แม้พระพระองค์ยังเปรียบเทียบผู้ให้อาหารไว้ว่า อนนโท พลโท โหติ^{๒๓} เป็นต้น แปลว่า ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง^{๒๔} เพราะชีวิตของคนและสัตว์เดียรัจฉานดำรงอยู่และดำเนินไปได้ ก็เพราะอาศัยอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตไว้ บุคคลผู้ที่ให้ข้าวซึ่งเป็นอาหารสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตแก่ผู้อื่น จึงได้ชื่อว่าให้ชีวิตหรือให้กำลัง เพื่อมีกำลังในการกระทำการงานประกอบธุรกิจของตนให้เจริญก้าวหน้าได้อีกต่อไป ดังนั้นการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรตลอดจนพระวิทยากรผู้เข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง **พระครูสังวรลัทธิโชติ**^{๒๕} เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุนให้กล่าวว่า “ในการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น วัดบ้านขุนในนามตัวแทนสำนักเรียนได้มีส่วนร่วมสนับสนุนโครงการโดยการถวายภัตตาหารแก่ผู้เข้ารับการอบรม ให้ได้รับความสะดวกในเรื่องของอาหาร และถวายปัจจัยสนับสนุนการอบรมก่อนสอบทุกปี” **พระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน**^{๒๖} อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร ได้กล่าวว่า “โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ ทั้งในส่วนของสำนักศาสนศึกษา ทั้งส่วนตัว ตลอดจนญาติโยม ได้ร่วมกัน ถวายภัตตาหารในโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ” เห็นได้ว่าแต่ละสำนักศาสนศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนั้น ได้ให้สัมภาษณ์สอดคล้องต้องกันว่า ได้มีส่วนร่วมกับการอบรมบาลีก่อนสอบในเรื่องการถวายภัตตาหาร โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทั้ง ๓ รอบได้ ได้รับความร่วมมือร่วมใจกันในด้านภัตตาหารจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการตลอดจนคณะศรัทธาประชาชน มารับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๒๒} ดูตารางที่ ๓.๑ เจ้าภาพถวายภัตตาหารเพลงานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ หน้าที่ ๖๔

^{๒๓} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๔๒/๑๓๗

^{๒๔} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ **พระครูสังวรลัทธิโชติ**,เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ **พระมหาธนวัฒน์ ธนวฑฒโน**, อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทองฯ , สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

รอบที่ ๑ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๑ ใช้เวลาการอบรมประมาณ ๕๐ วันก่อนสอบ ใช้ค่าใช้จ่ายในค่าภัตตาหารในแต่ละวันๆ ละ ๒๐,๐๐๐ บาท โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความประสงค์จะถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้าอบรมบาลีก่อนสอบเป็นเจ้าภาพในแต่ละวัน ทุกปีมีพระสงฆ์ มี สำนักศาสนศึกษาต่างๆ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ และญาติโยม ช่วยกันมารับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารเช้าเพลและน้ำปานะ โดยแต่ละปีมีเจ้าภาพเต็มทุกวัน

รอบที่ ๒ ใช้เวลาการอบรมประมาณ ๒๐ วันก่อนสอบ ในรอบนี้ ได้รับความร่วมมือจากท่านเจ้าคณะพระสังฆาธิการแต่ละอำเภอ ตามมติของเจ้าคณะภาค ๗ ปลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาถวายภัตตาหาร^{๒๗} ซึ่งในรอบนี้มีจำนวนพระภิกษุสามเณรที่เข้าอบรมจำนวนมาก แต่ปรากฏว่าในรอบนี้มีภัตตาหารที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด เพราะความร่วมมือกันของคณะสงฆ์ภาค ๗

รอบที่ ๓ ในโครงการอบรมบาลีก่อนสอบรอบที่ ๓ เป็นการอบรมสำหรับนักเรียนที่สอบผ่านรายวิชา หรือว่าต้องสอบซ่อม ซึ่งมีระยะเวลาให้เตรียมตัวสำหรับการสอบอีกครั้ง ๑ เดือนหลังประกาศผลการสอบ โดยในโครงการอบรมรอบนี้ จำนวนนักเรียนไม่เยอะถ้าเปรียบเทียบกับทุกรอบที่ผ่านมา โดยแต่ละปีมีนักเรียนที่ต้องสอบซ่อมประมาณ ๑๐๐ กว่ารูป สำหรับเรื่องภัตตาหารในรอบนี้ไม่ได้เปิดโอกาสให้ใครมาเป็นเจ้าภาพ เพราะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นการให้แก่วัดและวัดต่างๆ มากเกินไป โดยมติที่ประชุมคณะผู้ดำเนินงานมีมติกันว่า ในรอบที่ ๓ ของการอบรมนี้ เรื่องภัตตาหารใช้งบประมาณที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการได้เสียสละกัน ๑ เดือน และปัจจัยจากตู้บริจาคจากวัดต่างๆ เป็นงบประมาณใช้ในการอบรมบาลีก่อนสอบ โดยเฉพาะในเรื่องภัตตาหารเช้าเพลและน้ำปานะ

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทั้ง ๓ รอบในแต่ละปี ได้รับความอุปถัมภ์จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น^{๒๘} และญาติโยม ทำให้ในโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ มีปัจจัยด้านอาหารที่จัดได้ว่าอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจัยด้านอาหารถือว่าเป็นปัจจัยหลักและหากคิดเป็นมูลค่านับได้ว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นี้ ค่าใช้จ่ายที่ไ้มากที่สุดนั้นก็คือเรื่องภัตตาหาร เพราะพระภิกษุสามเณรตลอดจนวิทยากรนั้นมีจำนวนมาก และอาหารนั้นต้องบริโภคนอยู่ทุกวันๆ ๒ มื้อ คือมื้อเช้าและเพล แต่ด้วยความร่วมมือกันของคณะสงฆ์และศรัทธาญาติโยม โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ จึงมีภัตตาหารที่สมบูรณ์ ไม่ขาด ทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย

^{๒๗} ดูตารางที่ ๓.๑ ตารางเจ้าภาพถวายภัตตาหารเพลงานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ หน้าที ๖๔

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน , หน้าที ๖๔

๔.๖. ด้านสภาพอากาศ (อุตุสัปปายะ)

ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ มีผลต่อการดำรงชีวิต สภาพจิตใจ และร่างกาย สภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้อเพื่อ เอื้ออำนวย หนาวเกินไป ร้อนเกินไป วิปริตแปรปรวนและปรากฏการณ์ภัยทางธรรมชาติต่างๆที่ทำให้เกิดสภาวะอากาศร้ายจะมีผลกระทบเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานได้ สถานที่อบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ จัดขึ้นที่วัดดอยสัพพัญญู โดยมีการจัดการอบรมบาลีก่อนสอบตลอดในช่วงฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วงฤดูที่มีความเหมาะสมที่สุด เพราะมีสภาพอากาศจึงอำนวยให้ดำเนินการอบรมไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคด้านสภาพอากาศมากระทบกับผู้เรียนผู้สอน เย็นสบาย แม้การอบรมในรอบที่ ๓ อันเป็นการอบรมสำหรับนักเรียนที่ต้องสอบซ่อม ได้ดำเนินการจัดการอยู่ในช่วงฤดูร้อน แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่จัดการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น จึงเป็นดอย เป็นภูเขา มีต้นไม้ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ แม้ที่อื่นจะมีความร้อนอบอ้าว แต่สถานที่อบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ในตอนกลางคืน ก็ยังมีความเย็นสบาย คณะผู้บริหารโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้คำนึงถึงความเป็นสัปปายะในการเรียนอยู่เสมอ จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาสถานที่อบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ทำสภาพแวดล้อม ให้ร่มรื่นหน้าเรียนอยู่เสมอ เช่นมีการติดตั้งแอร์ เครื่องปรับอากาศภายในห้องเรียนหลายๆห้อง เป็นต้น เพื่อทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่น่าเรียนรู้ สร้างความพอใจให้แก่แก่นักเรียนและครูสอนให้เกิดความสะดวกสบายเป็นสัปปายะแก่การเรียนรู้ อันส่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

๔.๗.ด้านอิริยาบถ (อิริยาปถสัปปายะ)

ด้านอิริยาบถการยืน เดิน นั่ง นอน กิน หากมีความเป็นสัปปายะสะดวกสบายแล้ว การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็สามารถเป็นไปได้ ในเบื้องต้น ผู้ที่เข้ารับการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เมื่อจะเข้ารับการอบรม สามารถเลือกที่พักอาศัยได้ตามอัธยาศัยของตน อันได้แก่อาคารสถานที่พัก หรือสามารถกางเต็นท์ ปักกลด ในบริเวณต่างๆ ของภายในวัดได้ ตามความต้องการ เพราะสถานที่อบรมนั้นมีสภาพเป็นป่าเขา มีต้นไม้ร่มรื่น จึงทำให้อิริยาบถต่างๆ ของผู้เข้ารับการอบรมสะดวก อนึ่งในโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ได้จัดตารางกิจกรรม กิจกรรมในแต่ละวันของนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมบาลีก่อนสอบให้มีความเหมาะสม ตามตารางกิจกรรมของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ตั้งแต่เช้าเป็นต้นมา มีกิจกรรมที่ต้องทำ ไม่ซ้ำซากจำเจ ทำให้นักเรียนไปพลัดเปลี่ยนอิริยาบถอยู่ตลอดเวลา เกิดการผ่อนคลาย ไม่น่าเบื่อหน่าย มีความกระตือรือร้น รวมทั้งการที่พระเถรานุเถระที่พลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาถวายเพล ได้มาให้ความสนใจในการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้แก่นักเรียนผู้เข้าอบรมตลอด ไม่ซ้ำหน้า กันับเข้าในส่วนหนึ่งด้านอิริยาบถ เพราะทำให้นักเรียนผู้ศึกษาเกิดการพลัดเปลี่ยนอิริยาบถทางใจ จากที่เรียนหนังสือที่มีสภาวะจิตใจที่

เครื่องเคียด เมื่อได้รับฟังโอวาทจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกวัน ก็ทำให้สภาพจิตใจได้ปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่ดีขึ้น เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง^{๒๙} ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วน มีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียน

โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดขึ้นได้เพราะความร่วมมือร่วมใจกันของเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ที่ต้องการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ได้ช่วยให้พระภิกษุสามเณรเกิดความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลี เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอบบาลีสนามหลวงให้แก่แก่นักเรียน อนึ่งโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ ยังช่วยแก้สภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้ดำเนินงานมาด้วยความเรียบร้อยตลอดมาจนถึงปี ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นปีที่ ๑๓ ของการอบรมบาลีก่อนสอบ ส่งผลสัมฤทธิ์ให้มีพระมหาเปรียญที่สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ถึง ๙ รูป ได้แก่

ตารางที่ ๔.๑ รายนามเปรียญธรรม ๙ ประโยค ที่ผ่านโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗^{๓๐}

ที่	ชื่อ	ฉายา	นามสกุล	อายุ	พรรษา	วัด	ปีที่ผ่าน
๑.	พระมหาวิเชียร	วชิรเมธี	แสงเมือง	๒๗	๗	พระธาตุดอยสะเก็ด	๒๕๕๔
๒.	พระมหาสกล	วิโรจนกิตติ	สุระแหง	๒๒	๒	ดอยสัพพัญญู	๒๕๕๕
๓.	สามเณร ธนวัฒน์	-	พุดหอม	๒๑	-	พ ร ธ า ตุ ศ รี จอมทอง	๒๕๕๖
๔.	พระมหาวรพงษ์	วรวิโส	ว ร ร ณ ประภา	๓๔	๑๑	ป่าดาราภิรมย์	๒๕๕๗
๕.	พระมหาวรวัฒน์	วรวฑฒโน	บุญยวง	๒๔	๔	สวนดอก	๒๕๕๙
๖.	พระมหาธนิต	ธนิต	ศรีฉ่ำ	๓๘	๑๔	อุโมงค์	๒๕๕๙
๗.	พระมหาสิทธิชัย	เดชวณโณ	ธรรมสุจริต	๓๑	๑๐	ชัยมงคล	๒๕๕๙
๘.	พระมหาคัมภีร์	ภูริวฑฒโน	สัตบุตร	๒๕	๖	พ ร ธ า ตุ ศ รี	๒๕๕๙

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาศิริศักดิ์ ลิกขาสโก, อาจารย์สอนสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗, “งานอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑ , (เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๓๖

						จอมทอง	
๙.	สามเณรจักร พงศ์	-	คำยอดใจ	๒๑	-	ศรีมูลเรือง	๒๕๖๐

และทำให้พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลีในแต่ละชั้นประโยคมีภูมิความรู้ที่เพิ่มขึ้นและสอบได้ ทำให้การศึกษาพระบาลีของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ในภาพรวมมีสถิติผู้สอบผ่านเป็นไปในทางที่ดี ที่พอใจของคณะสงฆ์ภาค ๗

การดำเนินโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีปัจจัยที่เอื้อหนุนส่งเสริมเป็นไปตามหลักสัปปายะ ทั้ง ๗ ด้านประกอบด้วย ๑.อาวาสสัปปายะ สถานที่อยู่เหมาะสม ไม่พลุกพล่านจอแจเกินไป ๒. โคจรสัปปายะ การเดินทาง มีระยะพอเหมาะ ไม่ไกลเกินไปนักจากตัวเมือง เดินทางได้ง่ายและสะดวก ๓. ภัตตสัปปายะ ได้เรียนได้สนทนากับครูบาอาจารย์ ได้กัลยาณมิตร ๔.บุคคลสัปปายะ มีผู้อุปถัมภ์ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ทุ่มเทเป็นไปตามหลักอิทธิบาท ๕.โภชนสัปปายะ มีภัตตาหารที่สมบูรณ์ ไม่ขาด ๖.อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติ ๗.อิริยาบถสัปปายะ การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสมได้ มีความสะดวก สงบ ด้วยปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผล จากที่มีสถิติผู้สอบผ่านบาลีสันามหลวงลดลงอย่างหน้าใจหายในปี ๒๕๔๕^{๓๑)} กลับมีสถิติการสอบผ่านที่ดีขึ้น^{๓๒)} และยังมีจำนวนนักเรียนชั้นประโยคสูงๆสอบผ่านขึ้นเรื่อยมา จนกระทั่งในปี ๒๕๕๔ เป็นต้นมามีนักเรียนที่ผ่านการอบรมบาลีก่อนสอบตั้งแต่ต้นสอบผ่านชั้นประโยค ป.ธ.๙ อันเป็นการศึกษาสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย จนถึงปัจจุบันรวมแล้ว ๙ รูป^{๓๓)} ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นเวลาหลวงถึง ๒ รูป และทั้งหมดยังคงดำรงสมณเพศเป็นกำลังหลักที่สำคัญของคณะสงฆ์ภาค ๗ ในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการอบรมบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ เรื่อยมา

^{๓๑)} ดูตารางที่ ๓.๒๐ สถิติผู้สอบผ่านบาลีสันามหลวง คณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๔๕ หน้าที่ ๙๔.

^{๓๒)} อ้างแล้ว , หน้าที่ ๙๒-๑๐๒.

^{๓๓)} ดูตาราง ที่ ๔.๑ รายงานเบรียณธรรม ๙ ประโยค ที่ผ่านโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ หน้าที่ ๑๒๑

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเอกสารที่จะศึกษา จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จากหนังสือเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่เข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ ของคณะสงฆ์ภาค ๗ ซึ่งเข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ และมีผู้สอบผ่านเป็นประจำทุกๆ ปี ประกอบด้วย ๑. สำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๒. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๓. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ๔. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ๕. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ๖. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย อ.เมือง จ.ลำพูน ๗. สำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ๘. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยกองมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้บริหาร ครูสอนและนักเรียนบาลี ในสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ ผู้เข้าร่วมโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ จำนวน ๒๔ รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ศึกษาโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ว่ามีกระบวนการอย่างไร และศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลงานวิจัย

๕.๑.๑. บริบทการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นในปัจจุบันโดยมีแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบดูแลสนามหลวง โดยการกำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร และดำเนินการจัดวัดผล

การเรียนระดับประเทศ ที่เรียกว่า “สอบบาลีสนามหลวง” โดยมีกระบวนการเริ่มแต่การออกข้อสอบ จัดสอบ ประกาศผลสอบ และออกหนังสืออันเป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมให้กับผู้สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยค ส่วนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนนั้น มีสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา และโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการในแต่ละสำนัก การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ ได้มีการจัดการศึกษาตามส่วนกลางคือตามคณะสงฆ์ไทย บางยุคบางสมัยก็มีความเข้มข้น บางยุคบางสมัยก็อ่อนแอตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองของคณะสงฆ์เอง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗ แต่ละจังหวัดก็มีบริบทการจัดการเป็นของตนเอง ตามนโยบายของเจ้าสำนัก สภาพปัญหาของสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ นั้น ไม่มีความแตกต่างกันมากนักคือ ผู้เรียนขาดความสนใจเรียน เพราะมีการเรียนการสอนแผนกอื่นอยู่ด้วย สภาพแวดล้อมภายในสำนักไม่เอื้ออำนวย การเรียนขาดช่วงไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมบ่อย บางสำนักขาดครู ขาดอาจารย์ผู้มีความชำนาญเฉพาะวิชา ครูบาอาจารย์ขาดประสบการณ์สอน เป็นต้น

๕.๑.๒. โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

คณะสงฆ์ภาค ๗ โดยพระเดชพระคุณพระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ได้รับหลักการและมีมติให้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีเพื่อธำรงพุทธศาสน์ เพื่อส่งเสริมให้กุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้เกิดความรักในการศึกษาภาษาบาลีโดยเห็นถึงคุณค่าของการศึกษาทั้งที่จะเป็นประโยชน์ส่วนตนและแก่พระพุทธศาสนา โดยการสนับสนุนของพระเถระพระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองและผู้บริหารที่ได้ให้ความสำคัญและร่วมกันส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในเขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗ มาโดยลำดับ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และแก้ไขปัญหาต่างๆที่แต่ละสำนักมีอยู่เช่น นักเรียนขาดความสนใจ ขาดความกระตือรือร้น ขาดความต่อเนื่องในการเรียน สำนักขาดครูสอน สภาพแวดล้อมภายในสำนัก ไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น คณะกรรมการจึงได้จัดการอบรมบาลีก่อนสอบ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมแก่ผู้ศึกษา ก่อนการสอบบาลีสนามหลวงประจำปี เป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนผู้ศึกษาอย่างครบถ้วน กระบวนการศึกษาและพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาภาษาบาลี ๒. เพื่อการสนองนโยบายด้านการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ ๓. เพื่อการธำรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔. เพื่อความมั่นคงสถาพรแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จากสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ โดยสถานที่ดำเนินการนั้นได้ใช้สนามอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ณ วัดดอยสัพพัญญู ตำบลดอนเปา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยในแต่ละปีการศึกษา จะมีการอบรมบาลีอยู่ ๓ รอบ คือ รอบที่ ๑ เป็นการอบรม

บาลีสำหรับประโยคสูง ตั้งแต่ชั้น ป.ธ.๖-๙ โดยใช้ระยะเวลาการอบรม ๕๐ วันก่อนสอบ และมีการเรียนการสอนชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ๕ ด้วย โดยมีผู้เข้าร่วมประมาณ ๓๕๐ รูป/คน ได้รับการสนับสนุนจากญาติโยมรับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารเช้าเพลและน้ำปานะ รอบที่ ๒ เป็นการอบรมบาลีก่อนสอบสำหรับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ โดยมีระยะเวลาการอบรม ประมาณ ๒๐ วันก่อนสอบ โดยการอบรมครั้งที่ ๒ นี้ถือว่าการอบรมใหญ่ มีผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละปี ประมาณ ๕๐๐ รูป/คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิพระบรมธาตุศุภยาสุเทพ คณะสงฆ์ ราชการและประชาชนทั่วไป มีคณะสงฆ์แต่ละอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗ พลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาถวายภัตตาหารเพล รอบที่ ๓ เป็นการอบรมบาลีสำหรับผู้สอบซ่อม ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๕ โดยใช้งบประมาณจากศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ ฯ

๕.๑.๓. สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

การอบรมบาลีทั้ง ๓ รอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลคือมีนักเรียนสอบผ่านอย่างต่อเนื่อง การศึกษาพระบาลีในภาพรวมดีขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจนคือมีนักเรียนชั้นประโยคสูง และมีพระภิกษุ-สามเณรสอบผ่านเปรียญธรรม ๙ ประโยคอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนี้ สามารถผลิตศาสนทายาทที่จบชั้นประโยค ป.ธ.๙ แล้วจำนวน ๙ รูป โดยปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผลได้แก่การที่โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ดำเนินงานโครงการอันเป็นไปตามหลักสัปปายะ ทั้ง ๗ ด้าน ประกอบด้วย ๑.อาวาสสัปปายะ ที่อยู่คือสถานที่อบรมบาลีมีเหมาะสมเป็นธรรมชาติ ไม่พลุกพล่าน จอแจเกินไป ๒. โคจรสัปปายะ การเดินทาง มีระยะพอเหมาะ ไม่ไกลเกินไปนักจากตัวเมือง เดินทางได้ง่ายและสะดวก ๓. ภัตตสัปปายะ ได้ปรึกษาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ และผู้เรียนด้วยกันที่เป็นกัลยาณมิตร ๔. บุคคลสัปปายะ มีบุคคลผู้อุปถัมภ์โครงการ บริหารโครงการ ผู้เรียน ผู้สอน ที่ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นไปตามหลักอิทธิบาท ๔ ๕. โภชนสัปปายะ อาหารที่สมบูรณ์ ไม่ขาด ๖. อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติ ๗. อิริยาปถสัปปายะ การอยู่ในอิริยาปถที่เหมาะสมได้ มีความสะดวก สงบ องค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เกิดสัมฤทธิ์ผลมาถึงปัจจุบัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะ

๑. โครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น แต่ละปีได้ใช้งบประมาณที่จำนวนมาก ยิ่งอบรมนาน ค่าใช้จ่ายก็ยิ่งมาก การแก้ปัญหาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียนด้วยโครงการอบรมบาลีก่อนสอบนั้น เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายทาง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง ควรที่จะแก้ปัญหาที่เบื้องต้น คือ

แก้ปัญหาที่แต่ละสำนักคือทำระบบให้เหมือนการอบรมบาลี คือทำสภาพแวดล้อมให้อำนวยเป็นสัปปายะแก่การเรียนรู้ สำนักที่ขาดครูสอน ก็ควรรหาครูสอนมาเพิ่ม นักเรียนขาดความสนใจ ก็ควรจะสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่นักเรียน เป็นต้น อันน่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

๒. ควรมีโรงเรียนบาลีส่วนกลางตั้งแต่ประโยค ๑-๒ โดยมีที่พักอาศัยให้ เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรจากวัดต่างๆทั้งในเมืองและนอกเมืองได้เรียน

๓. ควรมีการบูรณาการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้ผู้เรียนบาลีมีโอกาสเรียนปริญญาได้พร้อมกัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาสัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของภาคต่างๆ

๒. ควรศึกษาสภาพปัญหาเรื่องนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งออกจากการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระหว่างเรียน

๓. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนบาลีที่ไม่เรียนต่อให้จบเปรียญธรรม ๙ ประโยค

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. เอกสารปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ :

กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.๒๕๔๘.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.๒๕๔๑.

กรมวิชาการ. ประวัติการศึกษาคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลาดพร้าว, ๒๕๒๗.

คำเรื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๖.

ดร. พรณีย์ ช. เชนจิต, รศ., จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์

จำกัด, ๒๕๓๘.

ถวิล ธาราโกชน, ผศ., และคณะ จิตวิทยาทั่วไป, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๗.

ธนุ ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี. การศึกษาแนวทางพัฒนาลำานักเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พ.ศ. ๒๕๔๙.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด :

กรณีศึกษาวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี,

๒๕๔๕.

ประมุข สารพันธ์, อินตา ศิริวรรณ. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษา

ของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๐

พนม พงษ์ไพบูลย์. **จาริกไว้ในพระศาสนาจาริกไว้ในการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา , ๒๕๓๘.

พรชูลี อาชาวาร์ง, รศ., และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ **จังหวัดจันทบุรี.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๕.

พระครูสุตกิจจาภิรมย์ (อุทัย อาทิจโจ), **ประวัติพระเทพวรสิทธิธำมธารจารย์และประวัติวัดในอำเภอแม่วาง,** .เชียงใหม่ : สุทินการพิมพ์, ๒๕๕๔.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **ขอบฟ้าแห่งความรู้กับผลงานด้านการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดาฐ, ๒๕๔๘.

พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมฺมรตโน) และคณะ. **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.** กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘.

พระมหา บุญชู กิตติโชติโก. **เรียนบาลีได้อย่างไร.** ใน วันมหาปิติสำนักเรียนวัดปากน้ำ. รวบรวมและจัดพิมพ์โดย คณะกรรมการจัดทำหนังสือวันมหาปิติ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อาทรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๑.

พระมหาวันวิญญู วรรณ, **ประวัติศาสตร์การศึกษาบาลีของคณะสงฆ์ในสยามประเทศ.** กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๗.

พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่๒) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระราชวรมณี. **ปรัชญาการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๑๘.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **โรงเรียนวิถิพุทธ** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.**ระเบียบกรมการศาสนา** ว่าด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรม

แผนกธรรม บาลี พ.ศ. ๒๕๓๗, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาพ.ศ. ๒๕๓๗.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนพัฒนาโรงเรียนหน่วยที่๑-๗.**

กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๙

ระเบียบกรมการศาสนา. ว่าด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีพ.ศ. ๒๕๓๗, กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๗.

เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๖๐. อาทรการพิมพ์:๒๕๖๑

เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๖๐. อาทรการพิมพ์:๒๕๖๐

เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๕๙. อาทรการพิมพ์:๒๕๕๙

เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๕๘. อาทรการพิมพ์:๒๕๕๘

เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๕๗. อาทรการพิมพ์:๒๕๕๗

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๔๐.

ล้วน สายยศ. **เทคโนโลยีทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : กราฟิคอาร์ต, ๒๕๓๙.

วรรณิ ลิ้มอักษร, ผศ., **จิตวิทยาการศึกษา.** การกิจเอกสารและตำรากลุ่มงานส่งเสริมการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖.

วิเชียร เกตุสิงห์. **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๒๒.

ศรินทิพย์ สติรศิลป์, ผศ., และคณะ. **รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี, ๒๕๔๕.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่.**สู่จิตรล่องเปรียญธรรมสำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่ ๒๕๕๗,** เชียงใหม่ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ , ๒๕๕๗.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่.**สู่จิตรล่องเปรียญธรรมสำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่ ๒๕๖๐,** เชียงใหม่ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ , ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานผลการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุนน อมรวิวัฒน์. **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

อเนกกุล กริแสง. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๒๖.

๒) วิทยานิพนธ์

กาญจนา อุดมธนะสารสกุล. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านแม่ริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เกียรติศักดิ์ ปันคา . “การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านในวรรณกรรมล้านนา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

จารุวรรณ ธรรมวัตร, รศ., และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดบึงอำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๕.

ทวี บุญมี. “การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.

พระครูปลัดศิริวัฒน์ สญฺญจิตฺโต (วิชาผา). “ความพึงพอใจต่อเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณี เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาธานินทร์ ฐิติวิโร (อินทวิ). “การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ (๒๕๔๕)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาธีระศักดิ์ ธิติกิตติ (สุขยิ่ง). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่คุณธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดสุรินทร์(๒๕๔๙)”. **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๔.

พระมหาปกานนท์ พุทธิเมธี (พิลาพันธ์). “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อนิตยสารพุทธจักรของสมาชิกและนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ”

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอุดร อุตโตโร (มากติ). “สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

๓) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ **มหาจักรพงษ์ ชินเมธี ป.ธ.๙,**อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดศรีมูลเรือง ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ **พระครูสิทธิเจติยานุกูล** , เลขานุการศูนย์ส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค ๗ , ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระครูสังวรสิทธิโชติ (วิชาญ อิทธินาโค),**เจ้าอาวาสวัดบ้านขุน, ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระครูสิริปริยัติวิสิฐ (ธีราวุฒิ ธีราวุฒโฒ),**อาจารย์ใหญ่วัดพระธาตุดอยสะเก็ด, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตฺตสิริ),**เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย ฯ , ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระธรรมเสนาบติ (ธงชัย สุวณฺณสิริ),** เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระพรหมมงคล (ทอง สิริมงคล),**เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทอง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระพุทธรบาทพิทักษ์ (ขวลิต จารุณโณ),**เจ้าอาวาสวัดพระบาทตากผ้า, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระราชโพธิวรคุณ (พ่ายพ ฐิตปุณฺโณ),**เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระราชธรรมนิ (นิมิต สิกขรสฺสวณฺโณ),** เจ้าอาวาสวัดสวนดอก, ๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระมหาชัยวัฒน์ ปญฺญาวชิโร,** อาจารย์ใหญ่วัดบ้านขุน, ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระมหาบุญชัย ปภสฺสเมธี,** อาจารย์ใหญ่วัดสวนดอก, ๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ **พระมหาพิสดาร ปิยธมฺโม,**อาจารย์ใหญ่วัดพระธาตุหริภุญชัย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระมหาวรพงษ์ วรวิโส ป.ธ.๙ , วัดป่าดาราภิรมย์ ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาวิเชียร วชิรเมธี ป.ธ.๙ , อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดสวนดอก ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสมพร ขนฺติธโร ป.ธ.๗ , อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร, ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสุนทร สุนทรเมธี ป.ธ.๖, อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาอภิวัฒน์ จารุวณฺโณ ป.ธ.๘, อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดดอยสัพพัญญู, ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระสุเมธศาสตร์ศาสนกิตติ์ (อนันต์ จันทาโก), เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู, ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๔) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์:

คำสั่งเจ้าคณะภาค ๗ เรื่องแต่งตั้งกรรมการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ ประจำปี ๒๕๖๑
สั่งเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก ก

ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๑๒๔๓ (๑๐) / ๖ ๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๖๖๖๖, ๒๖๕๕๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๓๕ มีอื้อ ๐๘๓-๑๘๕๖๓๓๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๘ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการงานวิจัย

จำนวน ๓ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็นนิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อน
สอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI TUTARIAN PROJECT HELD BY 7
REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมา
พร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตเคราะหในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ท.ม./อ.ค./อ.ค.โพธิ์
พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์
10-8-2560

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๖๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๓๓๓

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			ตอบวิจัยแล้ว
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย		✓		
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย		✓		
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ดร. นันทิยา โคตรนิธิ)

ตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ๒๕๖

ที่ ศธ ๖๓๒๕.๑ (๑๐)/ ๖ ๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๕๘๕๖๗, ๒๕๕๕๔๕, ๒๕๐๔๕๕,
๒๕๐๓๗๕ มีอีย ๐๕๗-๑๕๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๕๐๔๕๒

๘ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการงานวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็นนิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อน
สอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI TUTORIAN PROJECT HELD BY 7
REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมา
พร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติโครงการในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระอภิวร

ขอแสดงความนับถือ

2/10

10 ส.ค. 60

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปิ่นอริยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขาธิการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑๑

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่เราได้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม	10			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ดร.อดิวิทย์ อัทธมวิท)

ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก ข.
หนังสือออกเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ ๖ ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๕๗๕๖๗, ๒๕๕๑๔๕, ๒๕๐๔๕๑,
๒๕๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๙-๑๘๕๗๓๗๓
โทรสาร, ๐๕๓-๒๕๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขอให้บันทึกข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบหมัสการ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุตอสุเทพฯ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตขอให้บันทึกข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเอง

จึงกราบหมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบหมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

๐๕๖๗๓
๒๑ ธ.ค. ๒๕๖๐

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิชาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๔๕๖๗๓ ต่อ ๓๑๑๑
ติดต่อ นิสิต พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๓๑-๔๕๗๓๐๕๓

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๓ (๓๐)/ว ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๕๖๗, ๒๗๕๑๔๕, ๒๗๐๔๕๑,
๒๗๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๖๔๘๕๗๓๓๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๗๐๔๕๒

๓๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบมัสการ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบวชก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเอง

จึงกราบมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปิ่นธิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

พระพรหมญาณ

1/60

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๓๓

ติดต่อ นิสิต พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๓-๘๕๙๙๐๕๓

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๓ (๓๐)/ ว ๖๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๕๘๖๖๗, ๒๕๕๑๔๕, ๒๕๐๔๕๑,
๒๕๐๓๕๕ มือถือ ๐๘๗-๑๕๕๗๓๗๓
โทรสาร ๐๕๓-๒๕๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบหมัสการ พระมหาชนวีวัฒน์ ธนวิฑูโร ป.ธ.๘ อาจารย์ใหญ่ สำนักวิทยบริการฯ เชียงใหม่

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนิกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูล
สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

จึงกราบหมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบหมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

พระมหาชนวีวัฒน์ ธนวิฑูโร
อ.พ.ช.เชียงใหม่
กิตติคุณ ดีกักร้า วัดพระธาตุช้างค้ำ

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๖๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๓๓
ติดต่อ นิสิต พระมหาสกล วิโรจนิกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๓-๘๕๕๗๓๗๓

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๓๐)/ ๖ ๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง

เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๕๘๕๖๗, ๒๕๕๑๔๕, ๒๕๐๔๕๑,

๒๕๐๓๓๕ มีเดีย ๐๙๓-๑๙๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๕๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบหมัสการ พระราชโพธิวรคุณ เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายพระธาตุของส.เกด

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนิกคฺติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูล
สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

จึงกราบหมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบหมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๓๓๑

ติดต่อนิสิต พระมหาสกล วิโรจนิกคฺติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๓-๘๕๔๙๐๕๓

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ ๖ ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๒๘๕๖๖, ๒๒๕๑๔๕, ๒๒๐๔๕๑,
๒๑๐๓๙๕ มีดีย์ ๐๘๓-๑๘๕๓๓๓๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๒๐๔๕๒

๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบนมัสการ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเอง

จึงกราบนมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปิ่นอริยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิชาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

อ.บุญ
พจนานุกรม
๒๙/๘/๖๐

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๒-๘๘๖๗ ต่อ ๓๑๑

ติดต่อนิสิต พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๓-๘๕๔๙๐๕๓

ที่ ศธ ๖๓๒๔.๑ (๓๐)/ ๖ ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๕๘๕๖๗, ๒๕๕๑๔๕, ๒๕๖๔๕๑,

๒๕๖๓๕๕ มีอีย ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๕๖๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบมัสการ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเอง

จึงกราบมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขาธิการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๓๓

ติดต่อ นิต พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๕๓-๘๕๔๙๐๕๓

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๓๐)/ ๖ ๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ค.สุเทพ อ.เมือง
เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๕๘๖๖๖, ๒๕๘๖๖๖, ๒๕๐๕๕๑,

๒๕๐๓๖๕ มีอ. ๐๕๓-๒๕๘๖๖๖

โทรสาร. ๐๕๓-๒๕๐๕๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์
กราบมัสการ พระเทพรัตนนพกิจ

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนิกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูล
สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

จึงกราบมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันนียะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิชาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

เจ้าอาวาสวัดสวนดอก

(พระเทพรัตนนพกิจ)

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๖๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๓๓

ติดต่อ นิสิต พระมหาสกล วิโรจนิกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๕๓-๘๕๘๗๐๕๓

เจ้าอาวาสวัดสวนดอก

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๓๒๔.๑ (๓๐)/ ๖ ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
เชียงใหม่ ๕๐๑๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๕๕๖๖๖, ๒๕๕๑๔๕, ๒๕๖๐๔๕๑,
๒๕๖๐๓๕๕ มือถือ ๐๙๕-๑๔๕๖๓๕๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๕๖๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

กราบมัสการ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยงมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ด้วย พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๓ เป็น
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของ
โครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ THE EFFECTIVENESS OF THE PREEXAMINATION PALI
TUTARIAN PROJECT HELD BY 7 REGION SANGHA GOVERNOR"

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเอง

จึงกราบมัสการมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ
โอกาสนี้

กราบมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

อ.สุชาติ
อ.สุวิทย์
๒๙ ธ.ค. ๖๐

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันนียะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑๑

ติดต่อนิสิต พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง) โทร. ๐๙๑๑-๘๕๔๙๐๔๕๓

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

บริบทการจัดการ

สำนัก.....

เจ้าอาวาสชื่อ.....

อาจารย์ใหญ่.....

จำนวนครู.....

จำนวนนักเรียนแต่ละชั้น

.....

.....

การจัดการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สภาพปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์เรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชุดที่ ๑ เจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.....

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ฉายา นามสกุล.....

อายุ พรรษา..... ตำแหน่ง.....

สำนักเรียน.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด..... เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้.....

ตอนที่ ๒ สภาพการจัดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗

๒.๑ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ณ วัดดอยสัพพัญญู เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่าการบริหารจัดการโครงการอบรมบาลีก่อนสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗
เป็นไปในรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๔ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทำให้จำนวนสถิติของนักศึกษาที่
สอบได้ในสำนักเรียนของท่านเป็นไปในทิศทางใด

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๕ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบมีความจำเป็นและสำคัญต่อสำนักเรียนของท่านมากน้อย
เพียงไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๖ ท่านมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงไรต่อการให้การสนับสนุนโครงการนี้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๗ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคของนักเรียนของท่านที่มีต่อโครงการนี้หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๘ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนของท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๙ ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์เรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗

ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชุดที่ ๒ ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.....

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ฉายา นามสกุล.....

อายุ พรรษา..... ตำแหน่ง.....

สำนักเรียน.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด..... เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้.....

ตอนที่ ๒ สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

๒.๑ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ณ วัดคอยสัพพัญญูเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ ทำให้ระบบการจัดการเรียนการสอน
ในสำนักเรียนของท่านเป็นไปอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มากน้อยเพียงใด

.....

๒.๔ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีความจำเป็นและสำคัญต่อสำนักเรียนของท่านมากน้อยเพียงไร

๒.๕ ท่านคิดว่าการเรียนการสอนที่สำนักเรียนกับสถานที่อบรมมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

๒.๖ ท่านคิดว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้รับการอบรมมีความกระตือรือร้นมากน้อยเพียงใด

๒.๗ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๘ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีผลสัมฤทธิ์หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๙ ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์เรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗
 ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชุดที่ ๓ นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ฉายา นามสกุล

อายุ พรรษา..... ตำแหน่ง.....

สำนักเรียน.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด..... เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่ได้.....

ตอนที่ ๒ สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๗

๒.๑ ท่านคิดว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนของท่านกับที่
 อบรมบาลีมีความแตกต่างกันหรือไม่

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ เป็นประโยชน์หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มากน้อยเพียงใด

๒.๔ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีข้อดีและเสียอย่างไร

๒.๕ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีความจำเป็นและสำคัญต่อการสอบบาลีของท่านมากน้อยเพียงใด

๒.๖ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีมากน้อยเพียงไร

๒.๗ ท่านคิดว่าโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๗ มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนการสอน และผลการสอบมากน้อยเพียงไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๘ ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

ภาคผนวก ง
รูปภาพสัมภาษณ์

สัมภาษณ์พระมหาธนวัฒน์ ธนวุฒโน ป.ธ.๙ อาจารย์ใหญ่วัดพระธาตุศรีจอมทอง ฯ

สัมภาษณ์พระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัย

สัมภาษณ์พระพุทธรบาทพิทักษ์ เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า จ.ลำพูน

สัมภาษณ์พระสุนทรศาสนกิจ เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน วัดพระธาตุดอยกองมู

ภาคผนวก จ
รูปภาพกิจกรรม

ภาพพิธีเปิดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ

ภาพพิธีเปิดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบ

ภาพบรรยายการอบรม

ญาติโยมร่วมทำบุญ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (สุระแห่ง)
- วันเดือนปีเกิด : ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๒
- ภูมิลำเนา : ๙๔ หมู่ที่ ๑๗ บ้านหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่
- อุปสมบท : วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๓ ณ พัทธสีมาวัดพระธาตุดอยสุเทพราช
วรวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- สังกัด : วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม ๙
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- หน้าที่ : อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพ ฯ
กรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง
กรรมการตรวจข้อสอบบาลีสนามหลวง
วิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๗ วัดดอยสัพพัญญู
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
- ติดต่อ : โทร. ๐๙๑-๘๕๕๙๐๕๓
Email. s.wirojanakitti@hotmail.com